

Załącznik nr 1 do Umowy o memorandum i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w UM02-6572-UM0220019/23 z dnia 12.12.2023 r.

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

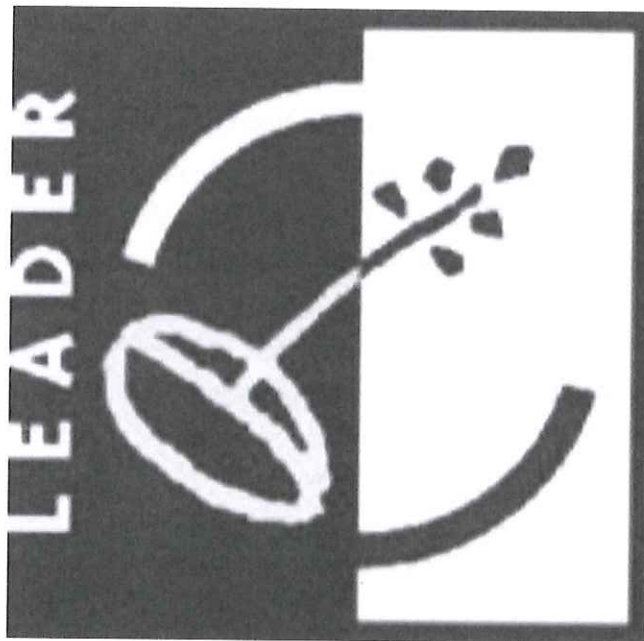
Dofinansowane przez Unię Europejską

Załącznik do Uchwały Nr 16/2023 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”

Lokalna Strategia Rozwoju

Karbowo, sierpień, 2023 r.

Spis treści	
Wykaz skrótów:.....	4
Wstęp.....	6
I. Rozdział I – Charakterystyka partnerstwa lokalnego	7
I.1. Nazwa LGD i forma prawna	7
I.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa.....	7
I.3. Ogólny opis struktury LGD.....	10
I.4. Ogólna informacja o składzie Rady	10
I.5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	11
I.6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.	12
II. Rozdział II – Charakterystyka obszaru ludności objętej wdrażaniem LSR.....	13
II.1. Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający wykaz gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców. .	13
II.2. Mapa obszaru objętego LSR.....	15
II.3. Uzasadnienie przynależności do naszej LSR.....	15
III. Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR	17
III.1. Sposoby angażowania stron w opracowanie LSR	17
III.2. Wykaz zaangażowanych organizacji, instytucji w opracowanie LSR.....	19
III.3. Wykaz metod/platform/narzędzi angażowania stron wykorzystywanych do opracowania LSR.	19
III.4. Wykaz danych z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR.	20
III.5. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.....	20
III.6. Wykaz grup/organizacji/związków zainteresowanych i zaangażowanych w tworzeniu LSR oraz planowane sposoby/metody utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.....	21
III.7. Wykaz planowanych działań w celu poinformowania o strategii szerszej społeczności lokalnej i mobilizowania ich do realizacji LSR.....	21
III.8. Wykaz planowanych działań w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR	22
III.9. Wykaz planowanych działań w celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LSR, zwiększenia zainteresowania a docelowo realizacji projektów partnerskich.	23
IV. Rozdział IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR	23
IV.1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem	23
IV.2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR.....	32
IV.3. Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy.	35
V. Rozdział V – Spójność, komplementarność, synergia.....	35
V.1. Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami.....	35
V.2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.	42
VI. Rozdział VI – cele i wskaźniki	43
VI.1. Specyfika i opis celów, przypisanych do przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązania ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób.	43
VI.2. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania (podane kwoty w euro).	44

VI.3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.....	44
VI.4. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.....	51
VII. Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji/projektów oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru ...	56
VII.1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i wskaźniki.....	56
VII.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.....	57
VII.3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji/projektu zostanie uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie ich definicji i zasad oceny, a także lub operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR.....	58
VII.4. Informacja o planowanych do realizacji projektach grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru naszej LSR.....	59
VIII. Rozdział VIII – Plan działania.....	60
VIII.1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.....	60
VIII.2. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR.....	61
IX. Rozdział IX – Plan finansowy LSR.....	61
IX.1. Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD.....	61
IX.2. Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR.....	62
X. Rozdział X – Monitoring i ewaluacja.....	64
Wykaz wykorzystywanej literatury/dokumentów:.....	69
Załączniki do LSR:.....	71
Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia.....	72
Formularz 2: Plan działania.....	73
Formularz 3: Budżet LSR.....	77
Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.....	78

Wykaz skrótów:

LGD – Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”;

RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność;

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”;

EFSI – Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne;

UE – Unia Europejska;

PS WPR – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027;

SW – samorząd województwa, reprezentowany przez zarząd województwa;

Umowa ramowa – umowa o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność zawierana między zarządem województwa i LGD, której LSR została wybrana do sfinansowania w okresie programowania 2023 – 2027;

Wytyczne – wytyczne instytucji zarządzającej (Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi) o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt. 3 ustawy o PS WPR (wytyczne podstawowe, wytyczne szczegółowe);

IŻ – instytucja zarządzająca programem, którą jest:

- a) Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w przypadku PS WPR,
- b) Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w przypadku EFS+;

ZW – zarząd województwa, o którym mowa w art. 3 ust. 1 i art. 6 ustawy RLKS;

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;

Wdrażanie LSR – wsparcie, o którym mowa w art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060;

Zarządzanie LSR – wsparcie, o którym mowa w art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060;

JSFP – jednostka sektora finansów publicznych;

EFRROW – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;

SOPPTB - Strategia Obszaru Prowadzenia Polityki Terytorialnej Brodnicy;

NGO – organizacje pozarządowe (np. KGW, OSP, ngo, fundacje);

KGW – Koła Gospodyń Wiejskich;

OSP – Ochotnicze Straże Pożarne;

JST – jednostki samorządu terytorialnego;

EFS + – Europejski Fundusz Społeczny Plus na lata 2021 – 2027;

FEdKP – Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027;

Organ – Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja rewizyjna Stowarzyszenia „Lokalne Grupy Działania Pojezierze Brodnickie”;

Grupa interesu – grupa jednostek połączonych więziami wspólnych interesów lub korzyści publicznych, gospodarczych albo społecznych;

Grupy osób w niekorzystnej sytuacji – grupy społeczności lokalnej, będące w trudnej sytuacji, w tym osoby doświadczające ubóstwa, wykluczenia społecznego lub dyskryminacji w wielu wymiarach lub zagrożone takimi zjawiskami, osoby z niepełnosprawnościami;

wnioskodawca – podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy;

beneficjent – podmiot, któremu przyznano pomoc;

kryteria wyboru – kryteria wyboru operacji/projektu określone przez LGD, obowiązujące dla LSR (dostępne lub rankingujące);

rolnik – rolnik w rozumieniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2021/2115, którego gospodarstwo położone jest na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

działalność rolnicza – działalność rolnicza określona zgodnie z art. 4 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115 w PS WPR;

pozarolnicza działalność gospodarcza – zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły na podstawie przepisów z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162);

operacja nieprodukcyjna – operacja niekomercyjna tzn. operacja realizowana w celu innym niż uzyskanie zysku oraz nie wykonywana w ramach prowadzonej działalności gospodarczej;

inwestycja w małą infrastrukturę – inwestycja infrastrukturalna, której koszty całkowite nie przekraczają 1 mln euro;

ustawa o usługach hotelarskich – ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych;

pozarolnicza funkcja gospodarstw rolnych – działalność prowadzona w gospodarstwie obok działalności rolniczej, wykorzystujące zasoby tego gospodarstwa;
regulamin naboru – regulamin naboru wniosków o przyznanie pomocy;
harmonogram naboru wniosków o przyznanie pomocy – harmonogram, o którym mowa w art. 148 ustawy PS WPR oraz rozdziale V. wytycznych podstawowych;
projekty grantowe – projekty, o których mowa w art. 17 ust. 3 pkt 1 ustawy o RLKS;
grantobiorca – podmiot, o którym mowa w art. 17 ust. 4b ustawy RLKS;
grant – środki finansowe, o których mowa w art. 17 ust. 4d ustawy RLKS.

Wstęp

W drugiej połowie XX wieku i na początku XXI wieku w Europie oraz w Polsce następowały znaczące zmiany obrazu wsi i rolnictwa. Następuje koncentracja upraw rolnych, zmniejszania się ilości gospodarstw rolnych a i sama produkcja rolnicza jest intensywniejsza co wpływa obraz wsi, oddziaływanie rolnictwa na obszary wiejskie w szerokim tego słowa znaczeniu. Wynikiem czego promowany jest dziś zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, który uwzględnia kilka funkcji wsi, takich jak: produkcja żywności, miejsce pracy, zachowanie naturalnego środowiska, w tym krajobrazu, zachowanie tożsamości kulturowej, zapewnienie atrakcyjnych warunków do wypoczynku i zamieszkania.

Wieś ma być przede wszystkim atrakcyjnym miejscem do życia, o wysokich walorach środowiska naturalnego z zachowaniem dziedzictwa kulturowego. Z jednej strony obszary wiejskie powinny mobilizować i organizować swój wewnętrzny potencjał. Z drugiej strony przyciągać zasoby zewnętrzne, w formie inwestycji, pomocy technicznej, usług biznesowych itp. „Wiejskość” sama w sobie nie jest przeszkodą, a raczej tłem, potencjałem do zróżnicowania i tworzenia miejsc pracy. Realizacja takiej wizji wsi wymaga, poza wsparciem zewnętrznym, pełnego wykorzystania jej endogennych zasobów, które są bogate, choć rozproszone i często niedostrzegane jako szansa rozwoju. Najcenniejsze w nich to liderzy - osoby, które są gotowi wziąć odpowiedzialność za realizację tego zadania, poświęcić swoją energię i zaangażowanie. Sprzyja temu w okresie programowania 2021 – 2027 wsparcie w ramach EFSI, których części istotnych decyzji, a także środków finansowych przekazanych jest na poziom lokalny. Ustawodawca uznał, że oddolne podejście zapewni w efektywniejszym stopniu wykorzystanie zasobów: historycznych, przyrodniczych, kulturowych co przełoży się na rozwój wydzielonego obszaru.

Istotą podejścia jest zachęcenie lokalnych liderów terenów wiejskich (radnych, przedstawicieli instytucji publicznych, władz samorządowych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, mieszkańców) do planowania rozwoju swojego obszaru w perspektywie długoterminowej a współpraca oraz wspólne definiowanie potrzeb, problemów i propozycji ich rozwiązań doprowadzi do spójnego i zrównoważonego rozwoju naszego terenu. Jesteśmy przekonani, że nastąpi poprawa spójności społecznej i terytorialnej. Jest to element do budowy kapitału społecznego, który przełoży się na zwiększenie partycypacji społecznej oraz szeroko rozumianej aktywności obywatelskiej i prowadzi do zwiększenia odporności społecznej.

Interwencja LEADER ukierunkowana jest na oddolne w partnerstwie budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów. Z wykorzystaniem sposobu zapewniającego zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskiej, w tym poprzez wykorzystania wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. Bardzo ważny jest tu lokalny i zintegrowany charakter instrumentu; zorientowanie na obszary wiejskie, przy umożliwieniu LGD dostatecznej swobody w określaniu lokalnych interdyscyplinarnych priorytetów. Jednakże w związku ze stwierdzonymi problemami musimy ukierunkować rozwój obszaru w oparciu o przedsiębiorczość z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych i zachowaniem dziedzictwa kulturowego oraz przy szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju naszego obszaru. Na wszystkich etapach pracy musimy zakładać maksymalne zastosowanie podejścia partnerskiego i innowacyjne projektowanie rozwiązań.

LGD jako Stowarzyszeniu została przypisana rola odpowiedzialnego za kreowanie rozwoju i zmian na poziomie lokalnym, a poprzez opracowanie i realizację LSR następuje włączenie obywateli na szczeblu lokalnym w inicjowanie i realizację działań na rzecz rozwoju lokalnego. Z uwagi na główne założenia RLKS tj. podejście partnerskie, oddolność, tworzenie różnego rodzaju sieci, których celem jest pomoc w dzieleniu się doświadczeniami i przekazywanie wiedzy między interesariuszami a LGD. Dla zapewnienia owocnej współpracy i partycypacji niezbędne jest między innymi zapewnienie efektywnej komunikacji.

Przedstawiona LSR została opracowana przez społeczność lokalną reprezentującą różne grupy interesów zamieszkałych na obszarze dziewięciu gmin z powiatu brodnickiego: Bartniczki, Bobrowa, Brodnicy, Brzozia, Górzna, Jabłonowa Pomorskiego, Osieka, Świdziebni oraz Zbiczna. Cały teren jest spójny: terytorialnie, przyrodniczo i gospodarczo, co stanowi duży potencjał obecnie jak i w przyszłości.

W wyniku licznych spotkań informacyjnych, konsultacyjnych, zbieraniu: ankiet, prac plastycznych, pozyskiwaniu różnych informacji podczas bezpośrednich spotkań, przedyskutowaniu na posiedzeniach Organów Stowarzyszenia, uzgodniono zakres działań mający wpływ za rozwój i realizację założeń prezentowanych w kolejnych rozdziałach.

W czasie spotkań omówiono między innymi: analizę potrzeb rozwojowych, potencjał naszego obszaru, cele strategii oraz projekt budżetu na najbliższe lata. Do realizacji na najbliższe lata zapisano szereg przedsięwzięć, zmierzających do wykorzystania potencjału naszego obszaru oraz zaspokajania potrzeb rozwojowych i zabezpieczenia się przed zagrożeniami zewnętrznymi. Działania te polegają przede wszystkim na: pełnym zdiagnozowaniu posiadanych zasobów historycznych, kulturowych i przyrodniczych wraz z określeniem stopnia przydatności zasobów dla rozwoju obszaru LSR, przygotowaniu i zagospodarowaniu zidentyfikowanych zasobów do efektywnego wykorzystania w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego, poprawie przepływu szeroko rozumianej informacji i aktywizacji mieszkańców obszaru LSR, przeciwdziałaniu marginalizacji społecznej i gospodarczej, kreowaniu pozarolniczych miejsc pracy i dywersyfikacja źródeł dochodu przez mieszkańców, wzmacnianiu kapitału społecznego, promocji obszaru i jego walorów.

W perspektywie długofalowej podejmowane zadania, określone w LSR, kierują do zrównoważonego rozwoju naszego obszaru oraz poprawy jakości życia mieszkańców osiągając efekt synergii. Niezbędne jest również podjęcie działań w kierunku rozwoju: przedsiębiorczości, podniesienia poziomu kapitału ludzkiego i społecznego, zmniejszenia bezrobocia, wsparcia grup będących w niekorzystnej sytuacji ze względu na dojsście do rynków pracy oraz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zdywersyfikowania działalności gospodarstw rolnych. Widzimy i chcemy wykorzystać ogromny potencjał Partnerstwa w sferze rozwoju funkcji turystycznej przy zachowaniu przyjaznego środowiska pracy, rekreacji i wypoczynku, z zachowaniem odpornego stanu środowiska.

I. Rozdział I – Charakterystyka partnerstwa lokalnego

I.1. Nazwa LGD i forma prawna

Lokalna Grupa Działania (LGD) działa pod nazwą Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” i posiada status prawny stowarzyszenia „specjalne” a funkcjonuje na podstawie :

- a) ustawy z dnia 20 lutego 2015r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (t. j. Dz.U. z 2022 r. poz. 943);
- b) ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2261);
- c) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021 r.);
- d) statutu.

I.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Proces budowania LGD jako silnego, trzysektorowego partnerstwa publiczno-prywatnego sześciu gmin: Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Jabłonowo Pomorskie i Zbiczno rozpoczął się w 2007 roku. Priorytetowym celem, który przyświecał utworzeniu naszego LGD było wypromowanie walorów obszaru wyżej wymienionych gmin, stworzenie jak najlepszych warunków do życia dla naszych mieszkańców oraz ochrona cennego przyrodniczo środowiska i krajobrazu. Pomysł utworzenia LGD narodził się u lokalnych aktywistów, którzy po konsultacjach we własnych środowiskach wiejsko-gminnych spotkali się po raz pierwszy 2 kwietnia 2007r. w siedzibie Urzędu Gminy Brodnica, w liczbie 29 osób. Była to również odpowiedź na zapotrzebowanie wielu interesariuszy, którzy w LGD widzieli ośrodek na pozyskanie środków finansowych na prowadzenie aktywizacji społeczności lokalnej oraz na rozwój przedsiębiorstw i infrastruktury technicznej. Efektem tych spotkań było przygotowanie dokumentacji do rejestracji i złożenie jej w dniu 19 kwietnia w Sądzie Rejonowym w Toruniu, jednakże pomimo uzupełniania dokumentacji Sąd Rejonowy w Toruniu nie zarejestrował LGD.

Kolejna próba założenia LGD odbyła się od zebrania w 10 stycznia 2008 r. w składzie 21 osób. Również i tym razem wniosek został odrzucony, pomimo iż tworząca się inicjatywa wносиła uzupełnienia i poprawki do wniosku złożonego w Sądzie Rejonowym w Toruniu Wydział Krajowego Rejestru Sądowego (KRS). Następnie w dniu 1

października 2008 r. lokalni działacze zwołali kolejne spotkanie założycielskie na które przybyło 18 osób. Zebrani po raz kolejny podjęli próbę rejestracji i złożyli wniosek do KRS. W trakcie procedury rejestracyjnej rozpoczęto pracę nad dostosowaniem Partnerstwa do wymogów ustawy z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, dającej możliwość ubiegania się LGD o wybór do realizacji LSR. W trakcie procesu rejestracji zaistniała konieczność przeprowadzenia kolejnego zebrania, na którym dokonano zmian w statucie i złożono stosowny wniosek o rejestrację Stowarzyszenia w dniu 1.12.2008 r. W wyniku czego Sąd Rejonowy w Toruniu VII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 23.12.2008 r. wydał postanowienie o wpisaniu naszego Stowarzyszenia do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000320535. i po uzyskaniu takiej decyzji zaczęliśmy dokładnie analizować naszą rolę w środowisku w wyniku czego uzgodniliśmy, że naszą rolą jest: ciągle doskonalenie się w kierunku lokalnego lidera, animatora, doradcy lokalnej społeczności.

Następnie przeprowadzaliśmy konsultacje społeczne i uzgodnienia do budowania partnerstwa, którego celem było dążenie do zrównoważonego rozwoju lokalnego na warunkach współpracy wielu grup w oparciu o zasadę odpowiedzialności za środowisko (społeczne, gospodarcze, naturalne), w szerokim tego słowa znaczeniu w których aktywnie uczestniczyli przedstawiciele sektora publicznego, przedsiębiorcy, liderzy z organizacji pozarządowych. Nieocenioną pomoc udzielali nam specjaliści z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu oraz Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie. Po opracowaniu i przyjęciu LSR przez Walne Zebranie Członków została złożona jako załącznik do wniosku o przyznanie środków finansowych na jej wdrażanie do Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu. Po czym w dniu 3 lipca 2009 r. podpisaliśmy umowę o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju nr PRW.I-3040-UE-748/2009 z której wynika, że nasze LGD otrzyma: na wdrażanie lokalnej strategii rozwoju – 4 090 856 zł, na wdrażanie projektów współpracy – 105 796 zł oraz na funkcjonowanie lokalnej grupy działania – 1 022 714 zł. Środki te w pełni wykorzystaliśmy i osiągnęliśmy założone cele i wskaźniki. Misja naszego działania brzmiała: LGD Pojezierze Brodnickie miejscem atrakcyjnym turystycznie i rozwiniętym gospodarczo i po wielu rozmowach, dyskusjach mieszkańcy stwierdzali, że kierunek działań jest właściwy a i efekty widoczne.

W odpowiedzi na zapotrzebowanie mieszkańców dodatkowo w tych latach prowadziliśmy działania prowadzące do aktywizacji społecznej i zawodowej osób będących w niekorzystnej sytuacji w ramach działań Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL), podpisaliśmy umowy na 17 projektów na łączną kwotę 1 778 490,63 zł, które z powodzeniem zrealizowaliśmy. Instytucjami nadzorującymi były: Wojewódzki Urząd Pracy i Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu.

Duży udział w pozyskaniu środków finansowych miały organizacje pozarządowe z naszego obszaru, które w perspektywie 2007-2013 zrealizowały 23 projekty.

Doświadczenie w pozyskiwaniu środków na rzecz aktywizacji mają również członkowie z sektora publicznego, którzy również byli beneficjentami projektów POKL i łącznie zrealizowali 36 projektów za kwotę 6 663 897,15 zł. Członkowie sektora publicznego pozyskali również środki z funduszu PO RYBY na łączną sumę 1 820 679,00 zł. Przedstawione, zrealizowane działania, operacje nie wykluczały się wzajemnie a były uzupełniającymi w stosunku do siebie, podnoszącymi ofertę przedstawianą mieszkańcom, turystom. Świadczy to o efektywnej współpracy realizatorów operacji/projektów.

W 2015 roku przeprowadzaliśmy rozmowy i uczestniczyliśmy w spotkaniach czego konsekwencją było złożenie do naszego LGD deklaracji o przystąpieniu w poczet członków przedstawicieli z trzech gmin, między innymi z sektora publicznego: Górzno, Osiek i Świdziebnia, które zgodnie ze statutem decyzją Zarządu zostały przyjęte. Jednocześnie gminy te wyraziły wolę i chęć realizacji założeń nowej LSR na lata 2014-2020 razem z obecnymi członkami. Włączenie wskazanych gmin wpływa na zwiększenie potencjału rozwojowego i umożliwia na zwiększenie realizacji ścieżek rozwojowych. W tym okresie deklaracje o przystąpieniu w poczet naszych członków złożyli również osoby – przedsiębiorcy zajmujący się produkcją ryb, co zwiększyło spektrum tematów prowadzonych podczas konsultacji i na posiedzeniach Organów naszego LGD. Członkowie wraz z przedstawicielami różnych przedstawicieli sektorów publicznych i prywatnych lokalnych interesów, to osoby aktywne społecznie, chcący mieć udział w rozwoju swojego regionu i mają wiele pomysłów na ciekawe inicjatywy lokalne. Często dyskutowali na różnego rodzaju spotkaniach, konsultacjach o potrzebach naszych mieszkańców oraz kierunkach rozwoju, rozwoju partnerstwa, współodpowiedzialności, funkcjonowaniu LGD, jego biura, czego efektem było

opracowanie LSR na lata 2014 – 2020 z wykorzystaniem środków finansowych z różnych funduszy. Po czym sporządziliśmy wniosek na wdrażanie LSR, który wraz z załącznikami złożyliśmy do Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu. Zwieńczeniem naszych działań było podpisanie w dniu 19 maja 2016 r. umowy o warunkach i sposobie realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność nr 00016-6933-UM0240016/15 z przyznaną kwotą wsparcia finansowego na realizację operacji/projektów w ramach LSR w następujących kwotach: PROW – 5 400 000 zł, PO RYBY – 3 420 000 zł, EFRR – 7 864 000 zł, EFS – 3 192 000 zł. Na wdrażanie projektów współpracy z : PROW – 108 000 zł., PO RYBY – 180 000 zł. Na funkcjonowanie otrzymaliśmy wsparcie finansowe w kwocie – 2 850 000 zł., a w związku z efektywnym wdrażaniem LSR otrzymaliśmy dodatkowe środki finansowe z PROW i EFRR. Jest to zasługa partnerów – beneficjentów, którzy sprawnie realizowali podjęte zobowiązania.

W perspektywie finansowej w okresie 2014 – 2020 nasze działania skoncentrowane były na rozwoju infrastruktury technicznej oraz rozwoju przedsiębiorczości, w tym rozwoju turystyki z wykorzystaniem walorów turystycznych i zachowaniem stanu środowiska oraz prowadzeniem animacji społecznej i aktywizacji społeczno-zawodowej jak również działań rewitalizacyjnych, co w konsekwencji wpłynie na zwiększenie odporności społeczeństwa, przedsiębiorców, środowiska naturalnego na różnego rodzaju wstrząsy.

W celu sprawniejszej realizacji zadań, przekazaniu większej ilości informacji o LGD, osiągnięciu przyjętych celów a zwłaszcza bardziej efektywnej budowy społeczeństwa obywatelskiego, bardziej odpornego na wstrząsy opracowaliśmy i realizujemy plan komunikacji na który składają się następujące zadania: cykliczne spotkania; organizowanie imprez; konkursów; prowadzenie kanału na you tobie; przyjmowanie informacji drogą telefoniczną, internetową; przekazywanie nagród, które cieszą się dużym zainteresowaniem a dla nas jest to źródło dla pozyskania wielu informacji, inspiracji, pomysłów. Ponadto wykorzystując skrzynki e-mailowe osobom zainteresowanym przekazujemy na bieżąco wszelkie informacje dotyczące naszych działań i informacje pozwalające na rozwój partnerstwa.

Ponadto obserwujemy wzrastającą wśród mieszkańców świadomość wspólnych korzeni i granic, co w dużej mierze motywuje ich do wspólnych działań na rzecz poprawy wizerunku obszaru i zwiększenia jego rozpoznawalności i atrakcyjności turystycznej. Aby to wzmocnić niezbędne staje się wykorzystanie w realizowanych przedsięwzięciach wielu zasobów lokalnych jednocześnie (zasoby materialne i niematerialne).

Od kwietnia 2022 r. prowadziliśmy spotkania konsultacyjne: dla zainteresowanych osób – 9 spotkań w których uczestniczyło 180 osób, dla zainteresowanych grup interesu – 9 spotkań w których uczestniczyło – 172 osoby/przedstawiciele różnych instytucji, zbieraliśmy ankiety – od dzieci, zainteresowanych, w liczbie 195, dzieci w postaci prac plastycznych przedstawiały swoje wyobrażenia/marzenia na miejsce zamieszkania za kilka lat – 94 prace, przedstawiciele młodzieży sami przeprowadzili ankietowanie młodzieży – 56 ankiet, po to ,aby uzyskać jak najwięcej informacji od wielu grup interesariuszy w celu wzmocnienia trafności, adekwatności, odpowiedzialności i efektywności wdrożenia LSR i oczekiwanych wyników.

W trakcie wdrażania LSR na lata 2021 – 2027 podobnie jak wcześniej będziemy realizowali zadania budujące lokalną tożsamość bazującą na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności obszaru LSR, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy , innowacji i rozwiązań cyfrowych oraz będziemy wykonywać zadania związane z planem komunikacji, który między innymi poprzez posiadane doświadczenie będzie bardziej efektywny w porównaniu do planu komunikacji z lat poprzednich. W lokalnych kryteriach wyboru projektów/operacji jednym z kryteriów będzie przyznanie punktów za realizację danego działania w partnerstwie co zapewne wpłynie na większe zaangażowanie lokalnej społeczności.

Poza tym pewne zadania realizowane w ramach funkcjonowania LGD będą w partnerstwie z lokalną społecznością, która najlepiej zna swoje środowisko co wpłynie na uzyskanie większego efektu w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.

Najważniejszym Organem w LGD jest Walne Zebranie Członków, które obraduje kilka razy w roku i podejmuje uchwały zgodnie ze statutem i na tych posiedzeniach przedstawiciel Zarządu i Rady przedstawiają sprawozdanie z pracy oraz omawiane są sprawy bieżące i strategiczne co wpływa na znajomość realizowanych zadań i pogłębia zaangażowanie członków. W związku z tym każdy członek LGD może oceniać wykonaną pracę, proponować zadania do realizacji i wносить uwagi do przedstawionych propozycji zadań do wykonania.

W naszej działalności będziemy jeszcze w większym stopniu realizowali działania w celu wzrostu wartości dodanej dla naszej społeczności, gdyż podejście RLKS jest specyficzna metodą rozwoju. Charakteryzuje się podejściem oddolnym, opartym na partnerstwie, dzięki czemu może stymulować rozwój społeczno-ekonomiczny w sposób, którego nie mogą zapewnić polityki sterowane odgórnie. Proces angażowania społeczności, zwany „animowaniem”, a także włączanie mieszkańców w rozwój obszaru są co najmniej równie ważne, jak suma poszczególnych projektów. Animowanie pozwala na dotarcie do grup, do których tradycyjne programy finansowania „odgórnie” nie są w stanie dotrzeć. Zintegrowany charakter pozwala na zbudowanie relacji partnerskich i wspólnych działań różnych grup interesariuszy, a fakt, że decyzje zapadają na poziomie lokalnym, może skutkować bardziej elastycznym i innowacyjnym rozwiązaniem lokalnych problemów. Podejście to pozwala na odpowiednie nakierowanie wsparcia, jednocześnie pomagając lokalnym podmiotom nabyć umiejętności przygotowania i realizacji własnych projektów. Sieciowanie i współpraca, które odgrywają w tym podejściu szczególną rolę, mogą ułatwić transfer wiedzy od jednego obszaru do drugiego i zwiększyć oddziaływanie pojedynczych inicjatyw. Przykładami wartości dodanej są: zwiększony kapitał społeczny i ludzki (wzrost zaufania społecznego, tworzenie nowych sieci, budowanie nowych umiejętności i zdolności); poprawa lokalnego zarządzania; lepsze efekty zrealizowanych projektów (zwiększenie dźwigni finansowej, włączenie nowych beneficjentów, podniesienie poziomu lokalnej innowacji, zwiększenie trwałości projektu).

W celu budowy doskonałego partnerstwa możemy również pozyskać inspiracje z pozycji książkowych autorstwa pisarek związanych z naszym obszarem w osobach: Anna Karwatowa z Bradzkich, czy Wanda Brzeska. Wanda Brzeska napisała między innymi książkę: Sprawa gminy Ceynowy, gdzie wskazuje na wiele spraw związanych z rozwojem obszarów wiejskich, między innymi zachowania irracjonalnego.

I.3. Ogólny opis struktury LGD.

W skład naszego LGD wchodzi członkowie przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Z obszaru każdej z gmin jest przedstawiciel grupy interesu sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego. Najliczniejszą grupę stanowią jednak mieszkańcy – reprezentujący interesy sektora społecznego, ale są również członkowie: KGW, OSP, sołtysi. Aktualnie LGD liczy 45 członków.

Zgodnie ze statutem LGD członkiem może być zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna bez ograniczeń co świadczy o powszechności i dostępności dla każdego zainteresowanego. To świadczy, że każdy członek społeczności lokalnej może występować o przyjęcie w poczet członków naszego LGD. Osoba fizyczna musi spełniać warunki określone w ustawie Prawo o stowarzyszeniach (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2140), działać na rzecz rozwoju obszarów wiejskich wyrażając na piśmie deklarację takiego działania oraz złożyć deklarację członkowską. Z kolei osoba prawna, w tym również jednostka samorządu terytorialnego poza województwem, jest zobowiązana przedstawić uchwałę organu stanowiącego, zawierającą: deklarację przystąpienia do LGD oraz deklarację działania na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR w której wskazuje osobę do reprezentacji. Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą składa deklarację i załącza dokument potwierdzający prowadzenie takiej działalności. Do LGD może również przystąpić inna organizacja pozarządowa, która składa deklarację i wyznacza reprezentanta. Nasze LGD jest organizacją otwartą na nowych członków, bez ograniczeń dla podmiotów chcących zostać naszymi członkami, dostępną dla każdego mieszkańca posiadającego zdolności prawne obszaru LSR, a deklaracje wstąpienia znajdują się na naszej stronie internetowej, co potwierdza, że prowadzimy inkluzywny charakter działalności. Po odebraniu uchwały Zarządu o przyjęciu w poczet członków naszego LGD, każdy członek zobowiązany jest do dochowania postanowień statutu, w tym między innymi aktywnie uczestniczyć w pracach Organów do których został wybrany i regularnie opłacać składki członkowskie.

I.4. Ogólna informacja o składzie Rady

Organem decyzyjnym dokonującym oceny i wyboru operacji/projektu oraz ustalenia kwoty wsparcia w LGD jest Rada.

Aktualnie w jej skład wchodzi przedstawiciele następujących grup interesu sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego, którzy mogą przynależeć również do innych grup interesu z zastrzeżeniem (zgodnie ze statutem), że

żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji, dotyczy to również grupy interesów sektora publicznego.

Rada składa się z członków LGD wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków LGD zgodnie z postanowieniami statutu. Statut ustanawia podstawowe zasady funkcjonowania Rady i postanawia, że skład Rady może liczyć od 7 do 15 członków oraz, że członek Rady nie może być członkiem Zarządu, Komisji Rewizyjnej, ani pracownikiem biura LGD. Bardziej szczegółowe wytyczne dotyczące działania Rady ustanawia Regulamin obrad Rady przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków.

Członkowie Rady na podstawie statutu swoje funkcje pełnią kadencyjnie, jednakże są członkowie z doświadczeniem pełnienia tej funkcji przez kilku kadencji, a w celu podnoszenia jakości oceny wniosków podnoszą swoją wiedzę i kompetencje na szkoleniach.

I.5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

LGD jest osobą prawną wpisaną do Krajowego Rejestru Sadowego pod numerem 0000320535 i działa zgodnie z przepisami prawa oraz przyjętym statutem. Posiada cztery organy: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Radę, Komisję Rewizyjną. Dla każdego z wymienionych Organów statut przewiduje zadania do realizacji. Członek LGD nie może jednocześnie pełnić funkcji w Zarządzie, Radzie czy Komisji Rewizyjnej. Walne Zebranie Członków jest najwyższą władzą w LGD. Realizuje zadania wynikające ze statutu. Dla usprawnienia pracy przyjęto do stosowania Regulamin Obrad Walnego Zebrania. Na posiedzeniach tego gremium jest między innymi: zatwierdzany LSR, kryteria wyboru, harmonogram naboru wniosków, plan komunikacji oraz przyjmowane jego zmiany, planowane nabory wniosków, podejmowane inne decyzje, plany działań, przedstawiane propozycje/inicjatywy, pomysły, myśli, które wykonuje Zarząd lub Rada lub Komisja Rewizyjna zgodnie z kompetencjami. Podczas obrad każdy z członków może złożyć wniosek, propozycję zmiany, uwagę, spostrzeżenie, które następnie poddawane jest głębszej analizie na posiedzeniach Zarządu, i sprawozdawane na kolejnym posiedzeniu Walnego Zebrania Członków. Kolejnym organem LGD jest Zarząd, którego członkowie wybierani są i odwoływani przez Walne Zebranie Członków zgodnie ze statutem, świadczy to o zasadzie bezpośredniego posłuszeństwa członków wobec władz LGD. Realizuje zadania wynikające ze statutu. Obraduje zgodnie ze statutem kilka razy w roku. Swoje decyzje podejmuje w formie uchwał Zarządu. Na posiedzeniach tego gremium przygotowywane są projekty: uchwał na obrady Walnego Zebrania Członków, planów działań, które następnie przedkładane są pod obrady Walnego Zebrania Członków. Prezes Zarządu na Walnych Zebraniach Członków zdaje sprawozdanie z pracy Zarządu. Zarząd odpowiada również za plan komunikacji ze społecznością lokalną między innymi w celu przekazania informacji o prowadzonych działaniach oraz wysłuchania uwag, spostrzeżeń, wniosków i prowadzenia dyskusji dotyczących wprowadzenia różnych zmian w celu usprawnienia wdrażania LSR oraz działania LGD.

LGD posiada organ kontroli wewnętrznej jakim jest Komisja Rewizyjna, której członkowie wybierani są i odwoływani przez Walne Zebranie Członków. Organ ten zgodnie ze statutem dokonuje oceny działalności LGD i sporządza sprawozdanie ze swojej działalności, które następnie przedkłada na Walnym Zebraniu Członków, które odbywa się corocznie w ostatniej dekadzie marca. Może również przedstawić projekty zmian w celu sprawniejszego działania naszego LGD.

Bardzo ważnym Organem w przypadku naszego LGD jest Rada, której członkowie wybierani są i odwoływani przez Walne Zebranie Członków. W aktualnej kadencji wybrani zostali członkowie Rady z czterech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego oraz mieszkańców a po aktualizacji złożonych deklaracji członkowskich wyodrębniamy trzy grupy interesu sektora: publicznego, gospodarczego, społecznego. W przypadku zdiagnozowania innych grup interesu Walne Zebranie Członków podejmie decyzję w sprawie zapewnienia udziału w podejmowaniu decyzji co do oceny i wyboru operacji/projektu przedstawicieli takich grup. Zadania stojące przed Radą ustanawia statut, gdzie najważniejszym jest dokonanie wyboru operacji i ustalenie kwoty wsparcia podejmowane w formie uchwał. W procedowaniu wniosków i podejmowaniu uchwał ani grupa interesów sektora publicznego ani żadna pojedyncza grup interesów (grupa jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści publicznych, gospodarczych albo społecznych) nie będzie kontrolowała procesu podejmowania decyzji. Nie będzie przeszkodą, jeśli większość głosów będzie miał sektor gospodarczy lub społeczny bądź jednego z tych sektorów nie będzie wykazanego w Radzie. W celu prawidłowego przyporządkowania członków Rady do grup interesu należy przyjąć metodę kolejnych wykluczeń to znaczy, jeżeli istnieją przesłanki potwierdzające, iż członek

Rady jest reprezentantem grupy interesu sektora publicznego, to nie należy go traktować jako przedstawiciela innych grup. Jeżeli natomiast takich przesłanek nie stwierdzono, należy zbadać przesłanki na potwierdzenie reprezentacji grupy interesu sektora gospodarczego. Jeżeli nie wystąpiły takie przesłanki w tym zakresie, należy członka Rady uznać jako reprezentanta grupy interesu sektora społecznego.

Posiedzenia odbywają się w miarę potrzeb wynikających z ogłoszeń o naborze wniosków. Szczegółowe zasady obrad Rady reguluje Regulamin obrad Rady ustanowiony uchwałą Walnego Zebrania Członków. Rada na swoich posiedzeniach może również przygotować projekty zmian dotyczących wdrażania LSR i działania LGD i przedłożyć na Walnym Zebraniu Członków lub przekazać Zarządowi do analizy, oceny i dalszego procedowania.

Przewodniczący Rady na posiedzeniach Walnego Zebrania Członków zdaje sprawozdanie z pracy Rady, zgodnie z Regulaminem obrad Walnego Zebrania Członków.

Pracownicy biura LGD udzielają doradztwa i przekazują inne informacje będące odpowiedziami na zadane pytania, ale również przyjmują wszelkie uwagi, spostrzeżenia, wnioski dotyczące naszej działalności, które następnie w zależności od kompetencji przekazują Zarządowi do dalszego procedowania lub Radzie lub Komisji rewizyjnej.

Z przedstawionej analizy wynika, że każdy zespół będący częścią naszego LGD może przygotować projekt zmian, który następnie będzie omawiany i w końcowym etapie rozstrzygany na posiedzeniach Walnego Zebrania Członków. Wskazana w statucie kadencyjność członków Organów LGD jest zgodna z konstytucyjną zasadą: równości praw obywateli, samorządności stowarzyszenia, różności członków LGD, demokracji wewnętrznej.

W naszym LGD wdrażamy partnerskie relacje pomiędzy Organami i członkami, które bowiem są fundamentalną i niezaprzeczną cechą rozwoju w ramach RLKS. Jest oczywistym, że jako jednostki wdrażające w sposób efektywny musimy współpracować i to realizujemy. Każdy Organ w naszym LGD ma do odegrania inną rolę, ale wszystkie one muszą ze sobą współpracować i podejmować właściwe decyzje, jeżeli cały „mechanizm” – LGD ma działać wydajnie i mają być osiągnięte przyjęte cele. Taka współpraca wymaga jednak szeregu działań/rozwiązań/zasad. Mamy doświadczenie ze stosowaniem takiego podejścia, gdyż w perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020 skutecznie a głównie efektywnie wdrażamy LSR z wykorzystaniem środków finansowych z 4 funduszy.

I.6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.

Jako osoba prawna dążąca do coraz bardziej efektywnej/transparentnej/przejrzystej/klarownej/ realizacji zadań wynikających z przyjętych zobowiązań opracowaliśmy i wykonujemy zadania zgodnie z wymaganiami przedstawionymi w poniższych dokumentach. Mamy świadomość o ich niedoskonałości, które wynikają ze zmieniającej się rzeczywistości. Dlatego też na bieżąco monitorujemy zasadność uregulowań i wprowadzamy zmiany wpływające na zwiększenie przydatności poszczególnych rodzajów dokumentów. Wykonywanie pracy zgodnie z zasadami opisanymi w poniższych dokumentach wpływa na ich standaryzację/ujednolicenie i zmniejsza prawdopodobieństwo popełnienia błędów.

Tabela 1. Rodzaje dokumentów i główne zagadnienia w nich zawarte regulujące funkcjonowanie LGD:

L.p.	Rodzaj dokumentu	Główne zagadnienia
1	Statut	- cele i sposoby działania, - informacje o członkach LGD (m. in. sposób nabycia, przyczyny utraty członkostwa, prawa i obowiązki członka), - informacje o Organach (m. in. sposób wyboru, kompetencje), - majątek i rozwiązanie LGD.
2	Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków	- zasady zwoływania posiedzeń, - organizacja posiedzeń, - zasady podejmowania decyzji w formie uchwał, - zasady dokumentowania posiedzeń.
3	Regulamin Obrad Rady	- zasady przygotowania i zwoływania posiedzeń, - organizacja posiedzeń, - zasady podejmowania uchwał, - zasady dokumentowania posiedzeń.

4	Polityka rachunkowości	- zasady funkcjonowania polityki rachunkowości, - plan kont,
5	Polityka bezpieczeństwa ochrony danych osobowych	- postanowienia ogólne, - zasady przetwarzania danych osobowych. Odpowiedzialność. Obowiązek informacyjny, - Inspektor ochrony danych, - warunki korzystania z systemu informatycznego, - poczta elektroniczna. Internet w systemie, - postępowanie na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa danych osobowych, - załączniki – 14 szt.
6	Regulamin pracy biura LGD	- zasady funkcjonowania biura
7	Zakresy obowiązków i odpowiedzialności pracowników biura	- zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności, - zasady organizacji pracy.
8	Plan szkoleń członków Rady	- zakresy szkoleń, - przewidywane terminy szkoleń.
9	Plan szkoleń pracowników biura	- zakresy szkoleń, - przewidywane terminy szkoleń.
10	Instrukcja kancelaryjna, rzeczowy wykaz akt oraz prowadzenie składnicy akt w biurze LGD	- instrukcja kancelaryjna, - zasady dotyczące teczek aktowej, - jednolity rzeczowy wykaz akt, - zasady dotyczące składnicy akt.
11	Regulamin udzielania zamówień publicznych, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 000 euro netto.	- zasady udzielania zamówień, - wzory dokumentów do stosowania.

II. Rozdział II – Charakterystyka obszaru ludności objętej wdrażaniem LSR

II.1. Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający wykaz gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców.

LSR opracowana przez LGD realizowana będzie na obszarze dziewięciu gmin: Bartniczki, Bobrowa, Brodnicy, Brzozia, Górzna, Jabłonowa Pomorskiego, Osieka, Świdziebni, Zbiczna, co stanowi niecałe 97,79% obszaru całego powiatu brodnickiego.

Tabela 2. Typ gmin obszaru LSR:

Nazwa gminy	Typ gminy	Identyfikator jednostki podziału terytorialnego kraju
Bartniczka	wiejska	0402062
Bobrowo	wiejska	0402022
Brodnica	wiejska	0402032
Brzozie	wiejska	0402042
Górzno	miejsko-wiejska	0402053
Jabłonowo Pomorskie	miejsko-wiejska	0402073
Osiek	wiejska	0402082
Świdziebnia	wiejska	0402092
Zbiczno	wiejska	0402102

Źródło: GUS 2020- <http://bip.stat.gov.pl/dzialalnosc-statystyki-publicznej/rejestr-teryt/>.

Na podstawie art. 5, ust. 3 ustawy o RLKS podstawą do wyliczenia liczby ludności w kontekście warunków dotyczących minimalnej liczby gmin oraz minimalnej i maksymalnej liczby mieszkańców, ustala się według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. na podstawie danych GUS (wynikowych informacji statystycznych, ogłaszanych, udostępnianych lub rozpowszechnianych zgodnie z przepisami o statystyce publicznej). Obszar opracowywanej LSR zgodnie z danymi w tabeli poniżej na koniec 2020 roku zamieszkiwało 49 517 osób na powierzchni 1034 km², z czego wynika, że średnia gęstość zaludnienia wynosiła 49 osób na 1 km². Z tej tabeli wynika również, że największe zaludnienie jest w gminie Brodnica i wynosi 71 osób na km², a najmniejsze zaludnienie jest na terenie miasta i gminy Górzno i wynosi 32 osoby na km².

Tabela 3. Powierzchnia i liczba ludności:

Jednostka terytorialna	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (osób) 2020 r.	Gęstość zaludnienia (l. osób/km ²) w 2020 r.
Bartniczka	83	4 652	56
Bobrowo	146	6 127	42
Brodnica	127	8 960	71
Brzozie	94	3 705	39
Górzno	135	3 810	32
Jabłonowo Pomorskie	136	8 599	64
Osiek	75	3 843	51
Świedziebnia	104	4 996	48
Zbiczno	134	4 825	36
Razem (średnia)	1 034	49 517	49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Powierzchnia gmin należących do LGD wynosi 1034 km², co stanowi 97,79 % powierzchni powiatu brodnickiego oraz 5,66 % powierzchni całego województwa kujawsko-pomorskiego. Powierzchnię obszaru zaprezentowano w powyższej tabeli. Średnia gęstość zaludnienia jest jedną z niższych w stosunku do innych LGD na terenie naszego województwa co wynika z występowania powierzchni gruntów rolnych dobrej jakości (Bobrowo, Osiek, Świedziebnia, Jabłonowo Pomorskie) oraz występowania kompleksów leśnych (Górzno, Zbiczno), jak również obszarów chronionych warunkujących podejmowanie decyzji inżynierskich (Parki krajobrazowe, Obszary chronionego krajobrazu). Takie uwarunkowania wpływają na wzrost budowy infrastruktury technicznej a z drugiej strony umożliwiają na wzrost ilości działań proekologicznych. Dodatkowym uwarunkowaniem wpływającym na wybór miejsca do osiedlania się jest konfiguracja terenu. Na podstawie obserwacji własnych potwierdzonych rozmowami z przedstawicielami jest dużym zainteresowaniem jest budowa domu jednorodzinnego, gdzie koncentracja zamieszkania na m² będzie niższa w stosunku do zamieszkiwania w budynku wielorodzinnym. Przedstawionych uwarunkowań nie postrzegamy jako przeszkody a jako warunki, które zobowiązani jesteśmy wykorzystać na ścieżce rozwoju.

Na całym wskazanym obszarze LGD będzie wdrażać LSR z wykorzystaniem środków finansowych z PS WPR oraz EFS + w ramach środków Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027.

II.2. Mapa obszaru objętego LSR

Mapa nr 1 Granice administracyjne obszaru LSR Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”.

Miasto Brodnica nie jest włączona do obszaru opracowywanej LSR.

Źródło: Starostwo Powiatowe w Brodnicy.

II.3. Uzasadnienie przynależności do naszej LSR

LSR opracowana przez LGD realizowana będzie na obszarze dziewięciu gmin: Bartniczki, Bobrowa, Brodnicy, Brzozia, Górzna, Jabłonowa Pomorskiego, Osieka, Świdziebni, Zbiczna. Wszystkie gminy położone są na terenie województwa kujawsko-pomorskiego i w granicach jednego powiatu brodnickiego, co odzworowuje spójność administracyjną obszaru LGD. Siedem spośród wymienionych gmin to gminy wiejskie, natomiast dwie gminy (Jabłonowo Pomorskie i Górzno) są gminami miejsko-wiejskimi. Taka struktura wskazuje na typowo wiejski charakter obszaru. Obszar opracowywanej LSR na koniec 2020 roku zamieszkiwało 49 517 osób na powierzchni 1034 km², z czego wynika, że średnia gęstość zaludnienia wynosiła 49 osób na 1 km².

Pod względem funkcjonalno-przestrzennym omawiany obszar jest spójny, a jego centralną część stanowi miasto Brodnica, która jest centrum administracyjnym (w tym siedziba starostwa powiatowego), biznesowym, funkcjonują tu szkoły ponadpodstawowe, umiejscowione są siedziby wielu instytucji i firm oferujących pracę oraz jej mieszkańcy są odbiorcami towarów i usług oferowanymi między innymi przez osoby, firmy obszaru naszego LSR. Układ przestrzenny dróg również łączy obszar LSR za pośrednictwem miasta Brodnicy. Dodatkowo wskazane gminy wraz z miastem Brodnicą opracowały i wdrażają Strategię Obszaru Prowadzenia Polityki Terytorialnej Brodnicy, której działania są inne aniżeli proponowane do realizacji w ramach naszej LSR. Na tych posiedzeniach omawiane są różne propozycje działań, które niekiedy mogą być wykorzystane w naszej działalności – jest to grenium wymiany myśli, propozycji, doświadczeń.

Pod względem fizyczno-geograficznym nasz obszar jest położony w granicach makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Centralna część obszaru leży w granicach mezoregionu Dolina Drwęcy. Północna – w granicach Pojezierza Brodnickiego, a zachodni fragment (na zachód od rzeki Lutryny) – Pojezierza Chełmińskiego. Na południe i wschód od Doliny Drwęcy rozpościera się mezoregion Pojezierza Dobrzyńskiego. Północno -

wschodnie peryferie powiatu (część gm. Brzozie) leży w granicach Garbu Lubawskiego, a południowo-wschodnie w granicach Równiny Urszulewskiej. Ze względu na lokalizację posiadamy pewne specyficzne uwarunkowania, m.in. w postaci licznych zasobów historyczno-kulturowych. Wydarzenia historyczne mające miejsce na naszym obszarze ukształtowały jednocześnie swoistą tożsamość i odrębność kulturową zamieszkujących tu ludzi, czego przejawem są m.in. strój charakterystyczny dla ziemi chełmińskiej i dobrzyńskiej oraz liczne lokalne pieśni i tańce. Obszar LSR leży wokół Doliny Drwęcy, która jest prawobrzeżnym dopływem Wisły. Powierzchnię naszego obszaru z charakterystyczną rzeźbą terenu ukształtowało 11 tys. lat temu ostatnie zlodowacenie zwane północnoeuropejskim. Omawiane gminy położone są w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Od północy i wschodu teren ten graniczy z województwem warmińsko-mazurskim (powiat nowomiejski i działdowski), od południowego wschodu - z województwem mazowieckim (powiat żuromiński), od południa z powiatem rypińskim, od południowego zachodu z powiatem golubsko-dobrzyńskim, od zachodu z wąbrzeskim, a od północnego zachodu z powiatem grudziądzkim.

Na obszarze opracowanej LSR znajdują się dwa obszary chronionego krajobrazu:

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy o całkowitej powierzchni 55 052,63 ha chroni malowniczy krajobraz klasycznie wykształconej pradoliny Drwęcy z kompleksami leśnymi i licznymi jeziorami. Obszar jest ekosystemem wodno-ładowym. Celem utworzenia tego obszaru było zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, a także ochrona doliny rzeki Drwęcy wraz z pasem roślinności okalającej, a powierzchnia w poszczególnych gminach przedstawia się następująco:

- Bartniczka – 2 962,83 ha,
- Bobrowo – 3 191,98 ha
- Brodnica – 4 893,53 ha,
- Brodnica m. – 2 238,08 ha,
- Brzozie – 4 930,09 ha,
- Górzno – 184,77 ha,
- Jabłonowo Pomorskie – 173,60 ha, (Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi)
- Osiek – 1 726,27 ha,
- Zbiczno – 3 771,55 ha.

Ogółem obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy obejmuje obszar Lokalnej Strategii Rozwoju o powierzchni 22 159,62 ha.

Działania przewidziane w opracowywanej LSR nie wpłyną w negatywny sposób na obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, nie spowodują też przekroczenia standardów jakości środowiska czy intensywnego wykorzystania terenu. Obiekty zabytkowe objęte działaniami (rewitalizacją) realizowane będą w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, dzięki czemu zapewniona zostanie właściwa ochrona konserwatorska i planistyczna obiektów i zespołów zabytkowych.

Na terenie objętym opracowywaniem LSR znajduje się też:

- 13 rezerwatów przyrody – „Bachotek”, „Bagno [Mostki]”, „Las Grądowy Cielęta”, „Czarny [Bryńsk]”, „Jar Brynicy II”, „Rzeka Drwęca”, „Jar Brynicy”, „Mieliwo”, „Mszar Płociczno”, „Okonek”, „Ostrowy nad Brynicą”, „Retno”, „Stręszek”, „Szumny Zdrój” umiejscowione na terenie następujących gmin: Zbiczno, Brodnica, Górzno, Świdziebnia, Brzozie, Bobrowo.
- 2 parki krajobrazowe – Brodnicki Park Krajobrazowy oraz Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy obejmujące swoim zasięgiem obszar gmin: Zbiczno, Brodnica, Brzozie, Jabłonowo Pomorskie, Górzno, Świdziebnia.
- 5 obszarów NATURA 2000 – Bagienna Dolina Drwęcy, Dolina Drwęcy, Ostoja Brodnicka, Ostoja Lidzbarska oraz Mszar Płociczno posiadające swoje zasoby między innymi na terenie następujących gmin: Zbiczno, Brodnica, Brzozie, Jabłonowo Pomorskie, Bobrowo, Górzno, Świdziebnia, Osiek, Bartniczka.

Obszary przedstawionych pojedynczych form ochrony zlokalizowane są na terenie kilku gmin i nie pokrywają się z granicami administracyjnymi, a jedynie koncentrują się we wskazanych gminach, co dodatkowo uzasadnia przynależność do naszego LGD. Przedstawione formy ochrony wynikają z posiadanych wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych oraz walorów krajobrazowych i są ustanowione w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju, o czym nieustannie dyskutujemy i mamy przekonanie o potrzebie ochrony, dbałości oraz zyskach z zamieszkiwania w takim środowisku. Wielu specjalistów przypomina nam, że

znajdujemy się na obszarze, gdzie świat roślin charakteryzuje się dużą bioróżnorodnością genetyczną, wewnątrzgatunkową, międzygatunkową i różnorodnością ekosystemów – krajobrazów.

III. Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR

III.1. Sposoby angażowania stron w opracowanie LSR

LGD opracowało LSR z wykorzystaniem różnorodnych metod partycypacji dostosowanych do różnych grup interesariuszy w celu uzyskania szerokiej wiedzy na temat potrzeb grup istotnych i naszych możliwości. W procesie opracowania LSR czynny udział brały osoby reprezentujące różne zdiagnozowane na naszym obszarze grupy interesu sektora : publicznego, gospodarczego, społecznego, a podstawowe zagadnienia przedłożono na stronie www.lgdpojezierzebrodnickie.pl w zakładce: „Opracowanie LSR na lata 2021 – 2027”.

Pierwsze spotkania na miejscu z zainteresowanymi osobami ukierunkowane były na przedyskutowaniu o sposobie, metodach na wykorzystanie wiedzy, na zagadnienia dotyczące innowacyjności, większego wykorzystania metod cyfryzacji, ochrony środowiska i klimatu, przeciwdziałaniu zmianom demograficznym ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa oraz wyludnienia obszaru, partnerstwa w realizacji LSR, w szczególności poprzez wspólną realizację przedsięwzięć i projektów. Podczas prac nad opracowaniem LSR uwzględniono cztery poziomy partycypacji tj.: informowanie, konsultowanie, współdecydowanie, współdziałanie.

Przed rozpoczęciem spotkań konsultacyjnych wstępnych w poszczególnych gminach w miesiącu kwietniu i maju zaproszenia, wraz z programem spotkania zostały zamieszczone na naszej stronie internetowej, tablicach ogłoszeń w poszczególnych gminach naszego LSR, tablicach ogłoszeń w sołectwach. Dodatkowo zaproszenia przekazaliśmy sołtysom, przedstawicielom OSP, jak również przedstawicielom KGW i przedstawialiśmy podczas organizowanych imprez, spotkań. Tematyka spotkań obejmowała przedyskutowania wielu spraw ukierunkowanych jednak na: analizie potrzeb rozwojowych i potencjale obszaru, opracowaniu celów strategii, w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz wskaźników i odnośnych planowanych działań z uwzględnieniem dostępnych środków finansowych. Takich spotkań było 9 i wzięło w nich udział 172 osoby.

Na poszczególnych spotkaniach, jak również w kontaktach bezpośrednich przekazywaliśmy ankiety w celu wypełnienia a tym samym przekazania nam informacji zwrotnej dotyczącej; słabych stron, potencjalnych potrzeb, kierunków działań. Dorośli mieszkańcy złożyli 147 ankiet i najwięcej odpowiedzi dotyczących słabych stron dotyczyło: braku integracji społeczności lokalnej, potencjalnych potrzeb dotyczyło: rozwoju turystyki, kierunków działań dotyczyło: rozwoju aktywności społeczności lokalnej i partnerstwa. Ankiety również złożyły dzieci – harcerze miejscowej drużyny w ilości 12 sztuk i z nich wynika, że najsłabszą stroną naszego obszaru jest brak środków finansowych, potencjalną potrzebą jest promocja regionu, a nasz obszar powinien rozwijać się w kierunku turystyki. Poprosiliśmy przedstawicieli młodzieży, aby wśród rówieśników przeprowadzili wywiad na omawiany temat za pomocą ankiet i złożyli ich 43 sztuki. Najwięcej odpowiedzi dotyczącej słabej strony naszego obszaru wskazali: brak środków finansowych, potencjalną potrzebą jest nauka języków obcych, a nasze działania winne uwzględniać ochronę środowiska i klimatu oraz rozwój usług z wykorzystaniem cyfryzacji.

Podczas spotkań zainteresowanym osobom przekazywaliśmy fiszki projektowe w których potencjalni Wnioskodawcy proszeni byli o podanie proponowanej operacji/projektu do wykonania na naszym obszarze. W odpowiedzi do naszego biura wpłynęło 14 propozycji o różnej skali, które jednakże były poddane dalszej ocenie i częściowo ujęte w zadaniach możliwych do realizacji (np. place zabaw, imprezy integracyjne, tworzenie zagrody edukacyjnej) a niektóre, jak umożliwienie komunikacji zbiorowej przekazana będzie informacja do potencjalnych Wnioskodawców, którzy w ramach działalności gospodarczej byłiby zainteresowani prowadzeniem takiej działalności.

W pierwszej połowie 2022 r. firma zewnętrzna na nasze zamówienie wykonała ewaluację realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014 – 2020 z wykorzystaniem wielu danych otrzymanych z naszego biura oraz informacji zebranych bezpośrednio przez przedstawicieli wspomnianej firmy od członków LGD, Beneficjentów oraz Wnioskodawców i w raporcie końcowym przedłożyła wnioski i rekomendacje, które są bardzo przydatne do opracowania LSR na lata 2021 – 2027 (zwiększenie zaangażowania przedsiębiorców w życie społeczne – społeczna odpowiedzialność biznesu, zwiększenie wykorzystania portali społecznościowych do komunikacji ze społecznością lokalną).

Wiele inspiracji związanych z możliwościami wspierania przedsięwzięć z funduszy europejskich zostało omówione na spotkaniu informacyjno-szkoleniowym z udziałem mieszkańców z obszaru naszego LGD oraz Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ziemia Wąbrzeska pod przewodnictwem przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu. W spotkaniu wzięło udział 57 osób, które proponowały bardzo różne pomysły na realizację zadań z uwzględnieniem potrzeb i przy wykorzystaniu lokalnych zasobów.

Zbieraliśmy również fiszki projektowe dotyczące potencjalnego zapotrzebowania na projekty/operacje.

Pracownicy naszego biura przeprowadzali rozmowy bezpośrednio w biurze lub za pomocą łączy telefonicznych.

W dniu 26.05.2022 r. ogłosiliśmy konkurs plastyczny dla dzieci: MOJE MIEJSCE ZAMIESZKANIA ZA KILKA LAT. Do końca września złożono 94 prace zawierające bardzo dużą dawkę informacji o proponowanych kierunkach rozwoju.

W miesiącu grudniu Zarząd na swoim posiedzeniu przeanalizował zebrane informacje z konsultacji, ankiet, fiszek jak również prac plastycznych złożonych przez dzieci, danych statystycznych otrzymanych z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu i uznał, że potrzeby rozwojowe w naszej LGD, przygotowującej się do wdrażania wielofunduszowej strategii należy skoncentrować na grupach istotnych z punktu widzenia realizacji LSR którymi są: seniorzy – osoby, które ukończyły 60 rok życia, rolnicy prowadzący małe gospodarstwa rolne, osoby młode pragnące podjąć działalność gospodarczą, osoby młode – od 6 do ukończenia 24 roku życia z: poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (godność, wolność, równość, solidarność, prawa obywatelskie, wymiar sprawiedliwości), zasady równości kobiet i mężczyzn, zasady równości szans i niedyskryminacji za względu na płeć, rasę i pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód”.

W 2023 roku (styczeń – marzec) przeprowadziliśmy na zaproszenie 8 spotkań konsultacyjnych z różnymi przedstawicielami grup interesu (społeczny – ngo, KGW – ngo, ngo - gospodarczy, seniorzy, wędkarze, sektor gospodarczy, sektor publiczny, OSP – ngo, przedsiębiorcy), w których uczestniczyło 154 osoby. Tematyka spotkań obejmowała przedyskutowania wielu spraw ukierunkowanych jednak na: analizie potrzeb rozwojowych i potencjale obszaru, opracowaniu celów strategii, w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz wskaźników i odnośnych planowanych działań z uwzględnieniem dostępnych środków finansowych, plan komunikacji, omówienie spraw związanych z prowadzeniem monitoringu i ewaluacji LSR na etapie wdrażania. Omawiano również realizację zadań w partnerstwie. Jednakże zgodnie z pragmatyką przedstawiciele poszczególnych grup interesu sugerowali wdrażanie rozwiązań najlepszych dla danej grupy i po dyskusjach uznawali, abyśmy wdrażali LSR z realizacją zadań odpowiadających potrzebom wielu grup. Dodatkowo wnosili o prowadzenie na bieżąco kontaktów za pomocą poczty elektronicznej, gdyż jak podkreślali w obecnym świecie nasączonym wieloma informacjami niejednokrotnie ważne informacje nie są odczytywane w odpowiednim czasie. Podczas wielu spotkań poza programem wnosiliśmy i konsultanci potwierdzali występującą niską empatię do otoczenia. Jest to znaczący problem, który koniecznie należy rozwiązywać za pomocą wielu środków i w wielu zadaniach (np. realizacja projektu w partnerstwie).

Wiele propozycji, spostrzeżeń, sugestii uzyskiwaliśmy jako członkowie LGD w bezpośrednich rozmowach „twarzą w twarz” oraz za pośrednictwem rozmów telefonicznych, które wykorzystywaliśmy w pracach nad opracowaniem LSR. Faktem jest, że niektóre propozycje nie były dalej doprecyzowane jak np. czy będą udzielane granty na rozwój przedsiębiorstw ?, ze względu na zupełnie inne warunki udzielania wsparcia za pośrednictwem LGD (brak takich przedsięwzięć w ramach FEoKP czy PS WPR będących do dyspozycji w ramach LGD).

Pod koniec kwietnia 2023 r. w biurze LGD znajdowała się wersja robocza LSR do konsultacji, o czym informacja została zamieszczona na stronie www.lgdpojezierzebrodnickie.pl w zakładce „opracowanie LSR na lata 2021 – 2027”.

Pomocnym elementem w dyskusji jest wiedza, którą Prezes Zarządu nabył podczas następujących szkoleń organizowanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie w okresie ostatnich 4 lat: Dobre praktyki w gospodarowaniu wodą w rolnictwie i na obszarach wiejskich, Koncepcja Smart Villages na obszarach górskich i podgórskich, Profile działalności dedykowane dla obszarów górskich i podgórskich, Ogród terapeutyczny –

innowacje społeczne w gospodarstwach wiejskich, Estetyzacja wiejskiego gospodarstwa domowego – wybrane aspekty praktyczne, Gospodarstwa opiekuńcze – nowe wyzwania dla obszarów wiejskich; oraz na szkoleniu: projekt edukacyjny dla KGW oraz Kreatorów Przedsiębiorczości Wiejskiej (KPW) organizowanego przez Uniwersytet Przyrodniczy w Krakowie. Poza tym pomocna jest wiedza nabyta podczas wizyt studyjnych organizowanych przez Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w Toruniu oraz Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Toruniu w których braliśmy aktywny udział.

Prezes Zarządu wielokrotnie przedstawiał na spotkaniach różne wnioski, spostrzeżenia, które pozyskał uczestnicząc w Europejskim Parlamencie Wiejskim, które obradowało w miesiącu wrześniu w Kielcach. W tym posiedzeniu wzięło udział około 400 osób z całej Europy.

Członkowie naszego LGD są osobami aktywnymi i w sposób systematyczny powiększają swoją wiedzę, którą z satysfakcją dzielą się na posiedzeniach naszych Organów, która jest bardzo pomocna w doskonaleniu działania, funkcjonowania LGD oraz opracowania LSR na lata 2021 – 2027. Wiele pomysłów otrzymujemy podczas rozmów od przedstawicieli różnych instytucji zewnętrznych, którzy reprezentują zewnętrzny punkt widzenia i dostrzegają niektóre elementy inaczej a umożliwiają na lepsze jakościowo zaplanowanie i realizowanie działań.

III.2. Wykaz zaangażowanych organizacji, instytucji w opracowanie LSR

Podczas całego procesu opracowania LSR na lata 2021 – 2027 współpracowaliśmy z wieloma przedstawicielami różnych organizacji, instytucji, przedsiębiorców reprezentujących różne grupy interesów. Bardzo dużą aktywnością wykazywali się przedstawiciele władzy lokalnej ze wszystkich gmin naszego obszaru. Jak zwykle można było uzyskać wiele inspiracji od przedstawicieli KGW, w tym zarejestrowanych w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w ilości 40 na 132 sołectwa na naszym obszarze. Przedstawiciele OSP, których na naszym obszarze jest 46 i którzy chętnie wymieniali się swoimi uwagami, propozycjami rozwiązań wielu problemów i zadeklarowali chęć udziału w realizacji projektów na zasadzie partnerstwa jako elementu aktywizującego lokalną społeczność. Inną grupą, która współpracowała przy opracowaniu LSR, udzielała pomocy logistyczno-organizacyjnej są sołtysi, których ilość na naszym obszarze wynosi 132 i jeśli osobiście nie uczestniczyli w spotkaniach to swoje uwagi, spostrzeżenia propozycje przedstawiali w rozmowach bezpośrednich. W wypełnianiu ankiet uczestniczyli dzieci – harcerze jednej ze szkół podstawowych (z dwóch działających na naszym obszarze). Po zaproponowaniu przedstawicielom młodzieży, aby przeprowadzili ankietowanie wśród rówieśników, chętnie ruszyli do pracy i w terminie odwrotnym przekazali wypełnione ankiety z prośbą, że w przyszłości chętnie włączą się do współpracy przy wykonywaniu prac/zajęć związanych z wdrażaniem LSR oraz prowadzeniem animacji/aktywizacji społecznej. Kiedy umieściliśmy na naszej stronie internetowej ogłoszenie o konkursie plastycznym dla dzieci, otrzymywaliśmy wiele pytań od rodziców oraz pracowników szkół podstawowych dotyczących uzyskania informacji o szczegółach konkursu. W związku z tym jesteśmy przekonani, że w konkursie dla dzieci zaangażowani byli również rodzice i nauczyciele szkół podstawowych.

III.3. Wykaz metod/platform/narzędzi angażowania stron wykorzystywanych do opracowania LSR.

Przygotowując się do opracowania LSR niejednokrotnie rozmawialiśmy o doborze form angażowania społeczeństwa w celu pozyskania jak największej ilości i jakości informacji niezbędnych do dalszych prac. Uznaliśmy, że w trakcie opracowania LSR będziemy na bieżąco monitorowali osiągnane dane i w razie potrzeby zastosujemy inne lub zmodyfikowane realizowane formy angażowania. Poniżej przedstawiamy zrealizowane formy angażowania stron, które były efektywne i skierowane do różnych grup społecznych:

- a) Strona internetowa: www.lgdpojezierzebrodnickie.pl – wskazywania na tej stronie w zakładce „opracowanie LSR na lata 2021 – 2027” wszelkich informacji, zaproszeń dotyczących tego procesu,
- b) Dyskusja na spotkaniach konsultacyjnych – przekazywanie informacji oraz odbiór odczuć, konsultowanie, uzgadnianie: celów, uwarunkowań, przedsięwzięć, wskaźników, budżetu, uwag uczestników spotkań i sporządzanie protokołu,
- c) Ankiety – pozyskiwanie informacji od mieszkańców za pomocą ankiet,
- d) Prace plastyczne – pozyskiwanie informacji od dzieci jak przewidują warunki miejsca zamieszkania za kilka lat,

- e) Prowadzenie dyskusji z wykorzystaniem: łączy telefonicznych, rozmów bezpośrednich „twarzą w twarz” oraz za pośrednictwem e-maila.

III.4. Wykaz danych z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR.

Podczas prowadzonych różnych form konsultacji staraliśmy się uzyskać jak najwięcej informacji związanych z opracowaniem a później wdrażaniem LSR i funkcjonowaniem LGD. W naszym działaniu wyznajemy zasadę, „że nie ma głupich pytań” a na wszystkie nawet uwagi należy poddać analizie w celu poprawy funkcjonowania LGD, wdrażania LSR. Faktem jest, że do opracowując LSR musimy uwzględniać uwarunkowania prawne w ramach których możemy dokonywać wyboru: rodzaju przedsięwzięć, ich wartości, ustalać cele, terminy realizacji zadań i inne. Poniżej podane są główne dane zebrane podczas konsultacji:

- a) Analiza potrzeb rozwojowych,
- b) Potencjał obszaru,
- c) Cele strategii, w tym wymierne cele końcowe dotyczące rezultatów,
- d) Planowane działania z uwzględnieniem dostępnych środków finansowych,
- e) Plan komunikacji z lokalną społecznością,
- f) Funkcjonowanie LGD w tym prowadzenie animacji,
- g) Monitoring i ewaluacja.

III.5. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji

Po pierwszej części przeprowadzonych konsultacji w miesiącu grudniu 2022 r. Zarząd LGD przeprowadził bardzo wstępną analizę wniosków z konsultacji i uznał, że potrzeby rozwojowe w naszym przypadku, przygotowujących się do wdrażania wielofunduszowej strategii z uwzględnieniem warunków dostępu do środków finansowych w ramach programów (PS WPR, FEoKP) wynika, że grupami istotnymi z punktu widzenia realizacji LSR są: seniorzy – osoby, które ukończyły 60 rok życia, rolnicy prowadzący małe gospodarstwa rolne, osoby fizyczne pragnące prowadzić pozarolniczą działalność gospodarczą w tym osoby młode do 25 roku życia, dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat z: poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zasady równości kobiet i mężczyzn, zasady równości szans i niedyskryminacji za względu na płeć, rasę i pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, godność, solidarność, zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 Traktatu Funkcjonowania Unii Europejskiej, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyn poważnych szkód”.

Po czym w 2023 roku dokonywaliśmy dalszej oceny i uszczegółowienia naszych bardzo wstępnych propozycji na różnych formach konsultacji i po kolejnej turze konsultacji doprecyzowaliśmy dane niezbędne do opracowania LSR, które przedstawione są w dalszej części opracowania. Zaproponowane formy wsparcia, wartości, zasady udzielania nie są niezgodne z przepisami prawa. Cały proces konsultacji przebiegał w konstruktywnej atmosferze i z dużą odpowiedzialnością, aby efektywnie wykorzystać dostępne środki finansowe. Wszystkie wnioski, które ze względów prawnych np. budowy dróg ze środków PS WPR lub wsparcie w formie dotacji przedsiębiorców ze środków EFRR nie mogą być realizowane z wykorzystaniem środków z naszej LSR zostały odrzucone, a pozostałe były dalej uzgadniane podczas następnych konsultacji, o czym Wnioskodawcy byli na bieżąco informowani podczas dyskusji.

Uznaliśmy, że naszymi grupami docelowymi którym będziemy dedykować wsparcie finansowe w ramach konkursów będą: Osoby młode –dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju; Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia; Rolnicy prowadzący małe gospodarstwa rolne; Osoby fizyczne pragnące prowadzić pozarolniczą działalność gospodarczą; Mieszkańcy obszaru LSR.

Szczegółowe dane z konsultacji przedstawione są w poniższych częściach LSR.

III.6. Wykaz grup/organizacji/związków zainteresowanych i zaangażowanych w tworzeniu LSR oraz planowane sposoby/metody utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR

W procesie opracowania naszej LSR z zaangażowaniem uczestniczyło wiele instytucji, osób fizycznych i pragniemy ten dorobek utrzymywać oraz powiększać w następujący sposób:

- a) Sektor publiczny – będzie jednym z potencjalnych wnioskodawców podczas wdrażania LSR, a przedstawiciele uczestnikiem wyjazdów studyjnych;
- b) KGW. OSP – mogą być wnioskodawcami do realizacji operacji infrastrukturalnych, grantobiorcami, uczestnikami wyjazdów studyjnych, współorganizatorem imprez;
- c) Osoby młode – mogą być uczestnikami warsztatów, wydarzeń, imprez, jak również współorganizatorami działań, brać udział w konkursie fotograficznym;
- d) Rolnicy prowadzący małe gospodarstwa rolne – mogą aplikować o środki finansowe na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej, być uczestnikami warsztatów, szkoleń, uczestnikami imprez, współorganizatorami imprez, brać udział w konkursie fotograficznym;
- e) Organizacje pozarządowe – mogą aplikować o środki finansowe na: infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, prowadzenia klubu seniora, warsztatów oraz innych form aktywizacji dla młodzieży;
- f) Wędkarze – mogą być uczestnikami szkoleń, warsztatów, uczestnikami imprez, współorganizatorami imprez;
- g) Spółdzielnie socjalne – mogą być beneficjentami projektów grantowych, usługodawcami w realizowanych działaniach: przez LGD lub Wnioskodawców;
- h) Ekolodzy – mogą aplikować o środki finansowe na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej, być uczestnikami warsztatów, szkoleń, uczestnikami imprez, współorganizatorami imprez, brać udział w konkursie fotograficznym;
- i) Przedsiębiorcy – mogą być beneficjentami projektów grantowych, uczestnikami wyjazdów studyjnych, współorganizatorami imprez, uczestnikami imprez;
- j) Seniorzy – mogą być uczestnikami form wsparcia dla seniorów, wyjazdów studyjnych, szkoleń, współorganizatorami imprez, uczestnikami imprez, brać udział w konkursie fotograficznym;
- k) Osoby fizyczne nie zakwalifikowane do powyższych grup – mogą być beneficjentami we wdrażaniu LSR, brać udział w organizowanych działaniach animacyjnych;
- l) Członkowie LGD – otrzymują wszelką informację dotyczącą spraw taktycznych jak i strategicznych na Walnych Zebraniach Członków oraz są uczestnikami konsultacji, uzgadniania, współdecydowania i zapraszani do wdrażania poszczególnych zadań z LSR.

Poza tym przedstawiciele wskazanych powyżej grup zapraszać będziemy i mogą uczestniczyć w działaniach Planu komunikacji, przedstawiać swoje propozycje kanałami nie wskazanymi powyżej w celu skuteczniejszego, efektywniejszego wdrażania LSR lub budującego zespoły ludzkie. Od powstania naszego LGD jesteśmy otwarci na wszelkie propozycje/uwagi, które uważnie wysłuchujemy i analizujemy. Jest to nasz nie tylko obowiązek, ale powinność wynikająca z możliwości dysponowania środkami publicznymi.

III.7. Wykaz planowanych działań w celu poinformowania o strategii szerszej społeczności lokalnej i mobilizowania ich do realizacji LSR

W celu poinformowania o naszej LSR maksymalnie dużej części społeczności lokalnej i mobilizowania ich do realizacji LSR opracowaliśmy Plan komunikacji, który jest załącznikiem do wniosku o wybór Lokalnej Grupy Działania do wdrażania LSR.

Dodatkowo planujemy zrealizować następujące zadania i wykorzystać różne niejednokrotnie niestandardowe sposoby do informowania społeczności lokalnej o działaniach LGD i zachęcać do współpracy przy wdrażaniu naszego LSR z dużym zaangażowaniem pracowników i członków (zwykle jest to kilka kanałów informacyjnych oprócz podstawowego, czyli strona internetowa: www.lgdpojezierzebrodnickie.pl). Wskazane inicjatywy będą adresowane do szerokiego grona mieszkańców obszaru LSR. W trakcie realizacji poniższych zadań będziemy analizować ich skuteczność i w przypadku małej efektywności oddziaływania podejmiemy stosowne działania naprawcze. Są to następujące inicjatywy:

- a) poprzez działanie informacyjno-promocyjne realizowane przez Beneficjentów projektów/operacji wykonanych ze środków LSR. Przewidujemy, że będzie około 125 Beneficjentów,
- b) za pomocą corocznych konkursów wiedzy związanej z funkcjonowaniem LGD, gdzie nagrodami będą przydatne, funkcjonalne, w przypadku możliwości technicznych – ologowane, indywidualne rzeczy z uwidocznionym napisem naszej strony internetowej. Szacujemy coroczne udzielenie nagród około 200 osobom,
- c) podczas imprez promujących LSR odbywających się w małych społecznościach lokalnych. Przewidujemy, że corocznie odbędzie co najmniej 20 imprez w których weźmie udział po około 100 osób, podczas których podawane będą do degustacji produkty: ekologiczne lub regionalne lub tradycyjne w celu między innymi przedstawienia naszego potencjału kulinarnego, oraz nastąpi: poprawa więzi międzyludzkich, wzrost odpowiedzialności za dysponowanie środkami publicznymi, wzrost tożsamości regionalnej, rozwój postaw proaktywnych,
- d) podczas wyjazdów studyjnych dla lokalnych liderów do miejsc/instytucji prowadzących działania aktywizujące społeczność lokalną w celu zapoznania się z przykładami działań aktywizacyjnych. Planujemy zorganizowanie jednego wyjazdu na rok w którym weźmie udział do 20 mieszkańców obszaru LSR,
- e) poprzez co roczną organizację konkursu fotograficznego promującego LSR, w którym zwycięzcami będzie 13 uczestników, a wydany kalendarz z danymi identyfikacyjnymi naszego LGD oraz propagowaniem naszego krajobrazu w czterech porach roku będzie rozprowadzany wśród około 1200 mieszkańców,
- f) poprzez osobiste kontakty naszych członków z osobami ze swoich środowisk zamieszkania i pracy społecznej czy zawodowej.

Przedstawione działania zapewne wpłyną na poszerzenie i pogłębienie zaangażowania lokalnej społeczności we wdrażaniu LSR. Wpłyną na integrację członków społeczności ze sobą, będą przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu, zachęcą do współpracy z LGD, do zaangażowania się w projekty realizowane przez LGD w roli uczestników, wspierać osoby w trudnej sytuacji, itp. Zaangażowanie członków społeczności w jej życie społeczne z pewnością przełoży się także na zaangażowanie we wdrażaniu LSR, ale przede wszystkim na budowanie przyjaznych relacji międzyludzkich, wzmocnienie zaufania społecznego.

III.8. Wykaz planowanych działań w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR

Zgodnie ze statutem najwyższą władzą w naszym LGD jest Walne Zebranie Członków, który obraduje zgodnie ze statutem i Regulaminem Obrad Walnego Zebrania Członków. Na powiadzeniach, zgodnie z terminarzem obradujący członkowie wybierają spośród siebie członków: Zarządu, Rady, Komisji rewizyjnej. Na każdym posiedzeniu Prezes Zarządu oraz Przewodniczący Rady składa sprawozdanie z pracy. W ten sposób członkowie pozyskują wiedzę o zrealizowanych zadaniach, przedsięwzięciach. Podczas obrad przedstawiane są projekty uchwał dotyczące działań strategicznych i innych wynikające ze statutu. Zgodnie z Regulaminem Obrad Walnego Zebrania Członków każdy członek może zadawać pytania, przedstawiać uwagi, propozycje zadań, działań. Są to elementy naszego prowadzenia w/w Organu do których członkowie naszego LGD dotychczas nie wnosili uwag.

Rada obraduje na posiedzeniach zgodnie ze statutem oraz Regulaminem Obrad Rady. Na posiedzeniach Rady wszyscy członkowie Rady dokonują oceny rozpatrywanych wniosków samodzielnie, ale wielokrotnie nad rozpatrywanymi sprawami dyskutują między sobą w celu dokonania dokładnej analizy stanu, oceny i jednocześnie podniesienia swojej wiedzy niezbędnej do efektywnej pracy jako członka Rady. Wszyscy członkowie mogą zgłaszać: uwagi, wnioski, propozycje do dalszej pracy, wnosić propozycje usprawnień obrad Rady. Członkowie Rady są reprezentantami różnych grup interesu i ze złożonych deklaracji przystąpienia do LGD wynika, że posiadają wiedzę specjalistyczną. Posiedzenia Rady są otwarte przez co w obradach z biernym prawem głosu może brać udział inna osoba spoza Rady. Taki komfort daje poczucie samodzielności i transparentności spełniania obowiązków członkom Rady.

Zarząd obraduje zgodnie ze statutem w miarę potrzeb. Rozpatruje sprawy bieżące i przygotowuje projekty uchwał na posiedzenia Walnego Zebrania Członków. Każdy z członków Zarządu ma prawo do wnoszenia uwag, spostrzeżeń, wniosków, propozycji działań, a w głosowaniu ma taką samą wartość. Termin, miejsce i proponowany porządek obrad Prezes Zarządu przedstawia członkom Zarządu i w przypadku kolizji terminu za zgodą wnoszącego zmienia termin, gdyż celem jest jak najefektywniejsze funkcjonowanie Zarządu.

Komisja rewizyjna swoje obowiązki wypełnia zgodnie ze statutem. Obraduje na posiedzeniach zwoływanych przez Przewodniczącego komisji rewizyjnej i po przyjęciu stanowiska Przewodniczący komisji rewizyjnej zdaje sprawozdanie na posiedzeniu Walnego Zebrania Członków.

Z obrad w/w Organów sporządzana jest dokumentacja do której mają wgląd wszyscy członkowie.

Taki jest obecny stan funkcjonowania poszczególnych Organów, który od początku naszej działalności ulega modyfikacji wynikającej z zapotrzebowania członków i wychodzenia naprzeciw oczekiwaniom potencjalnych członków naszego LGD. Wszystkie propozycje modyfikacji naszego rozpatrywania spraw są przedyskutowane przed wdrożeniem, ale zapewne będziemy rozpatrywali większe niż dotychczas: wykorzystanie łączności teleinformatycznych do oceny spraw prostych, nagłych, nieskomplikowanych; miejsc naszych posiedzeń; godzin rozpoczęcia posiedzeń; zapraszanie gości - specjalistów z danych dziedzin. Wskazane powyżej sprawy były już omawiane w rozmowach i zapewne do szczegółowego omówienia będziemy powracać. Gdy zaistnieją inne potrzeby wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR to będą omawiane i po zaakceptowaniu wdrażane.

III.9. Wykaz planowanych działań w celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LSR, zwiększenia zainteresowania a docelowo realizacji projektów partnerskich.

Nasza współpraca z podmiotami różnego sektora, grup interesu rozpoczęła się od chwili rejestracji w KRS. Przez cały okres rozwijamy tę współpracę i zapewne w najbliższych latach będziemy rozwijać na miarę naszych zdolności i możliwości w celu sprawniejszego, efektywniejszego wdrażania LSR. Przy opracowaniu LSR na lata 2021 – 2027 bardzo duży wkład w jakość zagadnień do realizacji w ramach LSR wnosili przedstawiciele podmiotów z naszego obszaru. Był to okres, gdzie poszczególni przedstawiciele podmiotów zapoznawali się, nabierali do siebie coraz większego zaufania i każdy z nich wносił coś nowego wzajemnie na siebie wpływali co wpływało na zwiększanie wkładu merytorycznego wnoszonego do opracowania LSR, W związku z tym łatwiej będzie podmiotom nawiązać współpracę, dzielić się doświadczeniem i wspólnie realizować projekty. Takie wspólne realizowanie projektów będzie gwarantem, że projekt będzie realizowany na wysokim efektywnie poziomie. W ramach lokalnych kryteriów wyboru jedno z kryteriów wyboru będzie dotyczyło możliwości otrzymania punktów za realizację projektu we współpracy z innym podmiotem lub podmiotami z obszaru LGD. Podczas planowania działań aktywizujących będziemy zachęcać do realizacji przedsięwzięć we współpracy z innym podmiotem z obszaru LGD i uzasadniać, że takie postępowanie wpłynie na: efektywniejszą realizację zadania, pozwoli na rozwój osobisty przedstawicieli podmiotów, zintensyfikuje rozwój elementów społeczeństwa obywatelskiego.

IV. Rozdział IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR

IV.1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem

W wyniku zebranych uwag, propozycji, wypracowanych wniosków opracowaliśmy analizę potrzeb rozwojowych oraz potencjał naszego obszaru, które przedstawiamy w poniższych tabelach. Przedstawione poniżej potrzeby będziemy starali się zaspokoić a potencjał w umiejętny sposób zagospodarować.

Tabela 4. Analiza potrzeb rozwojowych:

L.p.	Wyszczególnienie potrzeb rozwojowych	Uzasadnienie
1	Istnieje potrzeba rozwoju komunikacji międzyludzkiej i infrastruktury łączności teleinformatycznej oraz przemieszczenia się – dojazdu do miejsca usług.	Podczas dyskusji na spotkaniach konsultacyjnych, wyrażonych w pracach plastycznych wielu rozmówców stwierdzało, że komunikacja międzyludzka jest na niskim poziomie (brak wzajemnego zaufania, zaangażowania w rozwiązywanie problemów innych osób, empatii), co utrudnia prowadzenie wspólnych działań i udzielania pomocy wzajemnej, szczególnie potrzebnej przy występowaniu wielu niedogodności życia codziennego (duże odległości od miejsca usług, przebywanie samemu w domu, bycie osobą z niepełnosprawnością,

		<p>organizowanie aktywnego spędzania wolnego czasu, wzajemne udzielanie pomocy w pracach dnia codziennego, wzajemne przekazywanie wiedzy i umiejętności, przerwy w łączności teleinformatycznej).</p> <p>Podczas tychże spotkań wskazywano na niską jakość infrastruktury łączności teleinformatycznej co utrudnia sprawną komunikację, a jest prawdopodobnie konsekwencją wysokich kosztów związanych z budową i eksploatacją wskazanej infrastruktury i być może wynika z rozproszonego układu osadniczego.</p> <p>Instytucje zbiorowego transportu ze względów ekonomicznych wycofują regularne połączenia autobusowe.</p>
2	Należy wspierać działania przedsiębiorstw społecznych.	Na obszarze LSR zamieszkuje według danych z Bank Danych Lokalnych GUS ponad 1000 osób z niepełnosprawnościami (1267 co stanowi 2,56% ogółu mieszkańców obszaru LSR), z których wielu pragnie podjąć pracę zawodową, a zgodnie z danymi statystycznymi otrzymanymi z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu na obszarze LGD funkcjonują dwie spółdzielnie socjalne i na spotkaniu konsultacyjnym z grupą interesu spółdzielnie socjalne obecni mocno podkreślali potrzebę prowadzenia różnego rodzaju zajęć, spotkań, konsultacji w celu popularyzacji tej formy pracy, aktywizacji, samorealizacji.
3	Należy zwiększyć: ilość atrakcyjnych (innowacyjnych) elementów w infrastrukturze turystycznej i rekreacyjnej oraz urządzeń w odpowiedzi na inicjatywy lokalne.	W celu uatrakcyjnienia: wypoczynku; aktywizacji mieszkańców w tym włączenia społecznego seniorów , ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji, turystów na obiektach infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej należy je wyposażać w atrakcyjne elementy oraz realizować w odpowiedzi na lokalne inicjatywy. Zainstalowanie atrakcyjnych elementów pozwoli na większe zagospodarowanie urządzeń infrastruktury przez samych mieszkańców oraz przybyłych turystów o których bardzo zabiegamy. Realizacja inwestycji w odpowiedzi na inicjatywy lokalne wpłynie na branie współodpowiedzialności za realizowane przedsięwzięcia i wzrost partycypacji społecznej.
4	Na naszym obszarze należy podjąć działania wspierające osoby fizyczne w zakresie podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej.	Zgodnie z danymi statystycznymi z Bank Danych Lokalnych GUS oraz informacjami przekazanymi przez uczestników spotkań konsultacyjnych, w tym podczas spotkania z przedsiębiorcami na obszarze LSR wskaźnik ilości firm zatrudniających do 49 pracowników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą wynosi na koniec 2020 r. – 3831 i jest on bardzo niski w stosunku do innych obszarów (w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym zamieszkujący nasz teren wartość wynosząca 10,1 pozycjonuje nas na jednym z najniższych miejsc w województwie.) (3,2313 pkt). Należy również wskazać, że w okresie wdrażania LSR w latach 2014 – 2020 występował duży popyt na działanie: Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej. Wsparcia udzieliliśmy 41 osobom i w każdym konkursie ilość złożonych wniosków przekraczała posiadane do dyspozycji środki finansowe. W związku z tym w celu podniesienia konkurencyjności obszaru

		bezwzględnie należy wspierać osoby fizyczne pragnące podjąć prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej.
5	Należy wprowadzić działania w celu wsparcia osób młodych do 25 roku życia w podjęciu pracy lub samozatrudnieniu.	Zgodnie z danymi statystycznymi otrzymanymi z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu oraz z Bank Danych Lokalnych GUS oraz obserwacjami konsultantów odsetek młodych osób do 25 roku życia pozostających bez pracy w porównaniu do innych LGD jest bardzo duży (na koniec 2020 r. zarejestrowanych było 313 osób do 25 roku życia co stanowiło 18,8% ogółu bezrobotnych naszego obszaru) oraz znaczący odsetek (18,1%) osób z tej grupy przemieszcza się na stałe poza nasz obszar (w 2016 r. grupa w wieku liczyła – 3839 osób a w 2020 r. ta sama grupa wiekowa liczyła 3143 osoby przy porównywalnej liczbie ludności ogółem w 2016 r 49523, a w 2020 r - 49517). W związku z tym w celu obniżenia emigracji należy wspierać wskazaną grupę osób w pozyskaniu nowych kompetencji lub wspierać finansowo w podejmowaniu pozarolniczej działalności gospodarczej. Na ten problem wskazali również osoby wypełniające ankiety i stwierdzali, że dużym problemem jest brak wolnych środków finansowych. Tę grupę uznajemy za grupę w niekorzystnej sytuacji. Podczas wdrażania LSR w latach 2014 – 2020 udzieliliśmy wsparcia finansowego 41 osobom na podjęcie pozarolniczej działalności gospodarczej i we wszystkich konkursach ilość złożonych wniosków przekraczała nasze możliwości finansowe.
6	Należy wspierać uaktywnianie działalności organizacji pozarządowych i lokalnych liderów.	Według uczestników konsultacji i wskazaniami przekazanymi w ankietach, zwłaszcza przez osoby dorosłe LGD powinno wspierać uaktywnianie organizacji pozarządowych i lokalnych liderów w celu budowy społeczeństwa obywatelskiego.
7	Należy zwiększyć liczbę i jakość usług opiekuńczych dla osób, które ukończyły 60 rok życia, aby przeciwdziałać izolacji i ubóstwu lub wykluczeniu społecznemu (sieroty dorosłe).	Według danych statystycznych przekazanych z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu potwierdzonych podczas spotkań konsultacyjnych obecnie jest zbyt mało osób objętych usługami opiekuńczymi. Aktualnie na naszym obszarze zamieszkuje 8616 osób, które ukończyły 60 rok życia (co stanowi 17,4% ogółu mieszkańców) i z tendencją wzrostową – od 2016 r do 2020 r wzrost o 4,1%, a w opinii uczestników konsultacji ta grupa społeczna poddawana jest izolacji, zagrożona ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Na naszym obszarze funkcjonowało kilka gospodarstw opiekuńczych (na terenie gmin: Bobrowo, Zbiczno, Brzozie) i były w pełni obłożone.
8	Należy zaspokoić potrzebę zwiększonego zainteresowania zajęciami dla seniorów – osób, które ukończyły 60 rok życia.	Podczas bardzo wielu spotkań i danych statystycznych przekazanych przez Urząd Marszałkowski w Toruniu wynika, że ilość seniorów – osób, które ukończyły 60 rok życia na naszym obszarze wzrasta, a obecnie zamieszkuje 8616 osób. Konsultanci jak i sami seniorzy podczas spotkań konsultacyjnych stwierdzali, że coraz bardziej zainteresowani są w aktywnym spędzaniu wolnego czasu na realizowaniu swoich pasji, marzeń podczas różnego rodzaju zajęć. Wnoszą więc o pomoc w spełnieniu swoich oczekiwań. Według ankiety, którą wypełniały poszczególne gminy naszego obszaru z funkcjonujących 5

		klubów seniora korzystały 134 osoby i przedstawiciele gmin wskazywali na duże zainteresowanie tą formą aktywizacji.
9	Należy bezwzględnie podnieść jakoś szkolenia młodych osób.	Zgodnie z danymi statystycznymi przekazanymi przez Urząd Marszałkowski w Toruniu i potwierdzonymi przez uczestników konsultacji wynika, że obszar Stowarzyszenia charakteryzuje się niską jakością kształcenia na poziomie podstawowym, o czym świadczą wyniki egzaminów zewnętrznych. Według danych OKE w ostatnich 3 latach wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego kształtowały się tu na niższym poziomie niż średnio w naszym województwie i w kraju (złą sytuację notuje się zwłaszcza w przypadku j. angielskiego – wyniki nie przekraczały 85% średniej wojewódzkiej i 80% średniej krajowej). Na naszym obszarze na koniec 2020 r. zamieszkiwało 11383 osoby w wieku od 6 do 24 lat.
10	Należy podjąć działania w celu zmniejszenia liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oraz z większą empatią wprowadzać działania związane z pomocą społeczną	Według danych statystycznych GUS – Bank Danych Lokalnych potwierdzonych przez uczestników konsultacji na obszarze LSR jest stosunkowo duża liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. W większości gmin wchodzących w skład LGD (7 z 9 gmin) udział liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem utrzymuje się powyżej średniej dla regionu, najwyższa wartość występuje w gminie Zbiczno (w 2020 r. 177% średniej wojewódzkiej). Faktem jest, że liczba ta spada, gdyż na koniec 2016 r. wynosiła 5886 osób, by na koniec 2020 r. wynosić 3769 osób, jednakże tempo jest zbyt małe (co daje 4,8176 pkt). W procesie opracowania LSR na lata 2021 – 2027 uczestnicy spotkań przedstawiali szereg propozycji do udzielania pomocy wskazanej grupie w celu poprawy obecnego stanu, które należy wdrażać. Proponowali o zaangażowanie w to dzieło Wnioskodawców działań ze wsparciem finansowym z LSR.
11	Należy zwiększyć ilość działań ze znamionami innowacyjnymi, zwłaszcza w przedsięwzięciach: infrastrukturalnych, podejmowaniu pozarolniczej działalności gospodarczej oraz w rozwijaniu pozarolniczej działalności gospodarstw rolnych.	Badania własne i z wypowiedzi uczestników konsultacji w sposób jednoznaczny wynika, że na naszym obszarze jest mała ilość podmiotów/osób fizycznych realizujących działania ze znamionami innowacyjnymi to znaczy mające na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR opracowanym przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych, gdzie efekty będą: kreatywne – powstałe w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczącego nowych produktów, usług, procesów czy organizacji lub imitujące – wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach czy organizacji i dotyczą nowego sposobu wykorzystania ewentualnie mobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Na pewno nie mogą mieć cech pozornych charakteryzujących się drobnymi zmianami oferującymi rzekome nowości. Taki stan rzeczy przekłada się między innymi na

		<p>przyporządkowanie (6 z 9) gmin naszego obszaru do grupy gmin zagrożonych trwałą marginalizacją ze względów społeczno-gospodarczych jak również wpływa w znaczący sposób na niską wartość wskaźnika G (opisanego w pkt. 29 tego rozdziału). Wdrażanie instrumentów innowacyjnych pozwala na ciągłe dostosowywanie się do zmian.</p>
12	<p>Należy wspierać rolników prowadzących małe gospodarstwa rolne w rozwijaniu pozarolniczej działalności gospodarstw rolnych.</p>	<p>Wieloletnie badania własne i z ustaleń przeprowadzonych konsultacji wynika, że w wielu małych gospodarstwach rolnych jest nadmiar siły roboczej. Ilość gospodarstw w tej grupie wzrasta. Według GUS na koniec 2020 r. gospodarstw rolnych o powierzchni do 10 ha było 2012. Eliminacja funkcjonowania tychże gospodarstw wpłynie na: zmiany gospodarcze - punktowo – omawianych gospodarstw, koncentrację produkcji w innych gospodarstwach, jak również nastąpi zwiększenie powierzchni pól z jedną uprawą co spowoduje zmiany w krajobrazie. Takie zmiany mogą negatywnie wpłynąć na miejscowe zmiany klimatyczne.</p>
13	<p>Należy zwiększyć wykorzystanie gospodarce lokalnych zasobów naturalnych przez przedsiębiorców oraz podczas prowadzonych: Klubów seniora, Uniwersytety trzeciego wieku, Zajęciach aktywizacyjnych, Edukacyjnych klubach młodzieżowych, Projektach edukacyjnych, Warsztatach.</p>	<p>Podczas spotkań konsultacyjnych wielu dyskutantów podnosiło zasadność zwiększenia wykorzystania lokalnych zasobów naturalnych (materialne, niematerialne). Nasz obszar charakteryzuje się pewnymi wyróżnikami zasobów materialnych i niematerialnych, które należy wykorzystać w większym stopniu, aby można było tworzyć „markę regionalną” niezbędną do wzrostu sprzedaży. Mamy tu na myśli: drewno; las; ryby; zbiorniki wodne; produkty żywnościowe; kruszywa; dobra niematerialne; krajobraz; czyste środowisko – ziemia, woda, powietrze; itp.</p>
14	<p>Należy wspierać mieszkańców obszaru LGD w podnoszeniu wiedzy i kompetencji, między innymi w zakresie rozwoju usług z wykorzystaniem cyfryzacji.</p>	<p>Ze złożonych ankiet, zwłaszcza przez osoby młode oraz podczas spotkań konsultacyjnych uczestnicy wnosili o potrzebie wspierania mieszkańców obszaru LGD w podnoszeniu wiedzy i kompetencji w zakresie rozwoju usług z wykorzystaniem cyfryzacji ze względu na potrzeby przedstawiane przez pracodawców potencjalnym pracownikom oraz wymogi obecnego rynku gospodarczego.</p>
15	<p>Należy zwiększyć ofertę w zakresie świadczenia usług na rzecz wspierania włączenia społecznego oraz działań aktywizacyjno-integracyjnych osób będących w niekomfortowej sytuacji a zwłaszcza dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami.</p>	<p>Uczestnicy spotkań konsultacyjnych stwierdzali, że istnieje pilna potrzeba poprawy oferty w zakresie świadczenia usług na rzecz wspierania włączenia społecznego oraz działań aktywizacyjno-integracyjnych osób dorosłych a zwłaszcza seniorów i osób z niepełnosprawnościami, gdyż na naszym obszarze wzrasta ilość seniorów (od 2016 r. do 2020 r. o 4,1%), a osób z niepełnosprawnościami udokumentowanych stosownym orzeczeniem lekarskim jest ponad 1000 osób.</p>
16	<p>Należy zintensyfikować działania w celu zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. podczas prowadzonych: Klubów seniora, Uniwersytety trzeciego wieku, Zajęciach aktywizacyjnych, Edukacyjnych klubach</p>	<p>Wielu osób podczas spotkań konsultacyjnych, w przedłożonych pracach plastycznych i w ankietach podnosili potrzebę zwiększenia działań w celu zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (dlatego też na naszym terenie jest wiele obszarów poddanych ochronie prawnej). Są to nasze wyróżniki, które pozwolą na zachowanie naszej tożsamości kulturowej, terytorialnej i przyczynią się do wzrostu rozwoju turystyki co zapewne przełoży się na rozwój gospodarczy, wymianę wiedzy i</p>

	młodzieżowych, Projektach edukacyjnych, Warsztatach.	doświadczenia (rozmowy z turystami). Efektem będzie również większe zainteresowanie zamieszkiwaniem na naszym obszarze.
17	Należy wzmocnić działania w celu odtworzenia i zachowania ginących zawodów.	Mieszkańcy obszaru LGD od wielu lat podnoszą pilną potrzebę odtworzenia i zachowania ginących zawodów. Takie działania mogą być inspiracją do samorozwoju dla uczestników warsztatów i ofertą do rozwoju talentów.
18	Należy podjąć działania w celu zwiększenia aktywności dzieci i młodzieży uczącej się w wieku od 6 do 24 lat oraz poprawić wyniki z egzaminów zewnętrznych.	Bardzo wielu dyskutantów na spotkaniach i w ankietach podnosiło pilną potrzebę wdrożenia działań w celu zwiększenia aktywności opisanej grupy społecznej, gdyż na naszym obszarze są tylko dwie drużyny harcerskie, siedem klubów sportowych, jedna drużyna skautów. Z danych z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu wynika, że uczniowie 8-klas podstawowych z naszego obszaru otrzymują na egzaminach zewnętrznych jedne z najniższych ocen w porównaniu do innych uczniów z naszego województwa i należy według konsultantów podjąć radykalne kroki, aby zmienić - poprawić ten stan rzeczy.
19	Należy podnieść świadomość ekologiczną mieszkańców obszaru LSR.	W dyskusji podczas konsultacji społecznych oraz danymi wskazanymi w ankietach zwłaszcza przez osoby młode wynika, że świadomość ekologiczna jest na niskim poziomie i przeprowadzenie warsztatów/szkoleń może być elementem do podniesienia wiedzy oraz czynnikiem do poprawy świadomości a przy okazji przyczyni się do integracji społecznej.
20	Należy zintensyfikować działania w kierunku rozwoju turystyki z uwzględnieniem przestrzegania wskaźnika Schneidera – intensywność ruchu turystycznego wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadająca na 1000 mieszkańców stałych.	Z danych statystycznych otrzymanych z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu popartych wypowiedziami podczas spotkań konsultacyjnych i wynikami z ankiet (poprzez wskazania głównie przez harcerzy i osoby dorosłe) na naszym obszarze występuje wiele firm oferujących usługi turystyczne, jednakże należy zintensyfikować działania w celu jego rozwoju z uwzględnieniem wskaźnika Schneidera.
21	Należy podjąć działania w celu zwiększenia ilości produktów lokalnych lub regionalnych lub tradycyjnych oferowanych do sprzedaży.	Uczestnicy konsultacji społecznych zgodnie podkreślali, że istnieje pilna potrzeba zwiększenia ilości produktów lokalnych lub regionalnych lub tradycyjnych oferowanych do nabycia w celu zwiększenia dochodu przez sprzedającego oraz uatrakcyjnienia pobytu na naszym obszarze. Na liście produktów regionalnych w UM wpisany jest tylko jeden produkt.
22	Należy zwiększyć atrakcyjność infrastruktury turystycznej (miejsca do rekreacji i wypoczynku, miejsca obsługi dla rowerzystów, tablice informacyjne, itp.).	W celu zwiększenia konkurencyjności naszego obszaru należy zwiększyć atrakcyjność infrastruktury turystycznej, gdzie turysta będzie miał możliwość sfinalizowania swojej potrzeby, co było wskazaniem podczas prowadzenia konsultacji społecznych.
23	Należy zintensyfikować działania w celu zwiększenia aktywizacji społeczności lokalnej, a zwłaszcza osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby najbardziej potrzebujące.	Na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych i wskazaniami przedstawionymi w ankietach przez osoby dorosłe wynika, że między innymi działania prowadzone przez nasze LGD wpłynęły znacząco na aktywizację społeczną i należy zintensyfikować działania w tym kierunku, co wpłynie dodatnio na wzrost gospodarczy i zmniejszenie osób korzystających ze świadczeń społecznych, gdyż obecnie wskaźnik korzystających ze świadczeń społecznych jest powyżej średniej dla regionu – opisany w pkt 10.

24	Należy podnieść wrażliwość społeczności lokalnej na władane środowisko przyrodnicze i krajobrazowe.	Wielu dyskutantów na spotkaniach konsultacyjnych i przekazywanych informacji w inny sposób np. w pracach plastycznych stwierdzało, że mamy bardzo zdrowe, atrakcyjne przyrodniczo, z wieloma wyjątkowymi obiektami przyrodniczymi środowisko przyrodnicze i o zróżnicowanym krajobrazie obszar, który należy eksponować turystom w różnorodny sposób i powiększać wiedzę o jego walorach, cechach, metodach zachowania dla następnych pokoleń.
25	Należy zwiększyć ilość działań realizowanych w partnerstwie.	Na podstawie wniosków z konsultacji społecznych i ankiet oraz rozmów istnieje społeczne uzasadnienie, aby niektóre działania wdrażane przez LGD były realizowane w partnerstwie np. z ngo, co wpłynie pozytywnie na poprawę relacji międzyludzkich i efektywność projektu.
26	Należy zwiększyć ilość i podnieść efektywność działań komunikacyjnych wśród mieszkańców naszego obszaru	Na podstawie wniosków z konsultacji różnego rodzaju istnieje pilna potrzeba zwiększenia ilości i podniesienia efektywności działań komunikacyjnych w celu zwiększenia ilości osób/firm będących Beneficjentami wdrażania LSR i zarządzania LSR.
27	Należy podjąć wszechstronne działania wpływające na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie gmin zagrożonych trwałą marginalizacją	Na obszarze LSR zidentyfikowane zostały gminy (Bartniczka, Bobrowo, Brzozie, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świdziebnia) zagrożone trwałą marginalizacją (dane otrzymane z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu) co również potwierdzali dyskutanci podczas konsultacji po wcześniejszym przedstawieniu uzasadnienia doboru gmin do tej kategorii.
28	W celu zwiększenia wiarygodności rozwojowej naszego społeczeństwa zobowiązani jesteśmy do systematycznego zmniejszania stopy bezrobocia.	Zgodnie z danymi z Banku Danych Lokalnych GUS, bezrobocie na naszym obszarze na koniec 2020 r. wynosiło 5,3% i było wyższe niż w kraju, które wynosiło 4,6%. W strukturze bezrobotnych osoby do 25 roku życia stanowiły 18,8% i był to najwyższy wskaźnik w naszym województwie. Dodatkowo w strukturze bezrobotnych kobiety stanowiły 62%. Od 2016 r do 2020 roku bezrobocie na naszym obszarze spadło o 13,2%.
29	Należy prowadzić działania w celu zwiększenia wpływu dochodu podatkowego do jst, gdyż jednym z warunków rozwoju jest posiadanie własnych środków finansowych.	Na podstawie danych statystycznych przedstawionych na stronie ministerstwa finansów wynika, że średnia arytmetyczna wskaźnika G dla naszych gmin na koniec 2020 r. wynosiła 1217,89, (co daje 3,08 pkt). Jest to wartość poniżej średniej krajowej. Podczas konsultacji uczestnicy potwierdzali zasadność podejmowania wszelakich działań związanych z podniesieniem wartości wskaźnika G przy zachowaniu dziedzictwa: historycznego, przyrodniczego, kulturowego. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości; podatku rolnego; podatku leśnego; podatku od środków transportowych podatku od czynności cywilnoprawnych; podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej; wpływów z opłaty skarbowej; wpływów z opłaty eksploatacyjnej; udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy.

30	Aktualnie na naszym obszarze ilość osób w wieku przedprodukcyjnym jest wyższa od ilości osób w wieku poprodukcyjnym, jednakże systematycznie wzrasta liczba naszych mieszkańców w wieku poprodukcyjnym i z przyjemnością będziemy wdrażali różne działania aktywizujące tę grupę wiekową. Należy również wprowadzać elementy postępu cywilizacyjnego w celu utrzymania odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym.	Na podstawie danych z Bank Danych Lokalnych GUS w wieku nieprodukcyjnym na naszym obszarze na koniec 2020 r. zamieszkiwało 18044 osób, z tym, że jest przewaga osób w wieku przedprodukcyjnym nad ilością osób w wieku poprodukcyjnym (co daje 1,1855 pkt), jednakże po analizie danych GUS na przestrzeni kilkunastu ostatnich lat liczba osób w wieku poprodukcyjnym systematycznie rośnie i jest to wynikiem starzenia się społeczeństwa oraz co przedstawiali również konsultanci na spotkaniach podając konkretne przykłady, przemieszczania się osób z miasta na spokojny, z czystym środowiskiem obszar naszego LSR. Od 2016 roku do 2020 r. wzrost ten wyniósł 4,1%.
31	Aby sprostać wymaganiom stawianym przed obszarami rozwijającymi się zobowiązani jesteśmy do odwrócenia skali migracji przedstawionych w danych dotyczących wymeldowania.	Z danych pozyskanych z Bank Danych Lokalnych GUS wynika, że w 2020 r. o 14 osób więcej wymeldowało się z naszego obszaru w stosunku do osób, które zameldowały się. Jest to proces, który należy odwrócić i w tym celu należy przeprowadzić wiele działań o których apelowali na spotkaniach konsultanci (4,0452 pkt). Pomiędzy rokiem 2013 a 2020 liczba mieszkańców wzrosła tylko na terenie gmin: Brodnica i Zbiczno.
32	Należy wprowadzać działania w celu poprawy relacji międzyludzkich.	Uczestnicy konsultacji zgodnie wypowiadali się, że relacje międzyludzkie wśród mieszkańców naszego obszaru są bardzo niekorzystne co wpływa negatywnie na budowę społeczeństwa obywatelskiego (zaufania, odpowiedzialności, życzliwości, współistnienia, współczucia, empatii, bezinteresownej pomocy, wzajemnego wspierania, świadomego współdziałania, dziękczynienia, odporności psychicznej).
33	Zobowiązani jesteśmy do poprawy naszych relacji z: glebą, krajobrazem, zwierzętami, drugim człowiekiem.	Podczas spotkań konsultacyjnych oraz w pracach dzieci i ankietach przedstawiane pilną potrzebę poprawy relacji z wyszczególnionymi elementami otaczającymi nas w celu zwiększenia komfortu życia, co wpłynie pozytywnie na wzrost konkurencyjności obszaru.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 5. Analiza potencjału:

L.p.	Wyszczególnienie potencjału obszaru LSR	Uzasadnienie
1	Z obserwacji oraz w trakcie konsultacji konsultanci w sposób słowny i plastyczny podkreślali, że mamy rozproszony układ osadniczy,	Zdaniem bardzo wielu ekspertów taki układ osadniczy sprzyja prowadzeniu w wielu gospodarstwach rolnych pozarolniczych działalności związanych z organizacją spędzania wolnego czasu, ale wzrastają koszty związane z budową infrastruktury łączności technicznej.
2	Występowanie obszarów NATURA 2000 i innych form ochrony przyrody oraz ich wysokie walory przyrodnicze. Powierzchnia obszarów chronionych wynosi ponad 25600 ha, co stanowi ponad 25% powierzchni obszaru LGD – na podstawie danych statystycznych (strona 16 LSR)	Występowanie takiej formy ochrony przyrody sprzyja rozwojowi działalności nieuciążliwej na środowisko, co podkreślali konsultanci w sposób słowny, w ankietach i sposób plastyczny.

3	Z analizy własnej LGD oraz wypowiedzi na spotkaniach konsultacyjnych rozwija się podaż produkcji towarowej produktów produkowanych metodami ekologicznymi, tradycyjnymi, regionalnymi.	Na różnych imprezach obserwujemy zapotrzebowanie na takie produkty, które jak podkreślają oferenci przekładają się na składane zamówienia indywidualne. Z wypowiedzi ekspertów od marketingu turystycznego wiemy, że więcej niż 50% turystów realizuje turystykę smakową (szkolenie Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna – Tleń – 2023 r.).
4	Rozwinięta sieć szlaków turystycznych i miejsc widokowych. Po zapoznaniu się z ofertami PTTK oraz Lasów Państwowych, Parków krajobrazowych potwierdzonych wypowiedziami uczestników podczas spotkań konsultacyjnych na naszym obszarze posiadamy rozwiniętą sieć zmysłowych szlaków turystycznych.	Eksperti od marketingu turystycznego (szkolenie Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna – Tleń – 2023 r.) podkreślali, że wzrasta ilość turystów pragnących w aktywny sposób zagospodarować wolny czas i dlatego między innymi niezbędne do tego są zmysłowe (podnoszące wyobraźnię) szlaki turystyczne.
5	Według konsultantów z przewagą przedstawicieli grupy interesu sektora publicznego stwierdzają, że na naszym obszarze szkoły posiadają dobrze rozwiniętą bazę edukacyjną	Według wypowiedzi osób prowadzących zajęcia edukacyjne do prowadzenia zróżnicowanych zajęć dydaktycznych a zwłaszcza dzieci, młodzieży i seniorów niezbędna jest dobrze rozwinięta baza edukacyjna.
6	Według wypowiedzi konsultantów i z doświadczenia uznajemy, że na naszym obszarze jest wysoka wartość przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn.	W działaniach LGD potwierdzonych podczas przeprowadzania konsultacji społecznych przez jego uczestników na naszym obszarze nie odnotowaliśmy braku równości szans i dyskryminacji, w tym braku dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn, co potwierdzają pracownicy biura LGD obsługujący wnioski o wsparcie finansowe.
7	Podczas opracowania niniejszego LSR konsultanci stwierdzali, że posiadamy wiele rodzajów zasobów naturalnych , które również jest wskazane w danych statystycznych GUS.	Konsultanci LSR podnosili potrzebę wykorzystania, zagospodarowania różnorodnych zasobów naturalnych: materialnych i niematerialnych obfitujących na naszym obszarze. Jest to również element obniżający koszty działalności gospodarczej podczas opracowywania biznes planu dla potencjalnego przedsiębiorcy.
8	Wielu turystów (przedstawiciele Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej) w rozmowach stwierdzało, że nasz obszar obfituje w wyróżniające nas budownictwo sakralne – drewniane kościoły, co potwierdzali konsultanci LSR.	Zgodnie z ewidencją zabytków na naszym obszarze jest wiele kościołów w tym kościołów drewnianych przedstawiających między innymi walory turystyczne.
9	Według specjalistów od lasów w naszych lasach powierzchnia zbiorników wodnych jest stosunkowo duża i wynosi 6%, oraz posiada trzy stopnie: runo leśne, podszycie, różne gatunki drzewostanu (liściaste, iglaste), co potwierdzali konsultanci w sposób słowny a dzieci przedstawiały w sposób plastyczny.	Według specjalistów taka charakterystyka lasów: sprzyja wypoczynkowi osobom w nim przebywającym, pozwala na szybszy przyrost masy, zwiększa jego odporność na niesprzyjające warunki zewnętrzne – Plan urządzenia lasu – Nadleśnictwo Brodnica.

Źródło: Opracowanie własne.

Dostępność:

Zagadnienie związane z dostępnością jest zagadnieniem horyzontalnym. Oznacza to, że powinna być wykonana analiza dotycząca problemów i potrzeb w tym zakresie. Taka ocenę przeprowadzaliśmy podczas procesu konsultacji ze społecznością lokalną we wszystkich formach. Faktem jest, że standardy dostępności są różne dla różnych grup mieszkańców wynikającymi z różnych uwarunkowań ((osoby młode – dorosłe, sprawne umysłowo – z problemami, z małymi dziećmi – bez dzieci, majątne – z problemami finansowymi, aktywne zawodowo – biernie zawodowo, osoby mobilne – uzależnione od przewoźnika, osoby posiadające sprawną infrastrukturę łączności (telefon internet) – osoby bez takiego dobra łączności, osoby posiadające umiejętność pracy w grupie – indywidualiści, itp.)) i z takimi uwarunkowaniami spotykaliśmy się podczas konsultacji. Sam fakt utrudnień w dostępności do dóbr, usług jest motorem, wyzwaniem do naszych działań o których nie zawsze artykułujemy w niniejszym opracowaniu i niejednokrotnie stwierdzamy, że miarą humanizmu człowieka jest jego stosunek do osób słabszych. Jest to jednym z czynników wpływających na przedstawianie potrzeb rozwojowych. Dodatkowo w lokalnych kryteriach premiować niektóre przedsięwzięcia realizowane w partnerstwie, co wpływa na dobór działań po konsultacjach między podmiotami współodpowiedzialnymi za wdrożenie operacji/projektu. Zagadnienie dostępności w obrazowi sposób przedstawiły dzieci w pracach plastycznych, które były inspiracją do wielu działań.

Poniżej przedstawiamy podstawowe potrzeby dostępności wypracowane podczas różnych form konsultacji:

- istnieje pilna potrzeba dostępności na całym obszarze LSR do sieci teleinformatycznej o wysokiej skali,
- wprowadzenia regularnych przewozów osób do Brodnicy, zwłaszcza z terenu gmin: Górzno, Brzozie, Jabłonowo Pomorskie, Zbiczno lub zastosować dojazdy na żądanie po wcześniejszym uzgodnieniu czasu, miejsca wyjazdu,
- podnieść atrakcyjność infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – pozwalającej na zaprezentowanie wyjątkowości danych urzędzeń, dotyczy całego obszaru LSR,
- zwiększenia dostępności do większych wartościowo zewnętrznych środków finansowych na podjęcie pozarolniczej działalności gospodarczej,
- powstawania gospodarstw świadczących usługi opiekuńcze,
- utworzenia gospodarstw świadczących usługi w ramach zagród edukacyjnych z wykorzystaniem potencjału obszaru,
- restrukturyzacji gospodarstw w kierunku gospodarstw świadczących usługi agroturystyczne z wykorzystaniem potencjału obszaru,
- zwiększenia propozycji udziału w zajęciach aktywizacyjno-integracyjnych skierowanych do osób, które ukończyły 60 rok życia,
- prowadzenia zajęć podnoszących poziom wiedzy niezbędnej do poprawy wyników na egzaminach zewnętrznych uczniów szkół naszego obszaru,
- wdrożenia zajęć wyzwalających wzrost aktywności dzieci i młodzieży uczącej się w wieku od 6 do 24 lat,
- pilna potrzeba poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.
- pilna potrzeba poprawy komunikacji międzyludzkiej.

IV.2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

Po przeanalizowaniu materiałów z konsultacji społecznych przeprowadzonych na: spotkaniach, wyrażonych w ankietach, przekazanych informacji, podczas dyskusji przeprowadzonych w biurze LGD, ukazanych w pracach plastycznych, rozmowach indywidualnych oraz uwzględnieniu danych statystycznych a także warunków przedstawionych w stosownych wytycznych programowych stwierdzamy, że grupami docelowymi na naszym obszarze są: dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat; wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia; rolnicy prowadzący małe gospodarstwa rolne; osoby fizyczne pragnące prowadzić pozarolniczą działalność gospodarczą, mieszkańcy obszaru LSR. Po wnikliwych dyskusjach na konsultacjach dla wskazanych powyżej grup mieszkańców dedykujemy konkursy przygotowane bezpośrednio dla nich (grupy docelowe).

Bardzo istotną grupą będącą w niekorzystnej sytuacji z punktu widzenia realizacji LSR są osoby młode do ukończenia 25 roku życia (strona 25). Dlatego też osoby z wskazanej grupy pragnące otrzymać wsparcie finansowe na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej zobowiązane będą składać wnioski w konkursach otwartych i konkurować z innymi wiekowo osobami fizycznymi. Jednakże wnioskodawcy z tej grupy przy wyborze

operacji w ramach lokalnych kryteriów mogą ubiegać się o dodatkowe punkty co zwiększy szanse przedstawicielom tej grupy osób na otrzymanie wsparcia finansowego.

Przy wyborze wymienionych grup jako kryterium uwzględnialiśmy między innymi: skalę problemu w porównaniu do odsetka ilościowego i konsekwencji zaniechania działania, możliwości pozyskania środków finansowych, oddziaływania zrealizowanych interwencji na rozwój społeczny i gospodarczy oraz konkurencyjność obszaru.

Podczas dyskusji potwierdziliśmy również potrzebę rozbudowy inwestycji związanych z infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną, która po realizacji będzie służyła do rozwoju między innymi grup przedstawionych powyżej oraz rozwojowi turystyki.

Po zespoleniu nasuwa się ogólny wniosek, że wspierać będziemy dużą grupę naszych mieszkańców dla budowy kapitału społecznego, gospodarczego przy poszanowaniu posiadanego tak cennego środowiska przyrodniczego.

Tabela 6. Grupy docelowe na obszarze naszego LGD w zależności od formy wsparcia:

L.p.	Grupa docelowa	Powiązanie z (numer pozycji):		Uzasadnienie wyboru grupy	Forma wsparcia
		Analizy potrzeb rozwojowych	Potencjał obszaru		
1	Osoby młode –dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju.	1, 4, 7, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9	Na koniec 2020 r. na naszym obszarze zamieszkiwało 11383 osób w wieku od 6 do 24 lat (22,9% ogółu mieszkańców), a wyniki na egzaminach zewnętrznych ośmioklasisty są jedne z najniższych w naszym województwie (strona 25), funkcjonuje mało form zbiorowego działania: dwie drużyny harcerskie, osiem klubów sportowych, jedna drużyna skautów (strona 27)	Projekty grantowe: Edukacyjne kluby młodzieżowe, Projekty edukacyjne, Warsztaty.
2	Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia.	1, 2, 4, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9	Na naszym obszarze zamieszkuje 8616 seniorów (17,4% ogółu mieszkańców obszaru). Według ankiet przekazanych przez Urzędy Gmin dużym dowodem cieszą się zajęcia aktywizacyjno-integracyjne, poprawa integracji wpłynie korzystnie na komunikację międzyludzką (strona 30). Funkcjonujące do tego okresu gospodarstwa opiekuńcze były w pełni obłożone (strona 25).	Projekty grantowe: Kluby seniora, Uniwersytety trzeciego wieku, Zajęcia aktywizacyjne.
3	Rolnicy prowadzący małe	1, 4, 7, 11, 12, 13, 14, 19, 20, 21, 24, 25, 26,	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9	W gospodarstwach rolnych następuje koncentracja: ziemi, pracy, kapitału,	Wsparcie finansowe na przygotowanie do prowadzenia

	gospodarstwa rolne.	27, 29, 30, 31, 32, 33		organizacji czego efektem jest spadek kosztów jednostkowych produkcji. W celu sprostania potrzebom bytowym prowadzący mniejsze gospodarstwa rolne wprowadzają dywersyfikację dochodu, czego jesteśmy świadkami na co dzień. Według GUS na naszym obszarze jest 2012 gospodarstw rolnych o powierzchni 1-10 ha.	pozarolniczej działalności gospodarczej: gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne, gospodarstwa opiekuńcze.
4	Osoby fizyczne pragnące prowadzić pozarolniczą działalność gospodarczą.	2, 3, 4, 6, 10, 11, 13, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9	Na naszym obszarze wskaźnik ilości firm zatrudniających do 49 pracowników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą wynosi na koniec 2020 r. – 3831 i jest bardzo niski w stosunku do innych obszarów (w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym zamieszkujący nasz teren, wartość wynosząca 10,1 pozycjonuje nas na jednym z najniższych miejsc w województwie.). Należy również wskazać, że w okresie wdrażania LSR w latach 2014 – 2020 występuje duży popyt na działanie: Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej. Wsparcia udzieliliśmy 41 osobom i w każdym konkursie ilość złożonych wniosków przekraczała posiadane środki finansowe.	Udzielanie pomocy finansowej na podjęcie pozarolniczej działalności gospodarczej.
5	Mieszkańcy obszaru LSR	2, 3, 4, 6, 10, 11, 13, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33	2, 4, 8, 9	Na naszym obszarze zamieszkuje 49517 osób. Sześć gmin zagrożonych jest trwałą marginalizacją. Nasz teren odwiedzają turyści. Wsparcie inwestycji turystycznych i rekreacyjnych wpłynie pozytywnie na jakość	Wspieranie finansowe na inwestycje związane z infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną.

				odpoczynku, relaksu, rekreacji, poprawy stosunków międzyludzkich i wzrost satysfakcji u turystów.	
--	--	--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne.

IV.3. Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy.

LGD działa już od kilku lat i w naszych szeregach funkcjonują członkowie z różnym doświadczeniem w działalności tego typu organizacji. Poza tym w naszych szeregach są członkowie przedstawiciele różnych organizacji pozarządowych. W dotychczasowej działalności wspieramy różne inicjatywy, chociażby: uczestniczyliśmy w opracowaniu inicjatywy Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego gmin powiatu brodnickiego i jego wdrażaniu – wsparcie w przekazywaniu myśli, rozwiązań, doświadczenia ze wdrażaniu środków z Unii Europejskiej; wspieramy na różne sposoby działalność Stowarzyszenia EKOŁAN, które zrzesza rolników, producentów żywności metodami ekologicznymi – wsparcie w organizacji spotkań oraz w promocji żywności między innymi od członków tego Stowarzyszenia jak również zakup niektórych produktów na nasze spotkania (imprezy promujące LSR, szkolenia, itp.); współpracujemy z Polskim Związkiem Wędkarskim Oddział Toruń – pozyskujemy od nich na bieżąco informacje o zasadach ochrony wód w zbiornikach, która jest niezbędnym elementem do promocji naszego obszaru, dokonujemy zakupu ryb wędzonych, wspieramy działania związane z restytucją jesiotra. Wspieramy harcerzy – wsparliśmy zakup umundurowania, wesprzemy w organizacji kursu żeglarskiego. W przypadku spółdzielni socjalnych – prowadzimy promocję tego typu Instytucji, a w przypadku oferowania produktów, który będzie odpowiadał naszemu oczekiwaniu zapewne dokonamy zakupu.

Jesteśmy przekonani, że nasza współpraca będzie dalej kontynuowana. Udzielaliśmy doraźnego wsparcia wielu instytucjom, osobom zainteresowanym utworzeniem organizacji pozarządowej, które były zainteresowane naszą pomocą i kiedykolwiek, ktokolwiek zwróci się do nas to zapewne otrzyma wsparcia na miarę naszych możliwości.

Obecnie uczestniczymy o opracowaniu Strategii Obszaru Prowadzenia Polityki Terytorialnej Brodnicy i będziemy uczestniczyć we wdrażaniu tej strategii.

Zapewne posiadając wiedzę i doświadczenie każdej zainteresowanej instytucji, osobie udzielimy pomocy na etapie przygotowania wniosku o pomoc finansową, pomocy w nawiązaniu kontaktów poza obszarem naszego LGD, pomocy na etapie realizacji operacji/projektu, rozliczenia zrealizowanej operacji/projektu; a jeśli walne zebranie członków wyrazi zgodę to możemy realizować daną inicjatywę we współpracy. Jesteśmy otwarci na wspieranie, pomoc innym w celu budowy odporności: społeczeństwa, gospodarki, środowiska i w konsekwencji do budowy społeczeństwa obywatelskiego, gdyż sukces każdej ze wspartych inicjatyw będzie również naszym wspólnym sukcesem.

W latach 2014 – 2020 wdrażaliśmy LSR między innymi z udziałem środków finansowych z EFMR, które cieszyły się dużym powodzeniem wśród przedsiębiorców oraz jednostek samorządu terytorialnego, dzięki czemu blisko współpracowaliśmy z korzyścią dla nas (pozyskaliśmy dużą dawkę wiedzy o rybakach, którą wykorzystujemy w codziennej pracy). Sądzimy, że opracowane przez Instytucję Zarządzającą zasady umożliwią nam o ubieganie się o środki finansowe na lata 2021 – 2027 ze środków finansowych z EFMRiA, co przełoży się na bardzo bliska współpracę z sektorem rybackim.

W celu zwiększenia konkurencyjności obszaru będziemy zabiegali o współpracę wiele osób, Instytucji, organizacji , które nie wymieniamy w tym miejscu ze względu na brak dokładnych danych.

V. Rozdział V – Spójność, komplementarność, synergia

V.1. Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami

LGD przystępując do opracowania LSR analizowało różne dokumenty o charakterze planistycznym/strategiami, aby nasz plan działania był z nimi zgodny i komplementarny oraz żeby przedsięwzięcia wykazywały synergię to jest przedsięwzięcia współdziałały w osiąganiu wspólnego celu, gdyż jest to pełnoprawny

instrument prowadzenia polityki rozwoju naszego obszaru. Służy realizacji (pewnego zakresu) celów rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego oraz przyczynia się do realizacji ustaleń tej strategii. Nasza strategia będzie kształtować rozwój społeczno-gospodarczy na poziomie lokalnym, służący/wspierający procesy rozwojowe formułowane na poziomie wojewódzkim i dlatego jest również uzupełnieniem/doprecyzowaniem zamierzeń wskazanych w tychże dokumentach.

Po wielu działaniach ostatecznie dla naszej LSR wypracowaliśmy 3 cele:

1. Rozwój przedsiębiorczości. W ramach tego celu osoby fizyczne, które podejmą pozarolniczą działalność gospodarczą oferować będą usługi na rzecz: osób młodych – dzieci i młodzież uczącej się w wieku od 6 do 24 lat, seniorów – osób, które ukończyły 60 rok życia, między innymi do: nowoczesnych środków komunikacji; mobilności społeczności; sprawnego przemieszczania się osób; wsparcia we włączeniu osób będących w niekorzystnej sytuacji w nabyciu kwalifikacji lub poprawie sytuacji społecznej lub prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na efektywnym wykorzystaniu zasobów naturalnych, będących w naszym zasobie, które mogą stanowić między innymi podstawę do świadczenia usług na rzecz gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych.
2. Rozwój zielonej gospodarki. Założenia tego celu dotyczą rozwoju usług realizowanych w gospodarstwach rolnych przy zachowaniu ochrony środowiska na obszarze ze sporą powierzchnią gruntów z prawną ich ochroną oraz rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w sposób chroniący środowisko/nie prowadzący do jego degradacji.
3. Włączenie osób będących w niekomfortowej sytuacji. Pod tym hasłem umiejscowiliśmy działania dotyczące wspierania ludzi młodych od 6 do ukończenia 24 roku życia w ramach: Edukacyjnych klubów młodzieżowych, Projektach edukacyjnych, na Warsztatach w celu zdobywania kwalifikacji oraz: Kluby seniora, Uniwersytety trzeciego wieku, Zajęcia aktywizacyjne dla seniorów – osób, które ukończyły 60 rok życia.

Wskazane powyżej cele są zgodne z celami określonymi w programach wskazanych poniżej, z których finansowana będzie LSR:

- Program Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 - 2027 w części dotyczącej Rozwojowi Lokalnemu Kierowanemu przez Społeczeństwo wyznaczył dwa cel 508. Jesteśmy przekonani, że cele naszego LSR wpisują się w cel: 508 - „Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa”, gdyż również zmierzają w tym kierunku i będą osiągnięte przez przedsięwzięcia odpowiadające na założenia następujących interwencji z PS WPR: Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw; Poprawa dochodów młodych rolników; Włączenie osób z grup de faworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich; Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego; Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność; Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat; Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej; Poprawa dostępu do usług komercyjnych; Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym; Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów. Ze wskazanego programu pozyskane środki finansowe pragniemy przeznaczyć między innymi na cel I naszej LSR na przedsięwzięcie polegające na wsparciu finansowym osób fizycznych podejmujących pozarolniczą działalność gospodarczą, która będzie świadczyła usługi dla wielu osób z naszego obszaru oraz cel II: Rozwój zielonej gospodarki na przedsięwzięcia polegające na wsparciu rolników prowadzących małe gospodarstwa rolne w dofinansowaniu działań związanych z przygotowaniem do świadczenia usług jako: gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne, gospodarstwa opiekuńcze oraz na wsparciu inwestycji związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w sposób chroniący środowisko/nie prowadzący do jego degradacji.

- Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027 w części dotyczącej możliwego wsparcia dla LGD zawarte są w celu CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych, którego ogólne założenia przedstawione są w Umowie partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021 – 2027 w Polsce, a uszczegółowione w celach szczegółowych: 4 (F) – Wspieranie

równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami; 4 (L) – Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci. Wskazane cele będą realizowane przez przedsięwzięcia przyporządkowane w celu 3 naszej LSR.

Nasze działania opisane w celach naszego LSR odpowiadają na cel nadrzędny wskazany w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategii Przyspieszenia 2030+, która brzmi: „Jakość życia typowa dla wysokorozwiniętych regionów europejskich”. W tej strategii opisane są cele szczegółowe i kierunki działań, które nie konkurują, rywalizują z naszymi 3 celami, a nasze wszystkie cele i przedsięwzięcia wskazane w celach naszej LSR są uzupełnieniem ich i wspomagają w dojściu do osiągnięcia zamierzonego celu nadrzędnego. W omawianej strategii przedstawione są obszary naszego LGD wskazujące na szczególne występowanie negatywnej sytuacji społeczno-gospodarczej. I tak: ze względu na obszar na którym występują problemy niskiego poziomu rozwoju społecznego i niskiego poziomu przedsiębiorczości zaliczone zostało miasto i gmina Jabłonowo Pomorskie; ze względu na obszar na którym występuje problem niskiego poziomu przedsiębiorczości zaliczone zostały gminy: Bartniczka, Brzozie, Osiek, Świdziebnia; ze względu na występowanie negatywnej sytuacji społeczno-gospodarczej, na którym występują problemy zaawansowanych procesów starzenia się społeczeństwa zostały uwzględnione gminy: Bartniczka, Brzozie, miasto i gmina Jabłonowo Pomorskie. Występujące problemy na wskazanych gminach zagrożonych trwałą marginalizacją były omawiane podczas konsultacji i uczestnicy wskazywali bardzo mocno na wspieranie inicjatyw lokalnych, osób zamieszkujących, pracujących, rolników w celu poprawy jakości życia. Przedstawiali również przykłady negatywnych zjawisk występujące na obszarze innych nie wymienionych gmin naszego LSR. Dlatego też wskazane problemy będziemy rozwiązywać na całym obszarze LSR, poprzez realizację następujących przedsięwzięć: zajęcia kształcące dzieci i młodzieży uczącej się od 6 do 24 lat; wspieranie osób, które ukończyły 60 rok życia; wspieranie finansowe osób pragnących podjąć pozarolniczą działalność gospodarczą; inwestycje w infrastrukturę rekreacyjną lub turystyczną dla wypoczynku, rekreacji, integracji; wspieranie rolników w podejmowaniu dodatkowej działalności gospodarczej. W ramach animacji będziemy wspierali organizację imprez lokalnych oraz osoby przedstawiające fotografie przedstawiające piękno naszej przyrody, niezbędnej do właściwego rozwoju. Opisane działania uwzględniać będą zasady ochrony środowiska i z wykorzystaniem innowacyjnych elementów. Z przeświadczeniem, że zobowiązani jesteśmy do budowania obszaru konkurencyjnego, gdzie ilość mieszkańców nie zmniejsza się. Zaplanowane działania wpisują się w między innymi w kierunki rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego: wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży (grupa docelowa – 1); rozwój aspiracji społecznych; aktywizacja seniorów oraz integracja międzypokoleniowa (grupa docelowa – 2); kształtowanie świadomości postaw i zachowań ekologicznych wśród mieszkańców; instrumenty finansowe odbudowy gospodarki (grupa docelowa – 3 i 4); rozwój społeczeństwa obywatelskiego; wzrost aktywności fizycznej mieszkańców; kształtowanie oferty turystycznej województwa; rozwój infrastruktury sportu, rekreacji i aktywnego spędzania wolnego czasu (grupa docelowa – 5); biologizacja działalności rolniczych; wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju działalności gospodarczej o charakterze turystycznym; rozwój produkcji ekologicznej rolnictwa; promocja regionalnych produktów żywnościowych, rozwój usług świadczonych elektronicznie.

Na obszarze naszego LGD wraz z miastem Brodnicy opracowana jest Strategia Obszaru Prowadzenia Polityki Terytorialnej Brodnicy (OPPT), której cele i przedsięwzięcia opracowane są przez społeczność lokalną są zbieżne z naszymi celami przedstawionymi w LSR, gdyż działania realizowane z wykorzystaniem środków finansowych będących do naszej dyspozycji są pomocne w osiągnięciu efektywnego zagospodarowania środków finansowych SOPPTB. Podczas opracowania Strategii OPPT założono realizację innych projektów w stosunku do naszych będących wynikiem szerokich konsultacji społecznych i przy realizacji zadań koszty nie będą współfinansowane.

Gminy członkowie naszego LGD (Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Zbiczno) realizują zadania na podstawie opracowanych Strategii rozwoju gmin, a gmina Brzozie realizuje przedsięwzięcia na podstawie Planów odnowy poszczególnych miejscowości. Cele przedstawione w tych dokumentach można

przedstawić jako: „region o zrównoważonym rozwoju”, w którym uwzględnia się potrzeby mieszkańców i konieczności rozbudowy infrastruktury technicznej, przy jednoczesnym poszanowaniu i wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych. Pozostałe gminy zadania realizują przedsięwzięcia z poszanowaniem ustaleń zawartych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. We wskazanych dokumentach zawarte są różne przedsięwzięcia, które mogą być realizowane z wykorzystaniem różnych źródeł finansowania, między innymi z LGD. Jest to uzależnione między innymi od naszych możliwości co do posiadanych środków finansowych oraz zakresu przedsięwzięcia, gdyż zakres zadań opisany w tychże dokumentach jest szerszy aniżeli możliwości zakresu wsparcia z naszego LGD.

Nasze działania wpisują się w Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego 2030, której celem jest: „Wzrost kapitału ludzkiego (Zasób wiedzy oraz umiejętności, które człowiek zdobywa, uczestnicząc w procesie kształcenia oraz podczas pracy zawodowej, jak również zasób zdrowia i energii vitalnej jeden z najważniejszych czynników rozwoju społeczno-ekonomicznego kraju czy poszczególnych regionów) i spójności społecznej (Posiadana przez społeczeństwo zdolność zapewnienia dobrobytu wszystkim swym członkom, minimalizowania dysproporcji – disparities między nimi i unikania polaryzacji . Społeczeństwo spójne to wspólnota wolnych, wspierających się nawzajem ludzi, którzy dążą do tych wspólnych celów metodami demokratycznymi) w Polsce”. Wskazany cel jest bardzo ogólny i wpisują się w niego 3 nasze cele z LSR.

Nasze działania celu 2 i 3 są również odpowiedzią na założenia Krajowego Programu Przeciwdziałaniu Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu do 2027 r. , który wyznaczył sobie między innymi następujące cele:” Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne”.

W naszej działalności z radością będziemy wdrażali przedsięwzięcia przypisane do celu 2 i 3, które wpisują się w jeden z celów Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powiatu brodnickiego na lata 2022 – 2026, który brzmi: „Pomoc i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami i seniorów”, a w źródłach finansowania działań w tejże strategii wskazano również środki finansowe z UE.

Nasze cele oraz przedsięwzięcia wpisują się w zagadnienia/problemy omawiane na Europejskim Parlamencie Wiewskim w Kielcach, które są monitorowane i omawiane podczas debat regionalnych w naszym kraju.

Mając doświadczenie i widząc potrzeby obszaru LSR będziemy występowali z wnioskami o wsparcie finansowe na realizację celu 3: Włączenie osób będących w niekorzystnej sytuacji (zwłaszcza dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat i seniorzy - osoby, które ukończyły 60 rok życia) do wielu instytucji (Fundacja Orlen; FIO; Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy EDG, i inne dostępne), gdyż ilość seniorów powiększa się z roku na rok a pragniemy przeciwdziałać osamotnieniu i zagrożeniu wykluczenia społecznego, natomiast wsparcie osób młodych wynika z zdiagnozowanych słabych wyników egzaminów ośmioklasistów i małej aktywności (np. ilość grup zorganizowanych jak np. harcerzy). Działanie te będą realizowane w różnych miejscach z pominięciem granic administracyjnych gmin, przy współpracy z różnymi instytucjami wspomagającymi nasze zamierzenia. Mamy pełną świadomość, że wnioskodawców o pozyskanie środków finansowych będzie więcej niż zasób środków i dlatego nie wskazujemy dokładniejszych danych wraz z szacunkowymi wskaźnikami. Rekrutacja osób do projektów będzie transparentna z zachowaniem równości szans i niedyskryminacji.

Z przedstawionych danych wynika, że będziemy wdrażali LSR opartą na 3 celach z wykorzystaniem środków finansowych z funduszy: PS WPR i EFS+ . Założenia dotyczące celów przeznaczenia dla wskazanych funduszy są nieco inne, gdyż środki z PS WPR będą przeznaczone na działania inwestycyjne, a z EFS Plus na potrzeby mieszkańców bez inwestycyjne a wdrażanie łączne przez jedną LGD wpływa na realizację zadań uzupełniających się, realizowane przedsięwzięcia nie nakładają się na siebie i nie są konkurencyjne. Czego wynikiem jest uzyskanie bardziej całościowej operacji, a efektywność wydatkowanych środków finansowych jest wyższa, aniżeli realizacja zadań pojedynczych, nieskoordynowanych w czasie, przestrzeni, czy wyboru docelowej grupy osób - interesariuszy. Jest to wynik naszych działań na etapie opracowania LSR podczas prowadzonych konsultacji, jak i samego reżimu wdrażania LSR omawianego podczas zebrań Organów LGD.

Podczas konsultacji wielokrotnie zwracaliśmy uwagę wraz z konsultantami posiadającymi wiedzę o zakresach działań innych dokumentów planistycznych, aby nasze propozycje były komplementarne, uzupełniały się co w rezultacie osiągniemy sukces w postaci rozwoju naszego obszaru.

Nasze LGD wdrażać będzie LSR na odpowiednim obszarze, gdzie inne podmioty również będą prowadzili swoje działania i w naszym interesie mieszkańców naszego obszaru jest współpraca z tymi podmiotami, aby efekt był wyższy w porównaniu do pojedynczych działań. W ten sposób uzyskamy wartość dodaną, wpływającą na podnoszenie współpracy pomiędzy jednostkami, osobami bezpośrednio realizującymi zadania, jak również wzrośnie wartość naszych nieruchomości (obszar będzie bardziej konkurencyjny).

Wartość dodana podejścia LEADER polega na partnerstwie, aktywizacji i integracji społeczności lokalnej, usamodzielnieniu i upodmiotowieniu społeczności lokalnych, oraz zintegrowaniu i komplementarności względem siebie finansowanych projektów (oraz względem projektów finansowanych ze środków niedostępnych w ramach RLKS) czego efektem jest zwiększenie efektywności (efekt kuli śnieżnej) i maksymalne dopasowanie do lokalnych potrzeb dzięki oddolności i takie podejście wdrażamy od początku naszej działalności.

Nasze LGD wdraża LSR w perspektywie 2014 – 2020 ze środków finansowych z 4 funduszy z związku z tym mamy doświadczenie we wdrażaniu LSR i na jakie przedsięwzięcia i grupy beneficjentów, sektory można zaproponować środki z danego funduszu. Podczas opracowania LSR na perspektywę finansową 2021 – 2027 łatwiej nam było podczas prowadzonych konsultacji identyfikować cele, przedsięwzięcia czy grupy beneficjentów. Faktem jest, że mamy ograniczoną ilość środków finansowych w związku z tym nasze działania będą koncentrowały się na określonej grupie beneficjentów, przedsiębiorców, nie obejmujących obszaru jednostek administracyjnych gmin. W działaniach angażować będziemy przedstawicieli różnych grup interesu i bardzo zachęcamy do realizacji przedsięwzięć w partnerstwie co wpłynie na większą identyfikację osób z danym działaniem i zaangażowanie w realizację powierzonych zadań. Końcowym efektem będzie wyższa wartość zrealizowanego projektu w porównaniu do efektu zadania zleconego danej firmie. Jest to jeden z elementów budowania społeczeństwa obywatelskiego odpornego na różne wstrząsy. Budujemy: lojalność, zaufanie, odpowiedzialność, zaangażowanie, dyscyplinę itp. – cechy LEADERA.

Podczas konsultacji przy opracowaniu LSR dużo czasu poświęciliśmy na dobór zakresu wsparcia, będąc w przekonaniu, że jest to uzależnione do wielu czynników na czele z analizą potrzeb przy wykorzystaniu posiadanego potencjału będącego na miejscu. Podczas prac nasze uwagi, spostrzeżenia warunkowaliśmy dostępnymi danymi otrzymanymi z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu i innymi danymi ogólnie dostępnymi np. z Bazy danych lokalnych GUS. Po dokonaniu analizy miejsca położenia stwierdziliśmy, że obszar naszego LSR położony jest peryferyjnie w stosunku do ośrodka administracyjnego – województwa, stolicy, czy ośrodków z dużą ofertą pracy, kultury, ośrodków leczniczych. Takie położenie wpływa na wielkość kosztów związanych z dojazdem do tychże ośrodków i wzrost czasu niezbędnego na przemieszczanie się.

Wspomniane uwarunkowania spowodowały, że po bardzo wielu dyskusjach, rozmowach będących przemyśleniami wdrażanie LSR oparte będzie na przedsięwzięciach wskazanych poniżej wraz z uzasadnieniem:

W codziennej pracy, jak i w dyskusjach na konsultacjach przy wsparciu danymi otrzymanymi z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu oraz z Bazy danych lokalnych GUS wynika, że na naszym terenie jest mała ilość osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w porównaniu do innych regionów naszego województwa. Dlatego też przeznaczamy pewną kwotę dostępnych środków finansowych dla osób fizycznych na podjęcie pozarolniczej działalności gospodarczej. Osoby zainteresowane tą formą wsparcia będą zobowiązane do świadczenia usług na rzecz grupy osób będących w niekorzystnej sytuacji (osoby młode – dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat, seniorzy – osoby, które ukończyły 60 rok życia) w zakresie komunikacji, wspierania w zakresie poprawy sytuacji społecznej lub podniesienia kwalifikacji, ewentualnie w zakresie efektywnego wykorzystania zasobów wykazanych w potencjale obszaru (strona 27). Dodatkowo, jeśli zależy nam na wzroście liczby mieszkańców to należy zwiększyć ofertę świadczonych usług na ich rzecz i to z wykorzystaniem posiadanych zasobów naturalnych, które cieszą się dużym popytem i tworzą klimat regionalny. Z naszych wyników (co potwierdzali konsultanci), że osoby prowadzące działalność gospodarczą bardziej niż inne osoby utożsamiają się z miejscem zamieszkania, czego efektem jest większa stabilność identyfikowania się ze środowiskiem i dbałość o jego walory, co jest jednym z naszych dążeń, czyli budowa społeczeństwa odpornego na wstrząsy. Nabór wniosków będzie prowadzony po upublicznieniu ogłoszenia o naborze wniosków i po dokonaniu oceny i wyboru prześlemy całą dokumentację do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu do dalszego procedowania. Taka forma wsparcia wynika z małej ilości obsługiwanych wniosków przy bardzo szerokim zakresie spraw wpływających na dokonanie oceny, co niestety, ale byłoby z ekonomicznego punktu widzenia zadaniem dla nas nieoptymalnym.

Podczas wielu rozmów z turystami jak i na spotkaniach konsultacyjnych oraz wykazanych w ankietach nasz obszar charakteryzuje się występowaniem obszarów NATURA 2000 i innych form ochrony przyrody o wysokich walorach przyrodniczych, które należałoby wykorzystać do prowadzenia działalności nieuciążliwej dla środowiska, a jeżeli uwzględnimy w naszych działaniach potrzebę opieki nad seniorami, których liczba ciągle rośnie, to nasuwa się konieczność upowszechnienia działalności pod nazwą: gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne, gospodarstwa opiekuńcze. Takie formy działalności na naszym obszarze są prowadzone z powodzeniem i wskazane jest dofinansowanie kolejnych rolników w celu wsparcia poszerzenia swojej działalności o takie formy. Wpływie to również na zwiększenie stabilności finansowej tychże rolników. Wnioski na realizację operacji od tej grupy zainteresowanych będziemy przyjmowali w naszym biurze zgodnie z ogłoszeniem o naborze i po dokonaniu oceny i wyboru prześlemy całość dokumentacji do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu do dalszej obsługi. Taki sposób wdrażania wynika z ekonomiki obsługi wniosków (mała ilość wniosków przy szerokim spektrum szczegółów do oceny).

Samorządy lokalne oraz przedsiębiorcy i ngo oferujący organizację czasu wolnego od wielu lat rozwijają na swoim terenie bazę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej z zagospodarowaniem środków finansowych z różnych źródeł i często podnoszą problem wymogu stałego rozwijania oferty tejże bazy stawianego przez mieszkańców i turystów. Podczas spotkań konsultacyjnych i w rozmowach indywidualnych rozmówcy podkreślali niezbędną potrzebę unowocześnienia o atrakcyjne urządzenia w infrastrukturze turystycznej i rekreacyjnej w sposób chroniący środowisko i nie prowadzący do jego degradacji. Omawiana infrastruktura pozwala społeczności lokalnej jak i turystom na odpoczynek, relaks, możliwość spotkania się z innymi osobami. Poprawy relacji międzyludzkiej. Jest to czynnik wpływający na wzrost komfortu zamieszkiwania a turystom spełnienie swoich oczekiwań w danym miejscu. Na urządzeniach wskazanej infrastruktury można również realizować swoje pasje, zainteresowania aktywnego spędzania wolnego czasu. Ze wstępnych wyliczeń będących efektem rozmów na konsultacjach do naszego biura potencjalni Wnioskodawcy złożą kilka - kilkanaście wniosków o wsparcie finansowe na realizację różnorodnych zadań, niejednokrotnie zróżnicowanych zakresem i specyfiką oddziaływania na lokalny obszar. Taka różnorodność operacji wymaga szerokiej wiedzy czasem specjalistycznej. W związku z tym dla naszego LGD całościowa obsługa wniosków jest ekonomicznie nieopłacalna i dlatego po dokonaniu oceny i wyboru operacji całość wniosków prześlemy do dalszego procedowania do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu, gdzie skala przyjętych wniosków jest wyższa i ekonomika obsługi rozkłada się zupełnie inaczej.

Od kilku lat obserwujemy migrację poza nasz obszar zwłaszcza ludzi młodych oraz słabe wyniki nauczania na egzaminach ośmioklasistów przedstawianych przez Komisję egzaminującą i małą aktywność spędzania wolnego czasu. Jako problem przedstawialiśmy podczas konsultacji oraz w rozmowach z młodymi ludźmi. Efektem tych działań jest przygotowanie oferty warsztatów, działań aktywizujących ludzi młodych do podnoszenia wiedzy i kompetencji. Co zapewne przeloży się na poprawę wyników nauczania w szkołach, zmianę podejścia do miejsca pracy i zamieszkania. Liczymy, że będzie to początek działań w celu zwiększenia aktywizacji osób młodych co do motywacji do nauki oraz zamieszkiwania i rozwoju na naszym obszarze. Wnioski na realizację projektów dla tej grupy interesariuszy będą mogli składać: jsfp, ngo, przedsiębiorcy oraz osoby fizyczne w naszym biurze zgodnie z ogłoszeniem o naborze i po dokonaniu oceny i wyboru z podmiotami wybranymi podpiszemy umowy na realizację projektu grantowego. Po czym Grantobiorca będzie realizować zadania zgodnie z umową i załączonym wnioskiem. My natomiast dokonamy oceny realizacji zadania i po złożeniu wniosku o rozliczenie wskazanej umowy dokonamy całego procesu rozliczenia strony.

Z własnych obserwacji, stwierdzeń ogłoszonych przez uczestników konsultacji popartych danymi przekazanymi przez Urząd Marszałkowski w Toruniu wynika, że w strukturze naszych mieszkańców wzrasta ilość seniorów – osób, które ukończyły 60 rok życia. W związku z tym nasze działania winny być ukierunkowane na tę grupę społeczną zważywszy na wzrastające u nich problemy wynikające z różnych przyczyn jakimi są: osamotnienie, zagrożenie wykluczeniem społecznym, niepełnosprawność. O takich problemach mówili również sami seniorzy na spotkaniu konsultacyjnym, jak i inni konsultanci, stwierdzając wręcz, że „miarą humanizmu człowieka jest stosunek do osób słabszych”. Dlatego też w budżecie LSR na projekty dedykowane tej grupie społecznej wydzieliliśmy pewną kwotę środków finansowych. Wnioski na realizację projektów dla tej grupy interesariuszy będą mogli składać: jsfp, ngo, przedsiębiorcy oraz osoby fizyczne w naszym biurze zgodnie z ogłoszeniem o naborze i po dokonaniu oceny i wyboru z podmiotami wybranymi podpiszemy umowy na realizację projektu grantowego. Po czym Grantobiorca

będzie realizować zadania zgodnie z umową i załączonym wnioskiem. My natomiast dokonamy oceny realizacji zadania i po złożeniu wniosku o rozliczenie wskazanej umowy dokonamy całego procesu rozliczenia strony.

Wielu rozmówców podczas spotkań konsultacyjnych i w bezpośrednich kontaktach wskazywało na potrzebę wykorzystanie potencjału, który jest między innymi w członkach Stowarzyszenia EKOLAN. Jest to Stowarzyszenie zrzeszające rolników produkujących żywność metodami ekologicznymi z ofertą sprzedaży, która w obecnym czasie rozwija się. Z obserwacji własnych (rozmówców) wynika, że wzrasta zapotrzebowanie na takie produkty żywnościowe, a wielu turystów, osób z niepełnosprawnościami i seniorów wielokrotnie poszukuje produktów i metod przygotowywania posiłków. Dlatego też planujemy wspierać to pragnienie poprzez popularyzację żywności produkowanej metodami ekologicznymi podczas wielu działań realizowanych z naszym udziałem. Takie działanie wpłynie zapewne na wzrost dochodu u rolników – ekologów i przyczyni się do bardziej rynkowego nastawienia omawianych producentów.

Od momentu zarejestrowania naszego LGD w KRS staramy się pozyskać środki finansowe z różnych źródeł na wdrażanie LSR i realizację innych zadań potencjalnie wpływających na efektywność wdrażania LSR i pozytywnego wpływu na cel naszej działalności. W perspektywie 2021 – 2027 występujemy o wsparcie finansowe z PS WPR oraz EFS+, jak również o środki z innych programów, projektów, linii. Każde ze wskazanych źródeł środków może być zgodnie z liniami demarkacyjnymi przeznaczonymi na inne zadania, jednakże nawzajem uzupełniającymi się w kompleksowej realizacji inicjatyw, przedsięwzięć i niezależnie, czy to będą działania inwestycyjne lub pozainwestycyjne mogą być realizowane z udziałem różnych grup społecznych i w różnej konfiguracji co jest bardzo pożądane na naszym obszarze.

Po podpisaniu umowy ramowej na wdrażanie LSR opracujemy harmonogram naboru wniosków i podamy do publicznej wiadomości (na naszej stronie internetowej, na posiedzeniach Organów, w bezpośrednich rozmowach) z podziałem wielkości środków na poszczególne lata. Po czym przystąpimy do opracowania dokumentów dotyczących obsługi konkursów na ocenę i wybór wniosków o dofinansowanie, a w przypadku projektów grantowych również procedury wdrażania (procedury, załączniki do procedur). Następnie będziemy ogłaszać nabory a w przypadku projektów grantowych po pozytywnej ocenie realizacji projektu dokonywać transferu środków finansowych do Beneficjentów.

Nasze LGD zadania realizuje zgodnie z zasadami wolontariatu, ale podstawowe czynności związane z wdrażaniem LSR wykonują pracownicy biura, których liczba jest ograniczona ze względu na ograniczoną wielkość środków finansowych. W związku z tym w perspektywie finansowej 2014 – 2020 środki finansowe LSR przyporządkowaliśmy do celów a bardziej szczegółowo do przedsięwzięć i realizacja następuje w dwojaki sposób: w ramach projektów grantowych (całość spraw jest prowadzona w LGD) oraz za pośrednictwem operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD (LGD dokonuje oceny i wyboru projektu/operacji a wdrażaniem zajmuje się inny podmiot). Jest to okres, w którym nabraliśmy wiedzy i doświadczenia zwłaszcza przy obsłudze projektów grantowych, bo realizowane w formule pośredniej były również operacje w latach 2007 – 2013, kiedy zdobywaliśmy wiedzę i doświadczenie.

W perspektywie 2021 – 2027 pragniemy realizować nasze zadania zgodnie z przedstawioną metodą. To znaczy operacje dotyczące przedsięwzięć: Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej w zakresie świadczenia usług na rzecz osób młodych – od 6 do ukończenia 24 roku życia, seniorów – osoby, które ukończyły 60 rok życia lub w celu efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych; Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych poprzez świadczenie usług w zakresie: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych; Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w sposób chroniący środowisko/nie prowadzący do jego degradacji, zakładamy wdrażać zgodnie z formą „operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD”. Jest to wybór zasadny ze względu na posiadane zbyt małe zasoby ludzkie, a przekazane do dyspozycji Wnioskodawcy środki są na tyle duże, że ze względów ekonomicznych do miejsca obsługi wniosku zainteresowany może dotrzeć.

Projekty w ramach projektu grantowego będą wdrażane na następujące przedsięwzięcia: Zespoły aktywnych osób; Strefy aktywności młodych osób. Są to projekty o nieco mniejszej wartości a realizacja będzie zależała od większej ilości uzgodnień, wyjaśnień, uzupełnień. Uważamy, że wymienione projekty realizowane w ramach projektów grantowych są bardziej sprzyjające budowie relacji międzyludzkich i dlatego będą poddane większej

uwadze przez naszych członków. Może to być sygnał do bardziej zintegrowanej realizacji projektu i wpłynie na bardziej efektywne wydatkowanie środków finansowych oraz lepsze jakościowo rezultaty.

Wskazane uwarunkowania (brak tak licznych zespołów pracowników) były podstawą do podjęcia takiego rozstrzygnięcia do wdrażania naszego LSR.

Podczas wdrażania LSR przez cały okres mamy na uwadze i to wielokrotnie omawiamy na posiedzeniach Organów naszego LGD, miejsce rozwoju społecznego, gdyż ten czynnik jest nadrzędny i warunkuje rozwój społeczeństwa obywatelskiego. W lokalnych kryteriach wyboru operacji/projektów mamy kryterium dotyczące realizacji przedsięwzięcia, w wyniku partnerstwa, na wniosek przedstawicieli grupy formalnej reprezentującej społeczność lokalną, dotyczy działań poza: osobami podejmującymi prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej i rolników. Takie kryterium było w lokalnych kryteriach wyboru w latach 2014 – 2020 i wiele osób w dyskusjach oraz podczas konsultacji potwierdzało zasadność stosowania, gdyż był to czynnik wpływający na rozwój społeczny, między innymi w braniu odpowiedzialności za efekt danego działania oraz skuteczność jego i użyteczność czy trwałość. Podczas spotkań członkowie naszego LGD, działający przez wiele lat niejednokrotnie stwierdzają, że następuje wzrost potencjału członków lokalnych społeczności, co jest dobrym sygnałem, ale i wyzwaniem, aby w kolejnych latach realizować działania wspierające ten potencjał.

V.2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Prowadząc konsultacje społeczne na potrzeby opracowania LSR wraz z uczestnikami zwracaliśmy uwagę na integrowanie różnych sektorów, partnerów, zasobów czy nawet branż działalności gospodarczej w celu wypracowania LSR, gdzie środki finansowe będą transferowane do podmiotów realizujących przedsięwzięcia nawzajem uzupełniające się.

Efektom tych rozważań jest założenie, aby osoby fizyczne podejmujące prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej mogli otrzymać wsparcie finansowe na proponowanie świadczenia usług na rzecz wspierania następujących grup (dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat i wszystkich mieszkańców obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia) lub w celu efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych. Poprzez świadczenie usług na rzecz wspierania wskazanych powyżej grup rozumiemy wszelkie potencjalne usługi na rzecz wszystkich mieszkańców obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia oraz dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat . Oznacza to, że Wnioskodawcy będą mogli otrzymać wsparcie finansowe pod warunkiem wyboru takich działań, które mogą spełnić wymagania wskazane powyżej. Wnioskodawcy pragnący prowadzić pozarolniczą działalność gospodarczą mogą zadeklarować prowadzenie działalności gospodarczej z efektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych wskazanych w potencjale obszaru lub połączyć te grupy działalności.

Świadczenie usług na rzecz wspierania grup docelowych może być elementem współpracy z sektorem publicznym lub społecznym prowadzącym np. klub seniora, uniwersytet trzeciego wieku czy warsztaty, działania aktywizujące dla ludzi młodych. Po przedstawieniu takich warunków rysuje się ogólny obraz: osoba fizyczna podejmuje prowadzenie działalności gospodarczej ze świadczeniem usług dla osób, którzy uczestniczą w zajęciach w klubie seniora lub na warsztatach, działaniach aktywizujących dla osób młodych, ewentualnie efektywnie zagospodarowują zasoby naturalne i oferują do sprzedaży.

Innym rozwiązaniem wypracowanym podczas spotkań konsultacyjnych jest przedstawienie oferty (polegającej na możliwości pozyskania środków finansowych) przez rolników pragnących podjąć dodatkową pozarolniczą działalność gospodarczą polegającą na rozwoju przedsiębiorczości poprzez przygotowanie do doprowadzenia: gospodarstwa agroturystycznego lub zagrody edukacyjnej lub gospodarstwa opiekuńczego. Z usług z jednej z form prowadzonej przez rolnika mogą skorzystać między innymi młode osoby w ramach wizyty w zagrodzie edukacyjnej, gdzie będzie możliwość zapoznania się z funkcjonującym gospodarstwem rolnym. Seniorzy będą mogli skorzystać z usług z przypadku gospodarstwa opiekuńczego. Prowadzący gospodarstwo z działalnością agroturystyczną zapewne w celu poprawy swojej pozycji konkurencyjnej na rynku będą prezentować walory przyrodnicze i kulturowe naszego obszaru (potencjał obszaru), a z tej usługi będą mogli zapewne skorzystać grupy docelowe naszej LSR oraz turyści. Jest to kolejna forma rozwoju gospodarczego połączona ze wsparciem dla osób wraz z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i kulturowych. Usługobiorcy mogą zaspokajać swoje potrzeby

indywidualnie lub w formie bardziej zorganizowanej w ramach klubu seniora, uniwersytetu trzeciego wieku lub w formie warsztatów, działań aktywizujących dla osób młodych prowadzonych przez sektor publiczny lub społeczny.

Na naszym obszarze funkcjonuje Stowarzyszenie EKOŁAN zrzeszający rolników producentów żywności metodami ekologicznymi, którzy prowadzą towarową produkcję rolną i wychodząc naprzeciw wzrastającemu zapotrzebowaniu na spożywanie takiej żywności co było tematem na wielu spotkaniach konsultacyjnych, w tym na spotkaniu z samymi ekologami będziemy promować spożywanie takiej żywności zgodnie z warunkami dostępowymi.

Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego oraz sektora społecznego na spotkaniach podnosili a osoby fizyczne w ankietach wskazywali na potrzebę ciągłego, permanentnego udoskonalania, unowocześniania ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w sposób chroniący środowisko/nie prowadzący do jego degradacji. Podczas tych rozmów były przedstawiane konkretne przykłady prowadzonych takich działań i rezultaty do wykorzystania. W związku z tym w budżecie w LSR zadysponowaliśmy pewną kwotę środków finansowych na rozwój wskazanej infrastruktury, która będzie ogólnodostępna do wykorzystania dla każdego zainteresowanego, a w lokalnych kryteriach wyboru jednym z kryteriów będzie dotyczyło realizacji operacji/projektu w powiązaniu z lokalnymi inicjatywami celem podniesienia zasadności, efektywności realizacji operacji.

Opisane działania, inicjatywy wpłyną co już wcześniej wskazywaliśmy na budowę: społeczeństwa odpornego na wstrząsy (społeczeństwo zintegrowane, świadczące bezinteresowną pomoc, empatyczne, posiadające wiedzę w szerokim zakresie); środowiska odpornego na lokalne zmiany (czyste powietrze, nieskażona ziemia, woda czysta i w wielu zbiornikach, dużo lasów wielostopniowych i wielogatunkowych – liściaste i iglaste, urozmaicony krajobraz) ; gospodarki odpornej na chwilowe, nieprzewidywalne zmiany w otoczeniu biznesu (prowadzenie biznesu o różnej działalności w oparciu o lokalne zasoby dla lokalnej społeczności, biznes zintegrowany ze społecznością lokalną, współpraca pozioma przedsiębiorców świadczących takie same lub podobne usługi).

VI. Rozdział VI – cele i wskaźniki

VI.1. Specyfika i opis celów, przypisanych do przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązania ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób.

Po wielu dyskusjach, analizach uzgodniliśmy potrzeby rozwojowe dla naszego obszaru oraz posiadany potencjał, po czym przystąpiliśmy do konstruowania celów LSR z uwzględnieniem przepisów prawa oraz programów: PS WPR i EFS +. Mając świadomość, że w wyniku realizacji LSR ma nastąpić poprawa stanu rozwoju/jakości życia zapewniający trwale i szerokie oddziaływujące efekty.

W wyniku tych działań uzgodniliśmy następujące cele do realizacji wraz z ich uzasadnieniem:

1. **Rozwój przedsiębiorczości.** Wskazany cel jest wynikiem wielu rozmów, przemysłów, poparty danymi statystycznymi otrzymanymi z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu i Banku Danych Lokalnych GUS wynikającymi z aktualnej analizy potrzeb grup społecznych na naszym obszarze, a dotyczy wdrożenia działań inwestycyjnych poprzez wsparcie finansowe na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, które będą oferowały świadczenie między innymi usług poprawiających dostępność grupom docelowym: dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat; wszystkim mieszkańcom obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia; między innymi do: nowoczesnych środków komunikacji; mobilności społeczności; sprawnego przemieszczania się osób; wsparcia we włączeniu osób w nabyciu kwalifikacji lub poprawie sytuacji społecznej i/lub prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej polegającej na efektywnym wykorzystaniu zasobów naturalnych, będących w naszym zasobie, które mogą stanowić między innymi podstawę do świadczenia usług na rzecz gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych. Wskazany cel realizować będą osoby fizyczne pragnące podjąć prowadzenia pozarolniczą działalność gospodarczą i tym samym nastąpi poprawa wskaźnika: odsetek osób prowadzących działalność gospodarczą, ale przede wszystkim rozwój przedsiębiorców i spełnią się marzenia zainteresowanych Beneficjentów.
2. **Rozwój zielonej gospodarki.** Pod tą nazwą celu realizować będziemy przedsięwzięcia, które nie będą znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko. Nasz obszar zgodnie z jednym z potencjałów charakteryzuje się sporą powierzchnią gruntów będących pod prawną ochroną. Podczas konsultacji

społecznych w wielu przypadkach, sytuacjach, formach, uczestnicy podkreślali potrzebę rozwoju obszaru z poszanowaniem jakości środowiska. Dlatego nasze działania w formie przedsięwzięć będą zmierzać w kierunku ochrony środowiska, a tym samym zwiększeniu prawdopodobieństwa rozwoju usług w tym turystyki o której wiele było wypowiedzi w trakcie opracowywania LSR i czynnikiem wpływającym na naszą konkurencyjność gospodarczą, społeczną. Realizowane będą następujące przedsięwzięcia inwestycyjne: przygotowanie gospodarstw do świadczenia usług jako: gospodarstwa agroturystyczne lub zagrody edukacyjne lub gospodarstwa opiekuńcze; rozwój bazy infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej z poszanowaniem lokalnego środowiska.

3. Włączenie osób będących w niekomfortowej sytuacji. Jest to cel dotyczący podniesienia kwalifikacji przez dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat oraz poprawy sytuacji społecznej: wszystkich mieszkańców obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia. Wsparcie osób młodych wynika z konsultacji społecznych popartych danymi statystycznymi z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu oraz z Banku Danych Lokalnych GUS świadczących o słabych wynikach egzaminów wśród ośmioklasistów oraz migracji osób młodych do ukończenia 25 roku życia. Wsparcie wszystkich mieszkańców obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia wynika z zapotrzebowania na tego typu formę wsparcia przedstawianą podczas konsultacji popartych badaniami naukowymi wskazującymi, że człowiek jest istotą społeczną i powinien przebywać we wspólnocie, gdyż w przeciwnym przypadku istnieje prawdopodobieństwo wykluczenia społecznego osób, które nie będą brały czynnego udziału w tego typu działaniach aktywizujących. Przyjęty cel wynika z konsultacji społecznych popartych danymi otrzymanymi z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu i z Banku Danych Lokalnych GUS wskazujących na grupy osób z istotnymi problemami w porównaniu do innych grup społecznych zamieszkałych na obszarze LGD uwidocznionymi w analizie potrzeb.

VI.2. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania (podane kwoty w euro).

W poniższej tabeli przyporządkowane są wartości kwotowe (w euro) z poszczególnych programów do celów jakie pragniemy osiągnąć poprzez realizację naszej LSR:

Tabela 7. Przyporządkowane wartości kwotowe (w euro) z poszczególnych programów do celów:

L.p.	Cel	PS WPR	EF5+
1	Rozwój przedsiębiorczości	750 000,00	0
2	Rozwój zielonej gospodarki	750 000,00	0
3	Włączenie osób będących w niekomfortowej sytuacji	0	1 717 925,00
Razem		1 500 000,00	1 717 925,00

Źródło: opracowanie własne

VI.3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

Przedstawione powyżej cele osiągnąć chcemy poprzez realizację następujących przedsięwzięć wraz z ich uzasadnieniem|:

1. Podejmowanie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne. Wnioskodawcami będą osoby fizyczne, którzy podejmą się prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w zakresie świadczenia usług na rzecz: dzieci i młodzieży uczącej się w wieku od 6 do 24 lat; wszystkich mieszkańców obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia i/lub w celu efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych, będących w zasobie naszego obszaru, które mogą stanowić między innymi podstawę do świadczenia usług na rzecz gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych. W analizie przeprowadzonej podczas konsultacji społecznych oraz przedstawionych w danych statystycznych otrzymanych z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu i z Banku Danych Lokalnych GUS wykazano, że na naszym obszarze jest bardzo niski odsetek osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą a zainteresowanie pozyskaniem środków finansowych w perspektywie 2014 – 2020 przekraczało

możliwości i dlatego w naszym LSR jest takie przedsięwzięcie. Preferencje będą miały wnioski składane przez osoby młode do ukończenia 25 roku życia w celu zachęcenia do prowadzenia działalności gospodarczej na naszym obszarze. Zgodnie z danymi statystycznymi otrzymanymi z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu i danymi z Banku Danych Lokalnych GUS wynika, że wiele osób młodych poszukuje swojego miejsca zamieszkania i pracy poza naszym obszarem.

W celu bardziej kompleksowego rozwiązania zagadnienia wskazane jest, aby prowadzący działalność gospodarzą oferował usługi poprawiające dostępność do miejsc publicznych i poprawy sytuacji społecznej, podniesienia kwalifikacji grupy docelowych. Będzie to głównie świadczenie usług w zakresie nowoczesnych środków komunikacji, cyfryzacji, mobilności społeczności, sprawnego przemieszczania się osób, wsparcia we włączeniu osób w nabyciu kwalifikacji lub poprawie sytuacji społecznej. W drugiej części nazwy przedsięwzięcia proponujemy, że podejmujący się prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej może występować o wsparcie finansowe pod warunkiem, że w działalności efektywnie wykorzysta zasoby naturalne wykazane w potencjale naszego obszaru, które mogą stanowić między innymi podstawę do świadczenia usług na rzecz gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych.

O decyzjach dotyczących migracji z danego obszaru ważną funkcję pełnią dane dotyczące rozwoju gospodarczego i dlatego na wielu spotkaniach podkreślano potrzebę wspierania osób pragnących podjąć się prowadzenia biznesu na własny rachunek. Poza tym osoby prowadzące działalność gospodarczą są bardzo podatne na wspieranie wielu inicjatyw poprawiających warunki życia na danym obszarze i dlatego między innymi będziemy wspierali osoby fizyczne zainteresowane założeniem własnego interesu.

Po opracowaniu procedury oceny i wyboru wraz z kryteriami oceny i wyboru przestąpimy do ogłaszania naboru wniosków o przyznanie pomocy na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej. Następnie pracownicy biura będą przyjmowali wnioski i dokonywali wstępnej oceny. Po czym Rady dokona oceny i wyboru o czym powiadomi Wnioskodawców i całość dokumentacji prześlemy do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu celem prowadzenia dalszej obsługi. Taki sposób obsługi wynika z małej ilości pracowników w naszym biurze, małej ilości wniosków do obsługi i szerokim spektrum uwarunkowań determinujących właściwą obsługę wniosku. Dlatego też osoby obsługujące takie wnioski posiadają przygotowanie specjalistyczne. W związku z tym koszty obsługi są niewspółmierne do pożytku a kwota dofinansowania pozwala na wkalkulowanie takiego kosztu za dojazd Wnioskodawcy do Instytucji wdrażającej - do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu. Podczas konsultacji wielu uczestników, a zwłaszcza przedstawicieli grupy interesu sektora gospodarczego wnosili, aby LGD udzielało wsparcia w formie dotacji na jedną operację w maksymalnych dozwolonych prawem wartościach. Takie podejście argumentowali potrzebą dokapitalizowania osoby podejmującej prowadzenie przedsiębiorstwa z dużym prawdopodobieństwem powodzenia na konkurencyjnym rynku gospodarczym. W związku z tym członkowie naszego LGD w aktualnych uwarunkowaniach nie będą obniżać zaproponowanych w przepisach wykonawczych do PS WPR maksymalnych wartości do udzielenia wsparcia. Dlatego też po uzgodnieniach LGD będzie udzielało wsparcia Wnioskodawcom na złożony wniosek do kwoty 150 000,00 zł, przy intensywności pomocy do 65% Udzielane wsparcie wynika z doświadczenia, gdyż przedsiębiorcy generują dochód budżetu państwa i dbają o jego wszechstronny rozwój.

2. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie utworzenia: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych. Przedsięwzięcie polega na dostosowaniu funkcjonującego gospodarstwa rolnego do prowadzenia w/w działalności w gospodarstwie obok działalności rolniczej, wykorzystujące zasoby tego gospodarstwa. Realizacja wskazanego przedsięwzięcia będzie wykorzystywało posiadane zasoby własne i występujące na naszym obszarze a świadczyło usługi na rzecz turystów jak również grup docelowych na naszym obszarze (dzieci i młodzież uczące się w wieku od 6 do 24 lat, wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia). Jest to przedsięwzięcie niszowe na naszym obszarze – występujące w małej ilości co wymagać będzie między innymi pozyskania dużej ilości wiedzy z różnych źródeł w tym z wymiany doświadczeń co wpłynie na prowadzenie współpracy z innymi jednostkami prowadzącymi takie same działalności. Tym samym osoby te nabeżdżą większego zaufania do innych, będą bardziej współpracować a tym samym wzrosnie kapitał społeczny. O wsparcie finansowe będą mogli występować rolnicy lub domownicy będący właścicielami lub współwłaścicielem małego gospodarstwa, w którym prowadzona jest działalność rolnicza. Interwencja wspiera rozwój małych gospodarstw, które w wyniku

realizacji operacji osiągną wzrost wartości sprzedaży. Taka działalność wpłynie na zwiększenie orientacji rynkowej gospodarstwa (a w rezultacie konkurencyjności gospodarstwa).

Rolnik prowadzący małe gospodarstwo rolne może świadczyć usługi czasu wolnego – działalność niemająca charakteru materialnego, którą rolnik może zaoferować odwiedzającym gospodarstwo rolne w celu dostarczenia im określonych korzyści lub zaspokojenia ich potrzeb w czasie, który wolny jest od pracy zarobkowej, systematycznego kształcenia, zaspokojenia elementarnych potrzeb fizjologicznych oraz obowiązkowych czynności domowych, natomiast spożytkowany na cele rodzinne, wypoczynek, szeroko pojęte życie społeczne i pozostałą aktywność, w celu odnowy sił fizycznych, regeneracji sił psychicznych (rozrywka), rozwoju kulturalnego (rozwój osobowości, kwalifikacji, wiedzy). Może również zorganizować gospodarkę doświadczeń – poprzez celowe projektowanie w gospodarstwie rolnym wyjątkowości oraz oryginalności doznań i doświadczeń, jako niezależnej wartości, zmierzających do zaspokojenia ludzkich potrzeb oferowane przez rolnika w postaci niepowtarzalnych i autentycznych atrakcji, niedostępnych poza obszarami wiejskimi, które konsument uznaje za unikalne, osobiste, niezapomniane i trwałe, a jednocześnie angażujące go na poziomie emocjonalnym, fizycznym, intelektualnym, a nawet duchowym. Liczą się doświadczenia i działania związane z procesem ich nabywania, a nie sama konsumpcja – na pierwszy plan wysuwa się doznanie i osobisty rozwój.

Gospodarstwo agroturystyczne – czyli świadczenie usług hotelarskich w czynnym gospodarstwie rolnym, którego rytm życia stanowi o niepowtarzalności i unikalności tej formy wypoczynku. Wsparcie finansowe przeznaczone będzie na tworzenie gospodarstwa agroturystycznego polegającego na dostosowaniu małego gospodarstwa do świadczenia usług polegających na wynajmowaniu pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczeniu innych usług związanych z pobytem turystów, zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo przedsiębiorców oraz wymagań niezbędnych do systemu kategoryzacji WBN (dobrowolny system oceny obiektów turystyki wiejskiej zarządzany przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej „GG”) oraz rozwoju usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń. Operacja nie może obejmować kosztów inwestycji w produkcję rolniczą i zwierzęcą.

Wyjątkowość i oryginalność doznań i doświadczeń dostępnych dla turystów w trakcie wypoczynku w gospodarstwie rolnym wynika ze specyfiki agroturystyki. Ta forma turystyki wiejskiej, wpisująca się w nurt turystyki alternatywnej, oferuje gościom wiele niepowtarzalnych i autentycznych atrakcji, niedostępnych poza obszarami wiejskimi. Dzisiejsi turyści nie zadowolają się już bowiem tradycyjnie pojmowanym wypoczynkiem połączonym ze zwiedzaniem. Pragną oni wziąć udział w czymś niecodziennym i wyjątkowym, chcą być zaskakiwani. Celem wyjazdu jest przeżycie niepowtarzalnej wakacyjnej przygody. Podróżni oczekują pobytu w wyjątkowym miejscu, które zapewni im autentyczne, żywe emocje, zaangażuje wszystkie zmysły, zapewni niebanalne osobiste doświadczenia i niepowtarzalne wspomnienia. Jakość natomiast jest istotnym czynnikiem rozwoju agroturystyki w Polsce. Odnosi się do różnego rodzaju usług podstawowych i komplementarnych związanych z prowadzeniem działalności agroturystycznej. Jakość to poziom obsługi turystów świadczenie usług noclegowych i żywieniowych, a także odpowiednie usługi rekreacyjne oferowane wczasowiczom. Zarządzanie jakością w rozwoju usług agroturystycznych jest ważne, ponieważ jeśli jest skutecznie realizowane, umożliwia świadczenie usług turystycznych gościom na odpowiednio wysokim poziomie.

Zagrody edukacyjne – Operacja polegająca na dostosowaniu małego gospodarstwa do rozszerzonej oferty usług edukacyjnych zgodnie ze standardami określonymi przez Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie oraz przygotowaniu koncepcji rozwoju usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń. Operacja nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą. Po zrealizowaniu tego zadania rolnik będzie prowadził przedsięwzięcie, gdzie realizowane są przynajmniej dwa cele edukacyjne spośród następujących: edukacja w zakresie produkcji roślinnej; edukacja w zakresie produkcji zwierzęcej; edukacja w zakresie przetwórstwa produktów rolnych; edukacja w zakresie świadomości ekologicznej i konsumenckiej; edukacja w zakresie dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej. Obiekt powinien posiadać zwierzęta gospodarskie albo uprawy rolnicze przeznaczone do prezentacji dla grup dzieci i młodzieży przyjmowanych w ramach programów szkolnych lub udostępnianie jako atrakcja turystyczna dla rodzin z dziećmi i dorosłych podróżujących indywidualnie.

Czas wolny, należy rozumieć jako czas w którego trakcie człowiek może realizować różne zajęcia z własnej chęci (np. dla wypoczynku, dla rozrywki, pogłębienia swojej wiedzy), traktowany jest jako czas konsumpcji.

Jest to czas, który pozostaje po wykonaniu obowiązków zawodowych, rodzinnych i społecznych. Spędzanie czasu wolnego łączy się z większym lub mniejszym poziomem aktywności człowieka i rozwojem jego zainteresowań. Czas wolny nierozdzielnie związany jest z rynkiem. Zagospodarowanie tego czasu umożliwiają bowiem różne dobra i usługi oferowane na rynku, które uatrakcyjniają i urozmaicają jego spędzanie. Spośród usług są to usługi w zakresie kultury, usługi związane z aktywną rekreacją, odnową biologiczną, turystyczne, gastronomiczne, rozrywkowe, medialne. Stanowią one przedmiot wymiany na rynku usług zagospodarowujących czas wolny.

Gospodarstwa opiekuńcze – Będziemy udzielać wsparcia na operacje polegające na dostosowaniu małego gospodarstwa rolnego do świadczenia usług opiekuńczych zgodnie z Modelem Gospodarstwa Opiekuńczego opracowanym w ramach projektu GROWID. Rolnik przed rozpoczęciem działalności przygotowuje koncepcje rozwoju usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń obejmującej program agroturystyki, przygotowany we współpracy z przedstawicielem właściwego terytorialnie ośrodka doradztwa rolniczego. Świadczenie usług jako gospodarstwa opiekuńcze wynika z depopulacji oraz starzenia się społeczności lokalnych. Jest to również odpowiedź na niedostateczną dostępność usług publicznych np. w zakresie świadczenia usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, zdrowotnych, itp.

Mając powyższe na uwadze wyżej wymienione koncepcje powinny: określać cele i kierunki rozwoju usług czasu wolnego oraz wynikać ze specyficznych uwarunkowań i zasobów przyrodniczych, przestrzennych czy kulturowych miejsca położenia.

Przewidujemy udzielenie wsparcia dla kilku rolników posiadających gospodarstwo rolne i pragnących rozwijać pozarolnicze funkcje gospodarstw rolnych. W związku z tym z ekonomicznego punktu widzenia przyjmujemy taki sposób procedowania, to znaczy naszym zadaniem będzie opracowanie procedury oceny i wyboru łącznie z kryteriami zgodności i lokalnymi kryteriami wyboru. Następnie przystąpimy do ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy na rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych. Po czym pracownicy biura będą przyjmowali wnioski i dokonywali sprawdzenia kompletności złożonej dokumentacji wraz z przeprowadzeniem wstępnej oceny. Następnie zgromadzone dokumenty poddane będą procedowaniu na posiedzeniu Rady, która dokona oceny i wyboru oraz poinformowania Wnioskodawców o wynikach oceny. Po czym całość dokumentacji prześlemy do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu celem prowadzenia dalszej obsługi. Taki sposób obsługi wynika z małej ilości pracowników w naszym biurze, małej ilości wniosków do obsługi przy szerokim spektrum uwarunkowań determinujących przygotowanie specjalistyczne. Koszty obsługi są niewspółmierne do pożytku a kwota dofinansowania zrekompensuje niedogodności związane z dojazdem Wnioskodawcy do Instytucji obsługi - Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu.

W trakcie prowadzonych konsultacji z różnymi grupami interesu oraz rolnikami i osobami bezpośrednio zainteresowanymi prowadzeniem wskazanej działalności dużo czasu poświęciliśmy na możliwe wsparcie finansowe i jego intensywność. Po dyskusjach popartych argumentami różnego typu wypracowaliśmy konsensus, że LGD będzie udzielało wsparcia w formie dotacji zainteresowanym rolnikom od 60 000 zł do wysokości 100 000,00 zł na jedną operację przy intensywności pomocy kosztów kwalifikowanych do 85%. Wartość wsparcia wynika z zapotrzebowania na zewnętrzne środki finansowe w celu dostosowania funkcjonującego gospodarstwa do potrzeb planowanej działalności gospodarczej, a intensywność pomocy wynika z niedostatecznych środków własnych jakie posiada do dyspozycji rolnik.

3. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. To przedsięwzięcie zgodnie z propozycją wielu środowisk winno chronić środowisko/nie prowadzić do jego degradacji. W opisie obszaru wskazywaliśmy, że posiadamy cenne naturalne użytki zielone, lasy z różną roślinnością, obiekty przestrzenne ważne z punktu widzenia ochrony środowiska, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, dobra kultury o wartości historycznej – drewniane kościoły, zabytki architektury i zabudowania mające wartość historyczną, wiejski krajobraz. Wskazane nasze wyróżniki mogą stanowić dźwignię rozwojową naszego obszaru. Jednak przyciągnięcie na obszary wiejskie turystów i odwiedzających oraz umożliwienie odpoczynku dla samych mieszkańców musi być poprzedzone przygotowaniem infrastruktury dostępu do tych zasobów, poprzez rozwój małej infrastruktury publicznej służącej zaspokojeniu potrzeb społeczności w tym włączeniu społecznemu seniorów, ludzi młodych i turystów. Takie inwestycje umożliwią nie tylko na decyzje związane z rozwojem gospodarczym, ale także ochronę posiadanych cennych zasobów. Dostęp do takiej infrastruktury przyczyni się

także do promowania aktywnego spędzania wolnego czasu przez mieszkańców oraz podniesienia atrakcyjności naszych obszarów w celu zamieszkiwania (zmniejszenie decyzji o wyemigrowaniu z naszego obszaru).

Przedstawione przedsięwzięcie dedykowane będzie głównie do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe. Są to podmioty z doświadczeniem we wdrażaniu tego typu działań. W związku z tym poszczególne etapy realizacji operacji będą przebiegały bez większych zakłóceń, pomimo wielu specjalistycznych uwarunkowań. Dlatego też po opracowaniu procedury oceny i wyboru łącznie z kryteriami zgodności i lokalnymi kryteriami wyboru przestąpimy do ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy na w/w przedsięwzięcie. Po czym pracownicy biura będą przyjmowali wnioski i dokonywali sprawdzenia kompletności złożonej dokumentacji wraz z przeprowadzeniem wstępnej oceny. Następnie zgromadzone dokumenty poddane będą procedowaniu na posiedzeniu Rady, która dokona oceny i wyboru oraz poinformowania Wnioskodawców o wynikach oceny i skompletowaną odpowiednio całość dokumentacji prześlemy do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu celem prowadzenia dalszej obsługi. Taki sposób obsługi wynika z małej ilości pracowników w naszym biurze, małej ilości wniosków do obsługi przy szerokim spektrum specjalistycznych uwarunkowań determinujących odpowiednie przygotowanie specjalistyczne pracowników obsługi. Koszty obsługi są niewspółmierne do pożytku a koszty związane z dojazdem Wnioskodawcy do Instytucji obsługi - Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu nie stanowią dużej pozycji w strukturze kosztów inwestycji.

Na omawiane przedsięwzięcie wnioski mogą składać przedstawiciele różnych grup, pod warunkiem, że umożliwią swobodny bezpłatny dostęp do zrealizowanych inwestycji. Zgodnie z wytycznymi do PS WPR intensywność wsparcia będzie różna w zależności od przynależności do grupy docelowej (jsfp, ngo). W związku z tym po przedstawieniu problemu podczas prac konsultacyjnych uzgodniliśmy, że nie będziemy obniżać intensywności pomocy i takie jest stanowisko Organów LGD. Natomiast po przedstawieniu konsultantom jakie ma być maksymalne kwotowo wsparcie w formie dotacji pojedynczego wniosku na operację infrastrukturalną to z przywołaniem zrealizowanych inwestycji w perspektywie 2014 – 2020 różnice w stanowiskach były bardzo rozbieżne i był wniosek, który został przyjęty i LGD nie będzie ingerować w tę kwestię i umożliwi potencjalnym inwestorom możliwość ubiegania się o maksymalną kwotę możliwą do pozyskania zgodnie z wytycznymi dotyczącymi PS WPR upublicznionym w ogłoszeniu o naborze wniosków. Organy LGD nie wnosiły sprzeciwu i na swoich posiedzeniach wskazywali projekty infrastrukturalne o różnych wartościach. Jednak podkreślali, aby prezentowały elementy atrakcyjne dla turystów i do zmysłowej rekreacji dla mieszkańców.

4. Zespoły aktywnych osób. Przeznaczone są dla wszystkich mieszkańców obszaru objętego lokalną strategią rozwoju, którzy ukończyli 60 rok życia, a celem jest wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących. To przedsięwzięcie może być realizowane przez następujące zakresy działania na rzecz integracji, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym: tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora; funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku; zajęcia aktywizacyjne w funkcjonujących gospodarstwach opiekuńczych; uzupełniająco, w ramach klubów seniora oraz gospodarstw opiekuńczych: inne działania mające na celu wsparcie i integrację osób starszych, uwzględniające udział rodziny i całego środowiska w tworzeniu lokalnych sieci integracji i samopomocy obejmujące: organizację wydarzeń włączających środowisko lokalne w problemy osób starszych: np. dnia sąsiada, pikników i wigilii sąsiedzkich; spotkania o charakterze międzypokoleniowym, np. z młodzieżą szkolną lub grupami przedszkolnymi, mające na celu wymianę doświadczeń, wzajemną edukację i pomoc; spotkania klubów wolontariackich, których celem jest pomoc osobom starszym i samopomoc, w tym organizacja banków wolnego czasu; akcje proekologiczne organizowane wspólnie z młodzieżą zwiększające udział młodych i starszych w kształtowaniu środowiska życia, estetyki dzielnicy, osiedla; przedstawienia grup teatralnych, zespołów pieśni i tańca z klubów seniora w szkole/przedszkolu lub odwiedziny przedszkolnych/szkolnych/ognisk kulturalnych w klubie seniora. Wskazane przedsięwzięcie wynika z zapotrzebowania o jakim postulowali sami seniorzy na spotkaniu konsultacyjnym jak i inni dyskutanci podczas różnych okoliczności. Na naszym obszarze z danych otrzymanych z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu oraz przedstawionych w Banku Danych Lokalnych GUS wzrasta ilość seniorów, a o potrzebie aktywizacji wskazanej grupy społecznej jako o naszym wspólnym obowiązku wypowiedzieli się uczestnicy konsultacji i to z różnych grup interesu.

Całość spraw dotycząca omawianego przedsięwzięcia realizowana będzie przez nasze LGD. Po opracowaniu procedur dotyczących oceny, wyboru projektu, wdrażania, rozliczania, kontroli łącznie z kryteriami zgodności i lokalnymi kryteriami wyboru przystąpimy do ogłaszania naboru wniosków o przyznanie pomocy. Po czym przyjmować będziemy wnioski i pracownicy biura dokonają sprawdzenia kompletności wniosku wraz z załącznikami i przeprowadzą wstępną ocenę wniosku. Następnie wnioski będą poddane ocenie i wyborowi przez Radę i swoją decyzję w formie uchwały prześlą Wnioskodawcom. Protesty dotyczące wyboru potencjalnych grantobiorców rozpatrywane będą na poziomie Organu naszej LGD. W przypadku negatywnego rozpatrzenia protestu przez Organ naszego LGD będzie możliwość skierowania odwołania do Instytucji Zarządzającej – Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu. Wybrani Wnioskodawcy po spełnieniu niezbędnych warunków będą mogli przystąpić do podpisania umowy o powierzenie grantu i realizować zadania zgodnie z umową i zaakceptowanym wnioskiem. W trakcie realizacji projektu LGD dokona kontroli na miejscu. Po zakończeniu realizacji projektu Grantobiorca może złożyć do biura LGD wnioski o rozliczenie projektu a LGD dokona oceny realizacji projektu i podejmie stosowne decyzje.

Taki sposób wdrażania tego przedsięwzięcia jest efektem posiadanego doświadczenia we wdrażaniu projektów grantowych. Grantobiorca ma bliższy kontakt (odległościowo) z jednostką wdrażającą i stąd jest między innymi większe zainteresowanie wdrażaniem tego typu projektów. LGD w większym stopniu dokonuje kontroli (formalnej, poza formalnej) realizowanego działania i prawdopodobnie stąd może być większa efektywność realizowanego projektu. Dodatkowym argumentem skłaniającym za takim sposobem wdrażania przedsięwzięcia jest fakt szybkiego aktualizowania danych osobowych uczestników przekazanych przez prowadzącego projekt do biura LGD (bliskość miejsca realizacji zadania od biura LGD), gdyż z doświadczenia znamy przypadki uszczegółowiania przekazywania danych, które są zapisywane w odpowiednim systemie informatycznym, gdyż istnieje konieczność niezwłocznego korygowania tychże danych.

Jednym z działań wdrażanych w perspektywie 2014 – 2020 w formule grantowej była aktywizacja społeczna odpowiadająca na potrzeby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i w trakcie rozmów uczestnicy zajęć proponowali, aby LGD kontynuowało tę formę wsparcia osób w potrzebie i seniorów. Wnosili również, aby zajęcia prowadzone były przez okres dłuższy aniżeli obecnie są prowadzone. Te uwagi potwierdzali uczestnicy konsultacji z różnych grup interesu i uzgodniliśmy, że na jeden projekt wsparcie w formie dotacji będzie wynosiło od 50 000,00 zł do 100 000,00 zł. przy intensywności wsparcia do 95% a pozostała część to wkład własny beneficjenta. Intensywność wsparcia wynika z zapotrzebowania, gdyż wiele potencjalnych Wnioskodawców argumentowało posiadaniem małej wartości wolnych środków finansowych z uwzględnieniem, że niektóre elementy projektów będą finansowane z własnych środków poza uwidocznieniem w budżecie projektu. Maksymalna wartość wsparcia jednego projektu wynika z przeliczeń jakie wskazywali konsultanci, przy uwzględnieniu zapotrzebowania na taką formę aktywizacji ze strony dużej części seniorów naszego obszaru.

5. Strefy aktywności młodych osób. Dedykowane jest dla dzieci i młodzieży uczącej się w wieku od 6 do 24 lat z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju. Za dzieci i młodzież uczące się należy rozumieć osoby posiadające status ucznia (są uczniami szkoły podstawowej lub ponadpodstawowej w trakcie roku szkolnego). Przedsięwzięcie będzie realizowane poprzez wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych oraz ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Wskazane przedsięwzięcie wynika z pilnej potrzeby poprawy wyników w nauce wśród ośmioklasistów, gdyż z danych statystycznych otrzymanych z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu są jednymi z najniższych wśród rówieśników z obszaru naszego województwa i bardzo nisko ocenianymi przez osoby uczestniczące w konsultacjach oraz jest działaniem w celu odwrócenia trendu emigracji ludzi młodych do 24 roku życia z obszaru LGD. Opisane problemy będą rozwiązywane poprzez: wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych, w ramach których możliwa jest realizacja różnorodnego obszaru tematycznego, uwzględniającego zainteresowania, zdolności, potrzeby, predyspozycje dzieci i młodzieży w tym zajęcia filmowe, muzyczne, artystyczne, sportowe, z robotyki, programowania, nt. lokalnej tożsamości i kultury, wsparcie edukacji społecznej i obywatelskiej dzieci i

młodzieży m. in. poprzez realizację spotkań, warsztatów i wizyt studyjnych; wsparcie na realizację projektów edukacyjnych, umożliwiających rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukierunkowanych na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym); warsztaty w obszarze ginących zawodów (np. w ramach organizacji wioski ginących zawodów) przyczyniające się do wzrostu wiedzy nt. tradycji regionu i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym. Każdy projekt musi zakładać wsparcie obejmujące co najmniej trzy obszary tematyczne. Niedopuszczalne jest wspieranie projektów, które w ofercie mają tylko jeden zakres, przy czym za zakres uważa się dziedzinę na poziomie ogólnym (zajęcia z piłki nożnej, siatkówki, lekkoatletyki będą uznawane za jeden obszar sportowy; zajęcia z malarstwa, grafiki, rzeźby będą uznawane za jeden obszar tematyczny etc.).

Całość zagadnień dotycząca omawianego przedsięwzięcia realizowana będzie przez nasze LGD. Po opracowaniu procedur dotyczących oceny, wyboru projektu, wdrażania, rozliczania, kontroli łącznie z kryteriami zgodności i lokalnymi kryteriami wyboru przystąpimy do ogłaszania naboru wniosków o przyznanie pomocy. Po czym przyjmować będziemy wnioski i pracownicy biura dokonają sprawdzenia kompletności wniosku wraz z załącznikami i przeprowadzą wstępną ocenę wniosku. Następnie wnioski będą poddane ocenie i wyborowi przez Radę i swoją decyzję w formie uchwały przekażą Wnioskodawcom. Protesty dotyczące wyboru potencjalnych grantobiorców rozpatrywane będą na poziomie Organu naszej LGD. W przypadku negatywnego rozpatrzenia protestu przez \Organ naszego LGD będzie możliwość skierowania odwołania do Instytucji Zarządzającej – Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu. Wybrani Wnioskodawcy po spełnieniu niezbędnych warunków będą mogli przystąpić do podpisania umowy o powierzenie grantu i realizować zadania zgodnie z umową i zaakceptowanym wnioskiem. W trakcie realizacji projektu LGD dokona kontroli na miejscu. Po zakończeniu realizacji projektu Grantobiorca złoży do biura LGD wniosek o rozliczenie projektu a LGD dokona oceny realizacji projektu i podejmie stosowne decyzje.

Taki sposób wdrażania tego przedsięwzięcia jest efektem posiadanego doświadczenia we wdrażaniu projektów grantowych. Grantobiorca ma bliższy kontakt (odległościowo) z jednostką wdrażającą i stąd jest między innymi większe zainteresowanie wdrażaniem tego typu projektów. LGD w większym stopniu dokonuje kontroli (formalnej, poza formalnej) realizowanego działania i prawdopodobnie stąd może być większa efektywność realizowanego projektu. Dodatkowym argumentem skłaniającym za takim sposobem wdrażania przedsięwzięcia jest fakt szybkiego aktualizowania danych osobowych uczestników, jak i opiekunów prawnych przekazanych przez prowadzącego projekt do biura LGD (bliskość miejsca realizacji zadania od biura LGD), gdyż z doświadczenia znamy przypadki uszczegóławiania przekazywania danych, które są zapisywane w odpowiednim systemie informatycznym a występuje konieczność niezwłocznego korygowania tych danych.

Jednym z działań wdrażanych w perspektywie 2014 – 2020 w formule grantowej była aktywizacja społeczna odpowiadająca na potrzeby dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i w trakcie rozmów na tych zajęciach prowadzący jak i rodzice/opiekunowie prawni przedstawiali argumenty świadczące o potrzebie realizacji takiej formy wsparcia dzieci i młodzieży bez ograniczania o klasyfikację przynależności do grupy zagrożonej ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wynikającym z ustawy o pomocy społecznej. Wnosili również o realizację zajęć przez okres dłuższy, aniżeli prowadzone są aktualnie. Te uwagi, propozycje potwierdzali uczestnicy konsultacji z różnych grup interesu i ustaliliśmy, że na jeden projekt wsparcie w formie dotacji będzie wynosiło od 50 000,00 zł do 100 000,00 zł. przy intensywności wsparcia do 95% a pozostała część to wkład własny beneficjenta. Intensywność wsparcia wynika z zapotrzebowania, gdyż wiele potencjalnych Wnioskodawców argumentowało posiadaniem małej wielkości wolnych środków finansowych z uwzględnieniem, że niektóre elementy projektów będą finansowane z własnych środków poza uwidocznieniem w budżecie projektu. Natomiast określona maksymalna dofinansowania wynika z przeliczeń ilości dzieci i młodzieży potencjalnie zainteresowanych uczestnictwem w projektach i posiadanych środkach finansowych przez nasz LGD.

Szczegółowe dane dotyczące: zasad, form, warunków realizacji poszczególnych wskazanych przedsięwzięć będą upublicznione w dokumentacji konkursowej.

W formularzu numer 1: Cele i przedsięwzięcia znajdujące się w załączniku do LSR przedstawione zostały w formie tabelarycznej kwoty z budżetu LSR przyporządkowane przedsięwzięciom w poszczególnych celach z podaniem grupy docelowej Wnioskodawców oraz sposób realizacji.

VI.4. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Opracowując cele i wskaźniki w trakcie całego procesu opracowania LSR, które planujemy osiągnąć poprzez realizację LSR zawsze zwracaliśmy uwagę na nasze potrzeby ze świadomością o uwarunkowaniach jakie przedstawia PS WPR oraz zasadach wdrażania EFS+ z Europejskiego Funduszu dla Kujaw i Pomorza. W związku z tym nasze oczekiwania muszą i wpisują się w programy w ramach których występujemy o wsparcie finansowania LSR. I tak:

1. W przypadku przedsięwzięcia numer 1 cel wpisany w LSR jest uszczegółowieniem celu z PS WPR, a wskaźnik rezultatu jest tożsamy ze wskaźnikiem wpisanym w PS WPR.
2. Dla przedsięwzięcia numer 2 cel wpisany w LSR jest uszczegółowieniem celu z PS WPR, jak również wskaźnik rezultatu wpisany w LSR jest uszczegółowieniem wskaźnika wpisanego w PS WPR.
3. Przedsięwzięcie numer 3 odpowiada za osiągnięcie celu wpisanego w LSR, które jest uszczegółowieniem celu wpisanego w PS WPR, a dla wskaźnika rezultatu z LSR nie odnotowaliśmy odpowiedniego wskaźnika w PS WPR.

Powyższe przedsięwzięcia nie wpisują się we wskaźniki i cele przyporządkowane programowi EFS+, gdyż są to zupełnie różne programy odpowiadające za inne zagadnienia i stawiające inne cele. Ten sam problem ale odwrotnie dotyczy poniższych przedsięwzięć.

4. Dla przedsięwzięcia numer 4 cel wpisany w LSR jest uszczegółowieniem celu wpisanego w ramach Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza, a wskaźniki są tożsame i dlatego w poniższej tabeli nie ma kolumny z celami wpisanymi w ten Program, a jedynie są uwidocznione w kolumnie wskaźniki z LSR.
5. Dla przedsięwzięcia numer 5 cel wpisany w LSR jest uszczegółowieniem celu wpisanego w ramach Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza, a wskaźniki są tożsame i dlatego w poniższej tabeli nie ma kolumny z celami wpisanymi w ten Program, a jedynie są uwidocznione w kolumnie wskaźniki z LSR.

W formularzu numer 2 – Plan działania będącego załącznikiem do niniejszego LSR w formie tabelarycznej wskazane jest osiąganie wskaźników produktu i rezultatu dla poszczególnych przedsięwzięć i celów do 2029 roku ze wskazaniem programu, z którego pochodzą środki finansowe.

Tabela 8. Przedstawienie przypisania wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR:

Nazwa przedsięwzięcia z LSR	Nazwa celu z LSR	Wskaźniki z LSR		Wskaźnik rezultatu z PS WPR	Cel PS WPR	Cel EFS+ FEKCP
		Produktu	Rezultatu			
1. Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne.	Rozwój przedsiębiorców	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.: jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy.	Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.	Nie dotyczy
2. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia: gospodarstw agroturystycznych	Rozwój zielonej gospodarki	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego gospodarstwa rolnego.	Liczba rolników, którzy zdyweryfikowali źródła przychodu	R. 39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorców	Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.	Nie dotyczy

ych lub zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych				tw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR.; jednostka miary: Liczba przedsiębiorstw.		
3. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.	Rozwój zielonej gospodarki	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.: jednostka	Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.	Nie dotyczy

4. Zespoły aktywnych osób.	Włączenie osób będących w niekomfortowej sytuacji	Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora i gospodarstwach opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku; Całkowita liczba osób objętych wsparciem.	Liczba osób których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu; Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku.	miary: liczba osób.	Nie dotyczy	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.
5. Strefy aktywności młodych osób.	Włączenie osób będących w niekomfortowej sytuacji	Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej; Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem; Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętego wsparciem (osoby); Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem (osoby).	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu – (źródło pomiaru – zaświadczenie)	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po

						szkolenictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorostych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawno ściami
--	--	--	--	--	--	--

Źródło. Opracowanie własne.

VII. Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji/projektów oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

VII.1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i wskaźniki.

LGD jest osobą prawną. Działa zgodnie przepisami prawa i aktualnie obowiązującym statutem. Najwyższą Władzą jest Walne Zebranie Członków, które w formie uchwał przyjmuje do realizacji różne sprawy niezastrzeżone statutem dla innych Organów. Projekty uchwał na posiedzenia Walnego Zebrania Członków przygotowuje i przedstawia Zarząd, ale pod obrady swoje wnioski może przygotować również Rada czy Komisja rewizyjna. Również każdy członek może przygotować i przedstawić swój wniosek lub kilku członków, gdyż w żadnym dokumencie nie ma zastrzeżeń.

Aktualnie zgodnie ze statutem naszego LGD obsługą techniczną wniosków oraz przygotowaniem projektów uchwał zajmuje się Zarząd, a dokonywaniem oceny i wyboru oraz ustaleniem kwoty wsparcia poszczególnych wniosków związanych ze wdrażaniem LSR zajmuje się Rada. Dlatego też pod taki szkielet zadań i odpowiedzialności Organów naszego LGD przygotowywane będą procedury.

Opracowanie i wdrożenie procedur wpłynie na ujednoczenie procedowania złożonego wniosku. Wpłynie na przejrzystość działań w celu mobilizowania potencjalnych Wnioskodawców do składania wniosków, zmniejszenia konfliktów na linii LGD – Wnioskodawca oraz sprawnej realizacji założeń LSR. W przygotowaniu oraz wdrażaniu procedur i załączników mamy wieloletnie doświadczenie i z tego doświadczenia skorzystamy.

Po podpisaniu umowy ramowej na wdrażanie LSR Zarząd na swoich posiedzeniach będzie przygotowywał projekty procedur dla poszczególnych przedsięwzięć wskazanych w LSR wraz z załącznikami oraz kryteriami zgodności i lokalnymi kryteriami wyboru, które będą uwzględniały sposób procedowania: oceny i wyboru; wdrażania, kontroli i ostatecznego rozliczania rzeczowego i finansowego – jeśli dotyczy z uwzględnieniem przepisów prawa i ustaleń zawartych w niniejszej LSR, gdyż zasięg oddziaływania przyjętych do realizacji procedur zależy od sposobu wyboru i wdrażania przedsięwzięcia. Zarząd będzie również analizował przydatność procedur, załączników, kryteria zgodności, lokalne kryteria wyboru obowiązujące w okresie programowania 2014 – 2020 oraz wnoszone w tym okresie uwagi do tychże dokumentów. Bardzo dużo uwagi będzie poświęcał podczas analizy zebranych informacji z wszelkich konsultacji i przedstawianych w czasie indywidualnych rozmów, a dotyczących procedur i załączników. Po przygotowaniu projektów procedur wraz z załącznikami i kryteriami zgodności oraz lokalnymi kryteriami wyboru Zarząd przedstawi do zapoznania i wnoszenia uwag wszystkim członkom LGD oraz pracownikom biura, którzy na co dzień realizują zadania zgodnie z przyjętymi procedurami i zapewne będą wnosili swoje uwagi w celu sprawniejszej obsługi wniosków. Po przyjęciu uwag, propozycji zmian zapisów, spostrzeżeń Zarząd na swoim posiedzeniu będzie dokonywał oceny i nanoszenia korekt. Po czym przedłoży na posiedzenie Walnego Zebrania Członków oraz przedstawi projekt uchwały w sprawie przyjęcia procedur wraz z załącznikami oraz projekt uchwały w sprawie przyjęcia kryteriów wyboru. Tak przygotowane dokumenty proceduralne będą przekazywane do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu w celu akceptacji i po uzyskaniu pozytywnej oceny nasze LGD będzie wdrażał cały proces obsługi wniosków o wsparcie finansowe na realizację różnych zadań wskazanych w niniejszej LSR.

Wskazane procedury służyć będą do podziału zadań, ról, na poszczególnych etapach procedowania złożonych wniosków, odpowiedzialności, jawności, przejrzystości oceny i wyboru operacji/projektów, nie dyskryminalności, przy transparentności działań jak również efektywności obsługi.

W procesie oceny i wyboru operacji/projektu pracownik biura na etapie wstępnej oceny a później członkowie Rady będą szczegółowo sprawdzali zgodność przepisów przedstawionych w stosownych wytycznych z zapisami we wniosku dla operacji/projektu. Po pozytywnej ocenie dany wniosek będzie poddany dalszej weryfikacji między innymi uwzględniającymi uwarunkowania wskazane w LSR lub innych dokumentach LGD upubliczniczonych w ogłoszeniu o konkursie. Wszystkie tego typu dokumenty będą przedmiotem szkoleń/udzielanego doradztwa. Na wielu posiedzeniach Organów naszego LGD podkreślamy, że naszą rolą jest takie budowanie naszego funkcjonowania, aby sprawnie obsługiwać złożone wnioski i efektywnie wykonywać przyjęte obowiązki.

VII.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami

Podczas procesu konsultacji wiele uwagi poświęciliśmy na przygotowanie założeń do lokalnych kryteriów wyboru z uwzględnieniem analizy potrzeb i potencjału obszaru. W samym procesie opracowania przygotowujący kryteria będą przestrzegać wymogów określonych dla programów w ramach których będą miały zastosowanie. Zawsze podczas prac związanych z opracowaniem/zmianami lokalnych kryteriów wyboru zwracaliśmy uwagę, aby zapewniały najefektywniejszy wybór operacji/projektu pasujących do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć i zapewniały osiągnięcie założonych celów, a z katalogu lokalnych kryteriów wyboru na lata 2014 – 2020, które dobrze się wpisały w nasze działania będziemy analizować intensywnie przed wdrożeniem i są to: innowacyjność, ograniczające presję na środowisko, realizowane w partnerstwie – poprzez współpracę różnych grup. Po takim zebraniu materiałów Zarząd przygotowuje projekt kryteriów wyboru wraz z ich wartościami punktowymi i uzasadnieniem wskazującym zasady przyznania wartości punktowych dla poszczególnych celów lub nawet poszczególnych przedsięwzięć uwzględniających swoją specyfikę, aby ocena projektu była jak najbardziej transparentna i oddawała sens przeprowadzonego postępowania oraz przyczyniała się do osiągnięcia założonego celu i przyjętych wskaźników. Zapewni również jak najefektywniejszy wybór operacji/projektów najlepiej wpisujących się do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć. Następnie przekazane będą do oceny wszystkim członkom naszego LGD, w tym członkom Rady. Po zebraniu uwag, propozycji zmian całość materiałów poddana zostanie pod obrady Walnego Zebrania Członków, które ostatecznie zdecyduje w formie uchwały jaka ma być treść kryteriów i ich wartości oraz źródła pozyskania danych według których członkowie Rady będą oceniali poszczególne operacje/projekty. Tak przyjęte kryteria zostaną przekazane do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu do akceptacji. Ten proces będzie skorelowany z procesem ustanawiania procedur wyboru oraz wdrażania, gdyż oba wytyczne są niezbędne do procesu wyboru i oceny operacji/projektu. Tak przyjęte kryteria wyboru będą upubliczniane: umieszczone na stronie www.lgdpojezierzebrodnickie.pl, jako załącznik do ogłoszenia o naborze wniosków, przekazywane potencjalnym Wnioskodawcom na szkoleniach podczas spotkań, rozmów, doradztwie, itp.

Dla wszystkich przedsięwzięć będziemy posiadali następujące lokalne kryteria, które wynikają z analizy potrzeb, oraz są odpowiedzią na cele i wskaźniki: innowacyjność, ograniczające presję na środowisko, a w przedsięwzięciach realizowanych ze środków z EFS+ również kryterium dotyczącym realizacji projektu w partnerstwie.

Po wdrożeniu w działanie kryteria wyboru i oceny poddane będą weryfikacji przez różne grupy: członkowie naszego LGD, wnioskodawcy, beneficjenci, osoby zainteresowane, Samorząd Województwa, wnioski z ewaluacji. Swoje odczucia, uwagi, zastrzeżenia, konkretne wnioski będziemy (członkowie, pracownicy) przyjmowali w sposób ciągły, poprzez indywidualne rozmowy, podczas realizacji działań planu komunikacji, itp. Po otrzymaniu każdego sygnału na w/w temat będzie on analizowany na posiedzeniu Zarządu lub Rady. Po czym zgodnie ze statutem Zarząd przygotowuje projekt uchwały, przekazuje członkom LGD i następnie poddany będzie pod obrady Walnego Zebrania Członków, które ostatecznie podejmie decyzję w formie uchwały w tej sprawie. W przypadku uchwalenia zmiany kryteriów wyboru operacji, kryteria wraz z uchwałą zostaną przekazane do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu w celu akceptacji, a następnie będziemy stosowali przy obsłudze operacji/projektu.

Nasze LGD w perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020 wdraża projekty wskazane w LSR między innymi z wykorzystaniem środków finansowych z Europejskiego Funduszu Społecznego w którym wymogiem jest dokonywanie wyboru zgodnie z obowiązującymi zasadami i warunkami dla w/w funduszu. Oprócz tych uwarunkowań przy wyborze projektu obowiązują nasze lokalne kryteria, które odpowiadają na nasze potrzeby i nie zaburzają zasad i warunków, których spełnienie jest podstawą przy ubieganiu się w wsparcie finansowe ze środków z Europejskiego Funduszu Społecznego. W związku z tym mamy doświadczenie i oświadczamy, że w obecnej perspektywie finansowej na lata 2021 – 2027 projekty wskazane w LSR będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla Europejskiego Funduszu Społecznego+ z programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027 z priorytetu FEKP.07 Fundusze Europejskie na Rozwój Lokalny oraz przyjętymi kryteriami dostępu dla programu PS WPR odpowiadające zapotrzebowaniu celów, wskaźników, rodzajowi przedsięwzięcia do realizacji. Nasze lokalne kryteria wyboru będą również uzupełnieniem w/w uwarunkowań w celu doboru przedsięwzięć do lokalnych potrzeb. Będziemy również promować projekty

wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus w różny sposób, kierując nasze działania na potencjalnych naśladowcach tej inicjatywy.

VII.3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji/projektu zostanie uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie ich definicji i zasad oceny, a także lub operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR

Podczas prac konsultacyjnych dotyczących opracowania LSR na lata 2021 – 2027 jak i w latach wcześniejszych dużo uwagi w naszym LGD poświęcaliśmy potrzebie stosowania rozwiązań innowacyjnych w naszych działaniach i poddawanych wyborowi i ocenie operacji. Mamy pełną świadomość po kilku latach procedowania wyboru operacji/projektów z kryterium innowacyjnym, że nie jest to łatwe zagadnienie oceniane metodą „zero jedynkową”, jednakże jest to działanie konieczne w celu zwiększenia naszej oferty będącej konkurencyjną do oferty przedkładanej przez mieszkańców sąsiednich obszarów. Dlatego też w lokalnych kryteriach wyboru operacji z wykorzystaniem środków finansowych z PS WPR jednym z kryteriów wyboru będzie kryterium dotyczące innowacyjności, któremu przyporządkujemy odpowiednią ilość punktów. Członkowie Rady będą dokonywali oceny, a uzasadnienie pojęcia innowacyjność będzie następująca; „Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR opracowanym przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych, gdzie efekty będą: kreatywne – powstałe w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczącego nowych produktów, usług, procesów czy organizacji lub imitujące – wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach czy organizacji i dotyczą nowego sposobu wykorzystania ewentualnie zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Na pewno nie mogą mieć cech pozornych charakteryzujących się drobnymi zmianami oferującymi rzekome nowości”. Wnioskodawca we wniosku oraz załączniku (druk sporządzony przez LGD) do wniosku (w przypadku ubiegania się o weryfikację tego kryterium i punkty za to kryterium) będzie zobowiązany przedstawić zastosowanie innowacyjnego elementu.

Omawiane kryterium oceniane będzie na podstawie subiektywnej opinii członka Rady.

Jednym z cech charakteryzujących nasze LGD jest wzmocnienie budowy społeczeństwa obywatelskiego opartego między innymi na partnerskiej współpracy podczas realizacji wielu projektów i operacji. Dlatego też w lokalnych kryteriach wyboru (wzorem lat ubiegłych) dotyczących wyboru operacji w ramach przedsięwzięcia: Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej będzie kryterium punktowe: „Powiązanie z lokalnymi inicjatywami”, to znaczy, czy wskazana inwestycja jest konsekwencją potrzeby wynikającej z inicjatywy lokalnej wyrażonej przez przedstawicieli lokalnej społeczności w formie zinstytucjonalizowanej – np. umowy. Taka forma współpracy jest zobowiązaniem obu partnerów i wpłynie na efektywność, atrakcyjność zrealizowanej inwestycji i podniesienie znaczenia społeczności lokalnej. W przypadku realizacji projektów z przedsięwzięć: Strefy aktywności młodych osób; Zespoły osób aktywnych, jednym z punktowanych lokalnych kryteriów będzie: „Czy projekt będzie realizowany w partnerstwie z organizacją pozarządową mającą siedzibę na obszarze LSR”. Według wypowiedzi naszych uczestników konsultacji taka realizacja projektu ma szanse być: bardziej atrakcyjna dla uczestników, efektywna dla beneficjenta i uczestników projektu, poprawi stosunki międzyludzkie pomiędzy partnerami projektu i przyczyni się do podjęcia dalszych wspólnych działań z pożytkiem dla społeczności lokalnej. Drugim lokalnym kryterium będzie: wykorzystanie przy podawaniu do konsumpcji produktów żywnościowych z produkcji: ekologicznej lub regionalnej lub wytworzonych metodami tradycyjnymi. Wymienione produkty są naszym potencjałem, który należy wykorzystywać, promować. Przedstawione powyżej kryteria są dobrowolnymi, ale uzyskane punkty zwiększają prawdopodobieństwa wyboru, zwiększenia naszego potencjału i dlatego zainteresowany Wnioskodawca winien złożyć stosowne oświadczenie opracowane przez LGD wraz z załącznikiem. Natomiast w przypadku przedsięwzięcia: „Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej” premiować będziemy Wnioskodawców, którzy nie ukończyli 25 roku życia, gdyż z analizy danych statystycznych otrzymanych z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu wynika, że mamy duży odsetek osób w tej grupie wiekowej poszukujących zamieszkania a i pracy poza naszym obszarem.

W lokalnych kryteriach wyboru dla wszystkich przedsięwzięć będzie kryterium – jedno lub dwa dotyczące oddziaływania operacji/projektu na środowisko. Po tym pojęciem uznajemy całokształt ożywionych i nieożywionych składników przyrody, ściśle ze sobą powiązanych, otaczających organizmy żywe (w tym także nas ludzi). W jego ramach można wyróżnić m.in. klimat, stosunki wodne, glebę i organizmy żywe. Charakterystyczną cechą środowiska przyrodniczego jest równowaga. Naukowcy wyróżniają również środowisko antropogeniczne, czyli takie, które zostało silnie przekształcone przez człowieka i w którym równowagi nie ma. To np. tereny przemysłowe, ale też wsie, gdzie jest dużo betonu, brakuje starych, wysokich drzew biegnących przez środek wsi, wiejskich ogrodów, a dawne łąki zostały scalone i dziś tworzą jedną wielką monokulturę. Te kryteria wynikają również z zadośćuczynienia odeszłym pokoleniom, które kochały otaczające środowiska naturalne. We od kondycji przyrody zależy ich przetrwanie, więc dbali o nią i traktowali jako swój dom. Warunki pogodowe były przewidywalne, życie toczyło się rytmem czterech pór roku. Dzisiejsza wieś zachowała tylko szczątki dawnego przyrodniczego dziedzictwa, które było częścią życia naszych dziadków i babć. I co wielu podkreślało podczas konsultacji jak również dzieci przedstawiały w pracach plastycznych bioróżnorodność to nasz dom. A życie w zrujnowanym domu niesie wiele niebezpieczeństw.

W wielu rozmowach, jak i z doświadczenia po obserwacji wielu gospodarstw świadczących usługi dotyczące pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie usług: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych można wyciągnąć wniosek, że bardziej efektywne działalności są prowadzone w przypadku prowadzenia ich przez młode kobiety. W związku z tym w lokalnych kryteriach dodatkowe punkty będzie mogła otrzymać kobieta w wieku do ukończenia 35 roku życia jako składająca wniosek o wsparcie finansowe.

Wszystkie przedstawione lokalne kryteria wynikają z analizy potrzeb i potencjału obszaru omawianego na różnych formach konsultacji społecznych na perspektywę finansową 2021 – 2027 i ich doprecyzowanie nastąpi w ramach konsultacji społecznych i na posiedzeniach Organów naszego LGD.

VII.4. Informacja o planowanych do realizacji projektach grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru naszej LSR

Podczas wielu rozmów na posiedzeniach naszych Organów wielokrotnie stwierdzaliśmy, że jako LGD jesteśmy zobowiązani wdrażać LSR za pośrednictwem projektów grantowych. Taka możliwość powstała w perspektywie 2014 – 2020, którą wykorzystaliśmy i wdrażamy LSR z realizacją projektów grantowych ze środków finansowych z EFS – w całości alokacji oraz częściowo ze środków z EFRR. Ten sposób wdrażania LSR odpowiada wielu Beneficjentom, którzy niejednokrotnie potwierdzali słuszność działania i wręcz podkreślali, że w przypadku innego rozwiązania związanego z przemieszczeniem się do Instytucji Zarządzającej będącej 50 – 100 km od miejsca zamieszkania nie podjęliby się realizacji grantu (zbyt duże koszty związane z obsługą projektu w stosunku do efektów). W związku z tym mając doświadczenie i postulaty kierowane do nas na wielu formach konsultacji środki finansowe z EFS+ będziemy wdrażali w formule projektów grantowych. Jesteśmy przekonani, że takie działanie przyczyni się do bardziej efektywnego zagospodarowania środków będących do naszej dyspozycji.

O potrzebie przygotowania koncepcji inteligentnej wsi (smart village) dyskutujemy wśród członków i lokalnych liderów od 2019 roku. Natomiast omówienie realizacji projektu obejmującego przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) wśród naszych członków dokonaliśmy w 2021 r. z przeniesieniem na ten cel środków finansowych z PROW na lata 2014 – 2020. W czasie dyskusji wskazany projekt nie zyskał akceptacji a niektórzy reprezentanci sektora publicznego wskazywali inne źródła sfinansowania przygotowania tejże koncepcji, który prawdopodobnie byłby bardziej sprawny i przy wykorzystaniu środków finansowych z innych źródeł np. funduszu sołeckiego. Pomimo takiego stanowiska w czasie spotkań konsultacyjnych omawialiśmy potrzebę przygotowania koncepcji inteligentnej wsi, jednakże wskazana propozycja nie zyskała aprobaty i nie przewidujemy wdrażania projektu grantowego obejmującego sfinansowanie ze środków PS WPR przygotowania koncepcji inteligentnej wsi (smart village).

Dotychczas nie realizowaliśmy operacji własnych i na spotkaniach dotyczących naszego funkcjonowania i opracowania LSR wskazywaliśmy na możliwość i potrzebę wykonywania operacji własnych. Rozmówcy przedstawiali inną ścieżkę realizacji takich projektów, które mogą angażować wiele podmiotów a wówczas będą w

większym stopniu budowali więzy społeczne, zapewne będą większe efekty wydatkowania środków społecznych co w rezultacie przeloży się na poprawę jakości życia. Wskazywali również wiele przykładów takiego działania. Członkowie naszego LGD postulowali również, że w przypadku zaistnienia takiej potrzeby to będziemy rozważali sfinansowanie operacji własnych z innych źródeł np. ze składek, darowizn.

Jako LGD realizujemy operacje w partnerstwie z partnerami spoza obszaru naszej LSR i na spotkaniach konsultacyjnych prezentowaliśmy efekty tych operacji oraz przedstawialiśmy założenia do operacji realizowanych w partnerstwie na perspektywę finansową na lata 2021 – 2027. Wielu rozmówców potwierdzało przydatność i potrzebę realizacji wskazanych operacji w celu rozwoju społecznego i gospodarczego mieszkańców naszego LGD. Jednakże, zwłaszcza przedstawiciele sektora publicznego i przedstawiciele organizacji ngo wskazywali na inne ścieżki pozyskania środków na ten cel i przekonywali, aby nie angażować we wskazane przedsięwzięcie środków z PS WPR.

VIII. Rozdział VIII – Plan działania

VIII.1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR

Nasze LGD wdrażało realizację LSR w perspektywie finansowej 2007 – 2013 i wdraża obecnie na lata 2014 – 2020 w związku z tym uznajemy, że mamy doświadczenie we wdrażaniu środków zewnętrznych w tej formie. Dlatego też w harmonogramie osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu i rezultatu przyporządkowanych przedsięwzięciom i celom zakładamy osiągnięcie w stu procentach wszystkich wskaźników do końca 2027 roku. Mając przeświadczenie, że podczas wdrażania LSR na lata 2021 – 2027 mogą wystąpić różne okoliczności warunkujące przesunięcie terminu na osiągnięcie założonych celów (wskaźników). Takie przypadki były w przeszłości i dotyczyły czynników zewnętrznych nieznanych w chwili planowania terminów osiągnięcia poszczególnych wskaźników. Po wystąpieniu zagrożenia uzyskania zadowalających rezultatów poszczególne Organy naszego LGD na bieżąco na posiedzeniach podejmowały stosowne działania naprawcze i w przyszłości, jeśli takie będzie zagrożenie to na bieżąco będziemy skutecznie reagować.

Po podpisaniu umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii RLKS przystąpimy do opracowania (konsultacje społeczne, omówienie w Organach LGD) całej dokumentacji dotyczącej oceny i wyboru operacji dotyczącej przedsięwzięć: Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne;. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych, które po uzgodnieniach będą przedmiotem obrad na Walnym Zebraniu Członków i po przyjęciu do realizacji w formie uchwały przedłożymy do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu do akceptacji. Po uzyskaniu akceptacji ogłosimy konkurs o naborze wniosków. Po czym przeprowadzimy szkolenie dla potencjalnych Wnioskodawców. Przeprowadzimy nabór wniosków i po dokonaniu oceny i wyboru całość dokumentacji wraz z wnioskami prześlemy do Urzędu Marszałkowskiego do dalszego procedowania. W związku z tym na 2024 rok nie zakładamy osiągnięcia zbyt dużej wartości wskaźników. Dodatkowo niestety, ale nie wszyscy zainteresowani będą stosownie przygotowani do aplikowania o te środki. Dlatego też w 2025 roku i 2026 roku zakładamy osiągnięcie nieco wyższych wskaźników, aby w 2027 roku zaproponować zainteresowanym możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe na pozostałe środki i dlatego też przewidujemy osiągnięcie nieco niższych wskaźników.

Realizację działań związanych z przedsięwzięciem: Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej planujemy wykonać w 2025 roku. Przewidujemy, że przygotowanie dokumentacji konkursowej podobnej do wyżej wymienionej i z przeprowadzeniem konsultacji dokonamy w drugim półroczu 2024 roku. Ogłoszenie o naborze wniosków i cały proces oceny i wyboru operacji zakładamy zrealizować w 2025 roku. Z posiadanych informacji uzyskanych podczas prac konsultacyjnych zainteresowane podmioty (jsfp, ngo) postulowały, aby LGD w tym czasie wdrażało omawiane przedsięwzięcie. Zakładamy zrealizować przyjęte wskaźniki 100% w 2025 roku. Jest również taka deklaracja ze strony samych potencjalnych zainteresowanych.

Zadania związane z przedsięwzięciami: Zespoły aktywnych osób oraz Strefy aktywności młodych osób planujemy prowadzić intensywnie niezwłocznie po podpisaniu umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii RLKS. Po przygotowaniu całej dokumentacji dotyczącej wyboru projektów oraz wdrażania z zastosowaniem

partycypacyjnych zasad i przy udziale członków LGD, którego końcowym etapem będzie podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia do realizacji przedstawiemy do Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu do akceptacji. Następnie ogłosimy konkurs na wybór projektów i jego realizację oraz przeprowadzimy szkolenia dotyczące tych przedsięwzięć. Po przyjęciu wniosków dokonamy oceny i wyboru po czym niezwłocznie z wybranymi podmiotami podpiszemy umowy grantowe na realizację projektów, aby Wnioskodawcy mogli realizować podjęte zadania, a nawet zrealizować i rozliczyć się z podjętych przedsięwzięć. Dlatego też na 2024 rok zakładamy osiągnięcie pewnej wartości wskaźników, a w 2025 roku i 2026 roku i w 2027 roku przewidujemy osiągnięcie większych wartości wskaźników. Mamy świadomość, że podobne przedsięwzięcia są realizowane przez podmioty z naszego obszaru w perspektywie 2014 – 2020. Jednakże pewne uwarunkowania są inne i dlatego nasze założenia przewidują osiąganie wyższych wskaźników w latach 2025 – 2027. Gdy porównamy plan działania z planem wykorzystania budżetu w 2024 roku to mamy nie dysproporcję osiągniętych wskaźników do zadysponowanych środków finansowych co wynika z możliwości wydatkowania środków finansowych i brakiem rozliczenia wniosku o płatność ostateczną wskazującą na osiągnięcie założonych wskaźników. Z planu wynika, że nie zakładamy realizacji przedsięwzięć w latach 2028 – 2029, a wskazany wzrost wskaźników wynika z metodologii liczenia wskaźnika (w przypadku projektów grantowych, a w takiej formule będziemy je realizować to wskaźniki obliczamy po realizacji i całkowitym rozliczeniu grantu przez Grantobiorcę).

Jeżeli będziemy posiadali wolne środki finansowe to wówczas będziemy ogłaszać konkursy na wybór operacji/projektów i realizować zadania w 2028 lub w 2029 roku niezależnie od osiągniętych wskaźników, mając na uwadze dochowanie postanowieniom umowy o warunkach i sposobie realizacji Strategii RLKS.

VIII.2. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR

Nasze LGD składając LSR w odpowiedzi na ogłoszenie o konkursie zapoznało się z wieloma załącznikami do tegoż ogłoszenia, w tym z zapisami umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii RLKS. W umowie wskazano kamienie milowe, których osiągnięcie uchroni nas przed zastosowaniem korekt finansowych.

W załączonych do LSR formularzach przewidujemy osiągnąć wskaźniki na wyższym poziomie niż wynika to z postanowień umowy.

Do 30.06.2026 r. planujemy udzielić wsparcia Wnioskodawcom na wyższym poziomie aniżeli 40% posiadanych środków finansowych i osiągnąć wyższe wskaźniki produktu z wykorzystaniem środków z PS WPR. Przewidujemy również do 31.12.2027 r. osiągnąć wyższe parametry aniżeli 80% wskazanych w/w umowie.

W ramach dostępnych środków finansowych z EFS+ na wdrażanie LSR do 31.12.2026 r. planujemy osiągnąć wyższe wskaźniki aniżeli 50% przedstawionych w umowie, a wskaźniki na poziomie 100% zakładamy uzyskać przed 31.12.2028 r.

Wskazane liczby pochodzą z umowy i stanowią progi kamieni milowych, których osiągnięcie jest niezbędne w celu uniknięcia poddania się obowiązkowemu obniżeniu kwot przynależnych do budżetu na wdrażanie LSR.

IX. Rozdział IX – Plan finansowy LSR

IX.1. Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD.

Na podstawie załączników do ogłoszenia konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność wydanego przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego występujemy o wsparcie finansowe z następujących programów: PS WPR na lata 2023 - 2027 oraz w ramach programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027. Po wielu dyskusjach wnosimy o wsparcie finansowe w maksymalnych dostępnych kwotach. Załącznik numer 4 do ogłoszenia o konkursie wskazuje kwoty o jakie LGD może się ubiegać. Wskazaniem warunkiem jest ilość ludności wiejskiej zamieszkałej na obszarze objętym LSR. Na naszym obszarze na dzień 31.12.2020 r. zamieszkiwało 49 517 osób. Taka liczba ludności uprawnia do ubiegania się o przyznanie kwoty – 1 500 000,00 euro na wdrażanie LSR oraz kwotę 362 500,00 euro na zarządzanie LSR z PS WPR.

Wspomniany załącznik wyznacza, że na wdrażanie LSR możemy ubiegać się o wsparcie finansowe z EFS+ w kwocie 1 000 000,00 euro (ze względu na liczbę zamieszkałych osób) oraz kwotę wynikającą z iloczynu liczby ludności zamieszkującej obszary objęte LSR uznane za problemowe (gminy zagrożone trwałą marginalizacją - metodologia MFIPR, gminy na obszarze których występują problemy – metodologia SRW 2030+) razy 22,49 euro na mieszkańca.

Tabela 9. Wykaz gmin zakwalifikowanych do zagrożonych trwałą marginalizacją wraz z wyliczoną kwotą wsparcia na wdrażanie LSR:

L.p.	Teryt gminy	Nazwa gminy	Gminy zagrożone trwałą marginalizacją (metodologia MFiPR)	Gminy, na obszarze których występują problemy (metodologia SRW 2030 +)	Kwota w €
1	0402062	Bartniczka	Nie dotyczy	Niskiego poziomu przedsiębiorczości	104 623,00
2	0402022	Bobrowo	Gmina zagrożona trwałą marginalizacją	Nie dotyczy	137 796,00
3	0402042	Brzozie	Gmina zagrożona trwałą marginalizacją	Niskiego poziomu przedsiębiorczości	83 325,00
4	0402073	Jabłonowo Pomorskie	Gmina zagrożona trwałą marginalizacją	Niskiego poziomu rozwoju społecznego i przedsiębiorczości	193 392,00
5	0402082	Osiek	Gmina zagrożona trwałą marginalizacją	Niskiego poziomu rozwoju przedsiębiorczości	86 429,00
6	0402092	Świedziebnia	Gmina zagrożona trwałą marginalizacją	Niskiego poziomu rozwoju przedsiębiorczości	112 360,00
Razem					717 925,00

Źródło. Opracowanie własne

Po podliczeniu otrzymujemy kwotę: 1 717 925 euro z EFS+ na wdrażanie LSR. Natomiast na zarządzanie LSR możemy uzyskać 7% wartości z kwoty 1 717 925 euro, to jest kwota 120 254,80 euro.

Po stosownych podliczeniach daje nam to kwotę budżetu 3 700 680,00 euro, co jest przedstawione w formularzu numer 3: Budżet LSR.

Jednakże wzorem lat ubiegłych, gdy Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przedstawi możliwość pozyskania dodatkowych środków to o takie zapewne wystąpimy.

Dodatkowo do naszej dyspozycji są środki finansowe ze: składek członkowskich, darowizn. Wartości tych środków nie wskazujemy, gdyż nie stanowią znaczącej pozycji a są nam niezbędne do wkładu własnego i wydatków, które nie możemy sfinansować z innych źródeł.

Jako cel trzeci oczywiście uzgodniony z mieszkańcami i wynikający z danych statystycznych o brzmieniu: Włączenie osób będących w niekorzystnej sytuacji jest bardzo pojemnym treściowo i wymagającym bardzo dużych nakładów finansowych i rzeczowych. W dyskusjach podczas konsultacji wielu rozmówców podkreślało potrzebę zwiększenia środków finansowych na działania odpowiadające na ten cel. Dlatego też pragniemy złożyć wniosek w konkursie grantowym realizowanym przez Orlen fundacja o wsparcie finansowe z programu grantowego „Moje miejsce na Ziemi” na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu z grupami: dzieci i młodzież do 24 roku życia oraz seniorzy – osoby, którzy ukończyli 60 rok życia z realizacją w latach 2026 – 2029. We wskazanych latach będziemy posiadali więcej czasu na realizację zadań dodatkowych, gdyż wdrażanie naszego LSR będzie się kończyło. Będziemy również składali wniosek w konkursie grantowym realizowanym przez NIW-CRSO nadziałania NOWEFIO. Z tej Instytucji pozyskane środki finansowe przeznaczymy na aktywizację dzieci i młodzieży, której nigdy nie jest zbyt wiele z realizacją zadań również w latach 2026 – 2029.

IX.2. Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR.

Realizacja działań naszego LSR finansowana będzie głównie z udziałem środków finansowych z PS WPR i EFS+. Podczas konsultacji, uzgodnień dokonaliśmy przyporządkowania źródeł finansowania do naszych celów i przedsięwzięć. Takie przyporządkowanie jest zgodne z wytycznymi dotyczącymi wskazanych programów. Bezpośrednie odzwierciedlenie takiego przyporządkowania przedstawione jest na formularzu numer 2: Plan działania. Szczątkowe zaś informacje zawarte są również w tabelach w rozdziałach VI. 2 i VI.3 niniejszej LSR. Do

osiągnięcia założonych celów poprzez realizację przedsięwzięć wykorzystamy wszystkie posiadane środki finansowe wskazane w formularzu numer 3: Budżet LSR w okresie uzgodnionym podczas konsultacji przedstawione są w formularzu numer 4: Plan wykorzystania budżetu LSR oraz formularzu numer 2: Plan działania. Wskazane założenia odpowiadają również logice interwencji realizowanej przez strategię RLKS.

Zgodnie między innymi z wytycznymi oraz propozycjami przekonsultowanymi na spotkaniach z potencjalnymi Wnioskodawcami oraz w celu aktywizacji szerokiej grupy interesariuszy LGD przyjęło do stosowania następujące warunki do udzielenia wsparcia finansowego:

1. Osoby fizyczne składające wnioski na operacje dotyczące podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej mogą zabiegać o wsparcie w maksymalnej wysokości przedstawionej w stosownych wytycznych – aktualnie 150 000,00 zł, przy intensywności pomocy do 65% kosztów kwalifikowalnych. Podczas rozmów wielu rozmówców podkreślało potrzebę umożliwienia wsparcia finansowego do kwoty maksymalnej wskazanej w stosownych wytycznych i przy maksymalnej intensywności wsparcia. Takie podejście ma pozwolić na dokapitalizowanie zainteresowanego prowadzeniem własnego biznesu a tym samym umożliwienie na zaistnienie na rynku. Wskazujemy również minimalną wysokość wsparcia, gdyż w trakcie rozmów z mieszkańcami wiele osób podkreślało potrzebę zastosowania takiego warunku, który wpłynie na zwiększenie efektywności wydatkowanych kosztów, nakładów na obsługę takiej operacji.
2. Rolnicy składający wnioski na operacje dotyczące przygotowania do świadczenia usług w zakresie; gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych będą mogli występować o wsparcie finansowe do wysokości 100 000,00 złotych przy intensywności pomocy do 85%. Wysokość wsparcia wynika z naszego doświadczenia z lat minionych omawianego na spotkaniach konsultacyjnych, gdzie rolnicy występowali o wsparcie na dofinansowanie operacji polegających na przygotowaniu obiektu do świadczenia usług agroturystycznych. Przeprowadziliśmy również rozmowy z osobami świadczącymi usługi gospodarstw opiekuńczych na naszym obszarze i potwierdzali wskazane propozycje, choć jak stwierdzali nigdy nie jest tak, żeby był nadmiar środków finansowych. Prowadziliśmy rozmowy z osobami, które świadczyły usługi w ramach zagród edukacyjnych i stwierdzali, że do rozpoczęcia prowadzenia takich usług podawana kwota i intensywność wsparcia są do zaakceptowania, ale w przypadku intensywnego rozwoju usług oczekiwali na dodatkowe wsparcie finansowe. Rozmówcy niejednokrotnie wnosili o udzielanie dodatkowego wsparcia finansowego w celu uatrakcyjnienia czasu i miejsca pobytu usługobiorców. Podkreślali również, że omawiane usługi są tylko i wyłącznie dodatkowym przychodem, który może pozwolić na pozafinansowy rozwój rolnika. Wskazujemy minimalną kwotę wsparcia o jaką może występować rolnik, gdyż sami zainteresowani wskazywali na potrzebę jakościowego przygotowania gospodarstwa i prowadzącego do świadczenia usług, a to wymaga bardzo wielu inwestycji, modernizacji, dokształcenia, jak również przygotowania mentalnego.
3. Dla przedsięwzięcia rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej nie podajemy wielkości wsparcia, gdyż Wnioskodawcami mogą być różni inwestorzy, dla których w wytycznych wskazane są różne wskaźniki intensywności wsparcia. Zgodnie z ustaleniami z konsultacji przyjętą decyzją przez Członków naszego LGD w budżecie wyznaczaliśmy górną kwotę wsparcia tychże inwestycji z budżetu LSR do której udzielimy wsparcia. Uważamy, że wartości wsparcia o jakie będą występowali Wnioskodawcy wynikać będzie z bardzo wielu uwarunkowań, co podkreślali uczestnicy konsultacji.
4. Instytucje występujące o wsparcie finansowe na realizację przedsięwzięć: Zespoły osób aktywnych będą mogli otrzymać wsparcie finansowe o intensywności do 95%.. Taka intensywność wsparcia obowiązuje w perspektywie 2014 – 2020 na projekty animacyjne i aktywizujące i z naszej wiedzy jest akceptowalna dla prowadzących zajęcia. Natomiast maksymalna kwota wsparcia jest konsensusem pomiędzy posiadaną kwotą do dyspozycji w LSR a oczekiwaniami artykułowanymi na spotkaniach. Minimalna kwota przeliczana była niejednokrotnie i jest podsumowaniem przeprowadzonej kalkulacji, rachunku ekonomicznego z projektów porównywalnych zrealizowanych w latach 2014 – 2020 z uwzględnieniem czynników pozaekonomicznych oraz oczekiwaniami potencjalnych Wnioskodawców. Ustalając kwoty jako podstawę bierzemy ilość uczestników biorących udział w zajęciach oraz prawdopodobieństwo uzyskania wskaźników.
5. Instytucje występujące o wsparcie finansowe na realizację przedsięwzięć: Strefy aktywności młodych osób będą mogły otrzymać wsparcie finansowe o intensywności do 95%.. Taka intensywność wsparcia obowiązuje

w perspektywie 2014 – 2020 na projekty animacyjne i aktywizujące i z naszej wiedzy jest akceptowalna dla prowadzących zajęcia. Natomiast maksymalna kwota wsparcia jest konsensusem pomiędzy posiadaną kwotą do dyspozycji w LSR a oczekiwaniami artykułowanymi na spotkaniach oraz ilością osób młodych od 6 do ukończenia 24 roku życia i są zainteresowane udziałem w omawianej formie wsparcia. Minimalna kwota przeliczana była niejednokrotnie i jest podsumowaniem przeprowadzonej kalkulacji, rachunku ekonomicznego z projektów porównywalnych zrealizowanych w latach 2014 – 2020 z uwzględnieniem czynników pozaekonomicznych oraz oczekiwaniami potencjalnych Wnioskodawców. Ustalając kwoty jako podstawę bierzemy ilość uczestników biorących udział w zajęciach, ilość osób zainteresowanych podniesieniem kwalifikacji oraz prawdopodobieństwo uzyskania wskaźników.

6. Po wyjaśnieniach wskazanych konsultantom ustaliliśmy, że Jednostki sektora finansów publicznych mogą otrzymać wsparcie finansowe na realizację operacji/projektów do 40% będących w naszym posiadaniu środków finansowych ze środków PS WPR i EFS+.

Tabela 10. Wskazane niektóre wartości progowe pojedynczej operacji/projektu:

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Dofinansowanie kosztów kwalifikowalnych jednej operacji/projektu w zł		Maksymalna intensywność dofinansowania do (w %)	Źródła finansowania - program
		Minimalne	Maksymalne		
1	Podjęmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne.	30 000,00	150 000,00	65	PS WPR
2	Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych.	30 000,00	100 000,00	85	PS WPR
3	Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.				PS WPR
4	Zespoły osób aktywnych.	50 000,00	100 000,00	95	EFS+
5	Strefy aktywności młodych osób	50 000,00	100 000,00	95	EFS+

Źródło. Opracowanie własne.

X. Rozdział X – Monitoring i ewaluacja

Nasze LGD realizuje LSR przez dwa okresy programowania i w naszej ocenie jak również w ocenie ewaluatora zewnętrznego z pozytywnym skutkiem. Co wynikać może między innymi z prowadzonego monitoringu i ewaluacji, przy założeniu występowania różnych sytuacji warunkujących zastosowanie zmian do wcześniej zaplanowanych działań. Dlatego też przypisujemy sobie doświadczenie, które pragniemy poszerzać poprzez kolejne pozyskiwanie wiedzy z różnych źródeł, aby wdrażanie LSR było sprawniejsze i z jeszcze lepszym efektem dla społeczności lokalnej. O takim postępowaniu rozmawialiśmy podczas konsultacji społecznych, gdzie między innymi przedstawialiśmy założenia prowadzenia monitoringu i ewaluacji na potrzeby wdrażania naszego LSR i funkcjonowania naszej LGD.

W najogólniejszym ujęciu monitoring i ewaluacja to po prostu źródła informacji, dzięki którym osoby odpowiadające za LSR mogą dowiedzieć się, jakie są jej efekty wdrażania. Są one niezbędne w procesie wdrażania LSR, bowiem pozwalają uczyć się, rozumieć efekty naszych działań i pozwalają na wprowadzanie korekt, jeśli są konieczne.

Monitoring i ewaluacja są obok: planowania; organizowania; monitorowania, podstawowymi funkcjami zarządzania. Są ze sobą połączone.

Monitoring pozwala śledzić postępy na podstawie niewielkiej liczby z góry określonych wskaźników/wartości docelowych – natomiast ewaluacja wykracza poza efekty bezpośrednie i pozwala oceniać rezultaty, zarówno te planowane jak i nieprzewidziane. Tym niemniej, podstawą działań ewaluacyjnych są dane uzyskane z monitoringu.

Monitoring, w syntetycznym ujęciu, to sprawdzanie osiągniętych wyników (wskaźniki: produktu, rezultatu do poniesionych nakładów: finansowych i ludzkich) w odniesieniu do określonych wcześniej oczekiwań. Obejmuje on systematyczne zbieranie informacji ilościowych i jakościowych dotyczących użytych zasobów i uzyskanych efektów w ramach wdrażania LSR w aspekcie finansowym i rzeczowym. Pozwala określić, czy realizacja działań postępuje tak, jak pierwotnie zakładano i wprowadzić w razie potrzeby odpowiednie korekty. Dane z monitoringu stanowią wkład do oceny skuteczności i efektywności realizacji LSR i działania LGD. Uzyskane informacje są niezbędne dla interesariuszy interwencji na różnych poziomach: Organów, pracowników, wnioskodawców, beneficjentów, społeczności lokalnej, itp.

Monitorowanie rzeczowej realizacji LSR polegającej na:

- analizie stopnia osiągnięcia mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów,
- monitorowaniu operacyjnym na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji,
- wykorzystaniu partycypacyjnych metod ewaluacji (angażowaniu społeczności lokalnej).
- monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne operacje i działania własne LGD.

Monitoring jest jedynie „rejestrowaniem” najbardziej bezpośrednich efektów wdrażania (produktów) nie jest ewaluacją.

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” opracowało tabelaryczne zestawienie do monitorowania, które jest bardzo przejrzyste i ułatwia analizę adekwatności i wykonalności zaproponowanej metodologii.

W poniższej tabeli wskazano podstawowe elementy będące przedmiotem prowadzonego monitoringu, które spełniają cechy: rzetelności, istotności i aktualności:

Tabela 11: Elementy podlegające monitoringowi.

Elementy podane w badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zebrania	Czas i okres pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźnik wdrażania LSR.	Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące beneficjentów, rejestr danych LGD, inne dane np. systemy monitorujące innych jednostek	Na bieżąco/ ale nie wcześniej niż rok po otrzymaniu płatności dla beneficjentów	Stopień osiągnięcia wskaźników
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów	Na bieżąco	Zgodność ogłoszenia konkursów z harmonogramem konkursów LSR
Budżet LGD	Biuro LGD (ocena własna) Komisja rewizyjna/ Zarząd LGD	Rejestr danych , sprawozdanie finansowe	Za rok poprzedni, ale nie później niż do końca marca	Stopień wykorzystanych środków finansowych w odniesieniu do posiadanych środków finansowych, racjonalność poniesionych kosztów
Plan komunikacji	Pracownicy LGD/ Biuro LGD	Materiały z zrealizowanych zadań planu komunikacji	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania danych, ilość przekazywanych informacji z działalności LGD
Funkcjonowanie biura LGD	Zarząd LGD	Wywiad indywidualny z członkami i beneficjentami	Na bieżąco	Sposób przekazywanych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów,

				efektywność świadczonego doradztwa
Praca Zarządu	Walne Zebranie Członków	Protokoły z pracy Zarządu	Na bieżąco	Ocena pracy Zarządu i realizacji zaplanowanych zadań
Praca Rady	Walne Zebranie Członków	Protokoły z pracy Rady	Na bieżąco	Ocena pracy Rady i jakość wykonywanych czynności

Źródło: Opracowanie własne

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania (eksperymentu) bądź obiektu z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, krytycznego spojrzenia na działania i procesy zachodzące w LGD, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Celem ewaluacji własnej dokonywanej corocznie przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” jest analiza i ocena przydatności, efektywności, trafności, trwałości i skuteczności podejmowanych działań podczas realizacji przyjętych celów strategicznych i szczegółowych, dążąc do jak najpełniejszego ich usprawnienia i przyczynienia się do wypełnienia misji LGD. Pozwoli to w rezultacie na ukazanie wpływu realizacji LSR na sytuację charakteryzowanego obszaru z zachowaniem obiektywizmu i etycznego podejścia do procesu ewaluacji. Badanie pokaże różnice między dwoma scenariuszami rozwoju obszaru LSR: pierwszym, określającym sytuację, jaka miała miejsce na obszarze LSR przed jej realizacją i drugim, w trakcie oraz po realizacji LSR w latach 2021-2027.

Jest to okresowe badanie planowania, realizacji i wyników trwającego lub zakończonego procesu. Służy do oceny wdrażania LSR oraz oceny działalności LGD. Daje elementy pomocne w podejmowaniu decyzji, potwierdzeniu osiągniętych wyników, uzyskanie wiedzy na temat zakończonych lub trwających przedsięwzięć, umożliwienie dokonywania refleksji i pomoc w zaplanowaniu zmian na przyszłość.

Dodatkowo proces dokonywania ewaluacji może zostać poszerzony o przeprowadzenie ankiety, która umożliwi sformułowanie oceny społecznej dotyczącej wskaźników niepolitycznych, takich jak poprawa życia mieszkańców w ich indywidualnym poczuciu oraz poprawa świadomości mieszkańców, co do wartości kulturowej oraz bogactwa zasobów naturalnych obszaru.

Jako, iż ewaluacja jest procesem systematycznym i polega na stałym wykorzystywaniu zebranych danych, podejmowane działania mogą być modyfikowane jeszcze w trakcie ich realizacji. Wiąże się to ściśle z ekonomicznością działań, gdyż użycie niewłaściwych środków i podjęcie nieadekwatnych działań zostanie szybko zidentyfikowane, co pozwoli na stosowną korektę, prowadząc do istotnej oszczędności środków finansowych, czasu i zasobów ludzkich.

Ewaluacja jest procesem uczenia się, jest więc ważne, aby członkowie LGD i inne podmioty były mocno włączone w ten proces, brały udział w ustalaniu celów ewaluacji i zapewniły, że jej wyniki zostaną użyte do doskonalenia pracy LGD oraz w miarę potrzeby do aktualizacji LSR. Ponadto rezultaty ewaluacji mogą być wykorzystane jako narzędzie komunikacji, pomagające informować społeczność i decydentów o istnieniu i działalności LGD.

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” opracowało tabelaryczne zestawienie do ewaluacji, które jest bardzo przejrzyste i ułatwia analizę adekwatności i wykonalności zaproponowanej ewaluacji. Każda informacja zawarta w tabeli spełnia zasady rzetelności, istotności oraz aktualności.

Tabela 12. Wyszczególnienie elementów podlegających ewaluacji.

Elementy podane w badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zebrania	Czas i okres pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, funkcjonowanie biura LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Opinie beneficjentów i mieszkańców w rozmowach indywidualnych,	Ocena roczna dla lat 2024 – 2028 dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego, a w	Ocena poprawności prowadzonej przez Stowarzyszenie, analiza określająca skuteczność

		opinie członków stowarzyszenia	przypadku roku 2029 przed jego zakończeniem	realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LGD
Skuteczność promocji, animacji realizacji planu komunikacji.	Biuro LGD (ocena własna)	Dokumenty poświadczające realizację zadań promocyjnych, animacji oraz planu komunikacji	Ocena roczna dla lat 2024-2029, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego, a w przypadku roku 2029 przed jego zakończeniem.	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona jako liczba osób, które uzyskały informacje na temat LGD oraz skuteczności animacji społeczności.
Stopień realizacji celów oraz wskaźników LSR	Organy LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące beneficjentów, rejestr danych LGD, inne dokumenty z organów nadzorujących	Ocena roczna dla lat 2024 – 2028, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego, a w przypadku roku 2029 przed jego zakończeniem.	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów i wskaźników.
Harmonogram rzeczowo – finansowy LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Ocena roczna dla lat 2024 - 2028, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego, a w przypadku roku 2029 przed jego zakończeniem.	Ocena zgodności ogłoszonych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR
Budżet LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Ocena roczna dla lat 2024 - 2028, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego, a w przypadku roku 2029 przed jego zakończeniem.	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Źródło: opracowane własne

Ocena roczna prowadzona będzie w oparciu o spotkanie wykorzystujące narzędzia o charakterze refleksyjno-analitycznym na podstawie zebranych danych. W tych warsztatach uczestniczyć będą pracownicy biura LGD, członkowie Stowarzyszenia ze szczególnym uwzględnieniem członków Zarządu, Rady, Komisji rewizyjnej, co może wpłynąć na jego efektywność. W wyniku prac zebrani powinni odpowiedzieć na następujące pytania:

1. czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiega zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?
2. W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?
3. W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru operacji/projektów spełniają swoją rolę?
4. W jakim stopniu wybierane operacje/projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów i wskaźników LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?
5. Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?
6. Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?
7. Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?

8. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?
9. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne ?
10. Jakie jest miejsce partnerów w realizacji LSR ?
11. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości ?
12. Jakie jest miejsce innowacyjności w realizacji LSR ?

Po co rocznych warsztatach wnioski będą realizowane przez poszczególne Organy LGD w terminie odwrotnym w ciągu bieżącego roku a w przypadku braku zakończenia realizacji stanowiąc będą przedmiot omówienia na kolejnych warsztatach. Przyczyny wprowadzenia działań naprawczych mogą wynikać z różnych uwarunkowań, jednakże ze względu na krótki czas realizacji LSR zobowiązani jesteśmy do stosowania skutecznych działań eliminujących niedoskonałości i jak w przeszłości zapewne takie zastosujemy.

Wykaz wykorzystywanej literatury/dokumentów:

1. Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
2. Umowa partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021 – 2027 w Polsce.
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021 r.).
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzonych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013.
5. Ustawa ZFŚE z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021 – 2027 (dz. U. z 2022 r. poz. 1079).
6. Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 20230 roku - Strategia przyspieszenia 2030+.
7. Cykl szkoleń z zakresu tworzenia lokalnych strategii rozwoju (LSR), przygotowania strategii komunikacyjnej lokalnej grupy działania (LGD) i angażowania społeczności lokalnych w przygotowanie i realizację LSR. – Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie.
8. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.),
9. Ustawa z dnia 08. lutego. 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 (Dz. U. z 2023 r. poz. 412),
10. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.),
11. Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2020 r. poz. 344).
12. Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027,
13. Program Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027.
14. Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, kwiecień 2014 (dostępny na stronie: <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>),
15. Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020. Materiał zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia Leader, Wydanie II uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015 (dostępny na stronie: <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>).
16. Struktura LSR (dostępny na stronie: <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>).
17. Rolnictwo ekologiczne czynnikiem rozwoju lokalnego – analiza wybranych przypadków I Projekt dofinansowany ze środków Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
18. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Bobrowo.
19. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Brodnica

20. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Brzozie
21. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Górzno.
22. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie
23. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Osiek
24. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Świedziebna
25. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno
26. Strategia rozwoju Powiatu Brodnickiego w latach 2007-2013”, Brodnica 2007r.
<http://www.brodnica.com.pl/pdf/strategia20072013.pdf>
27. Bank Danych Lokalnych GUS
28. Szromek A.R.: Wskaźniki funkcji turystycznej obszarów recepcji turystycznej. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2012
29. Niezbędnik moderatorski – Fundacja Wspomagania Wsi – Warszawa 2019 rok.
30. Model gospodarstwa opiekuńczego; Opracowanie– Konrad Stępnik; Współpraca: Michał Wnęk, Malwina Kamińska; Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, GROWID – Kraków 2020.
31. Wybrane czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego (w kontekście Strategii Zrównoważonego Rozwoju) – Marta Jaskulska, Magdalena Szczepańska – Bydgoszcz 2018.
32. Marginalizacja i wykluczenie – przyczyny i zapobieganie – Ryszard Gierlach – Uniwersytet Zielonogórski.
33. Dane statystyczne i komentarz przekazane przez Urząd Marszałkowski w Toruniu.

Załączniki do LSR:

Załącznik numer 1 – Cele i przedsięwzięcia	72
Załącznik numer 2 – Plan działania – wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu	73
Załącznik numer 3 – Budżet LSR – w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia	77
Załącznik numer 4 – Plan wykorzystania budżetu LSR – wykazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków w podziale na poszczególne fundusze i lata	78

lub gospodarstw opiekuńczych.	Wskaźnik rezultatu:	Liczba rolników/domowników, którzy zdwersyfikowali źródła przychodu (sztuki)	2	X	4	X	7	X	8	X	8	X	8	X					
		Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR (sztuki)	2	X	4	X	7.	X	8	X	8	X	8	X	8	X			
Przedsięwzięcie: Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w sposób chroniący środowisko/nie prowadzący do jego degradacji.		Wskaźnik produktu: Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (sztuki)	0	0,00	9	100,00	9	100,00	9	100,00	9	100,00	9	100,00	9	100,00	3000	100,00	
Wskaźnik rezultatu:		Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. (osoby)	0	0,00	0	0,00	100	33,33	270	90,00	3000	100,00	3000	100,00	3000	100,00	3000	100,00	
Cel - 3 Włączenie osób będących w niekomfortowej sytuacji.																			
Przedsięwzięcie: Zespoły aktywnych osób		Wskaźnik produktu: Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora i gospodarstwach opiekuńczych	70	12,72	252	45,82	406	73,82	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	EFS+

	Uniwersytetach Trzeciego Wiek																								
Wskaźnik rezultatu:	Wskaźnik produktu: Całkowita liczba osób objętych wsparciem. (osoby)	70	12,72	252	45,82	406	73,82	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00
	Liczba osób których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu (osoby)	21	12,72	84	45,82	122	73,94	165	100,00	165	100,00	165	100,00	165	100,00	165	100,00	165	100,00	165	100,00	165	100,00	165	100,00
	Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wiek. (sztuki)	5	41,67	8	66,67	11	91,67	12	100	12	100,00	12	100,00	12	100,00	12	100,00	12	100,00	12	100,00	12	100,00	12	100,00
Przedsięwzięcie: Strefy aktywności młodych osób.	Wskaźnik produktu: Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej (osoby)	72	13,09	235	42,73	403	73,27	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00	550	100,00
	Wskaźnik produktu: Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem (osoby)	65	12,75	220	43,14	375	73,53	510	100,00	510	100,00	510	100,00	510	100,00	510	100,00	510	100,00	510	100,00	510	100,00	510	100,00
	Wskaźnik produktu: Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętego wsparciem. (osoby)	5	16,17	10	33,33	20	66,67	30	100,00	30	100,00	30	100,00	30	100,00	30	100,00	30	100,00	30	100,00	30	100,00	30	100,00
	Wskaźnik produktu: Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach	2	20,00	5	50,00	8	80,00	10	100,00	10	100,00	10	100,00	10	100,00	10	100,00	10	100,00	10	100,00	10	100,00	10	100,00

	rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem. (osoby)																						
Wskaźnik rezultatu:	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (zaświadczenia)	30	13,63	100	45,45	160	72,73	220	100,00	220	100,00	220	100,00	220							100,00		

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 500 000,00	0	1 717 925,00	3 217 925,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	362 500,00	0	120 254,80	482 754,80
Razem	1 862 500,00	0	1 838 179,80	3 700 679,80

** Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.*

*** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.*

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

Fundusz	31.12.2024		31.12.2025		31.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	Kwota ogółem (+krajoje)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (+krajoje)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (+krajoje)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (+krajoje)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (+krajoje)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (+krajoje)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (+krajoje)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	237 500,00	15,83	950 000,00	63,33	1 200 000,00	80,00	1 350 000,00	90,00	1 500 000,00	100,00	1 500 000,00	100,00	1 500 000,00	100,00
EFS+	400 000,00	23,28	800 000,00	46,57	ND	ND	1 300 000,00	75,67	1 717 925,00	100,00	1 717 925,00	100,00	1 717 925,00	100,00
Razem	637 500,00	19,81	1 750 000,00	54,38	ND	ND	2 650 000,00	82,35	3 217 925,00	100,00	3 217 925,00	100,00	3 217 925,00	100,00